

Videregående voksenuddannelse (VVU)

Brug af VVU i forhold til job og videreuddannelse

2009

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Videregående voksenuddannelse (VVU)

© 2009 Danmarks Evalueringsinstitut

Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

Danmarks Evalueringsinstitut sætter komma
efter Dansk Sprognævns anbefalinger

Bestilles hos:

Alle boghandlere

40,- kr. inkl. moms

ISBN 978-87-7958-548-5

Indhold

Forord	7
1 Resume	9
2 Indledning	13
2.1 Baggrund	13
2.2 Formål og undersøgelsesspørgsmål	14
2.3 Undersøgelsens design og metoder	14
2.4 Høring	16
2.5 Organisering og bemanning	16
2.6 Rapportens opbygning	16
3 VVU – en del af VEU-systemet	19
3.1 VVU som en del af VEU-systemet	19
3.2 Aktiviteten på profilforløbene	20
3.3 Årsager til branchemæssige forskelle	22
3.4 Terminologiske problemer	24
4 Deltagerne på VVU	27
4.1 Målgruppen for VVU	27
4.2 Køn, alder og arbejdsmarkedsstatus	28
4.3 Deltagernes adgangsgivende uddannelse	30
4.4 Meritgivning og realkompetence	31
5 Kendskab, motiver og barrierer	33
5.1 Kendskabet til VVU	33

5.2	Information og vejledning om VVU	35
5.3	Motiver for at vælge VVU	36
5.4	Frafald	38
6	Undervisningen på VVU	41
6.1	Gennemgående tilfredshed med undervisningen	41
6.2	Inddragelse af erhvervs erfaring i undervisningen	45
7	VVU og andre uddannelses tilbud	49
7.1	Alternativer til VVU	49
7.2	Diplom- og masteruddannelser	51
7.3	KVU	51
7.4	Kompetenceudvikling i virksomhederne	52
7.5	AMU	52
7.6	Andre alternativer	54
8	Måder at bruge VVU på	55
8.1	En hel uddannelse eller enkeltmoduler	55
8.2	Finansiering af VVU	58
8.3	Fleksibilitet, valgfrihed og sammenhæng	60
8.4	Uddannelse, arbejde og familie	62
9	Brug af VVU på jobbet og arbejdsmarkedet	65
9.1	Brug af VVU på jobbet	65
9.2	Virksomhedernes brug af VVU	68
9.3	Effekter af VVU i forhold til den enkeltes karriere	69
9.4	Udbytte og relevans på arbejdsmarkedet	71
9.5	VVU's relevans set i faglige organisationers optik	74
10	VVU som grundlag for anden VEU	75
10.1	VVU som grundlag for livslang læring	76
10.2	VVU som springbræt til anden VEU	77
11	Konklusion: VVU samlet set	81
11.1	VVU lever op til væsentlige forventninger	81
11.2	Deltagerne kan bruge det de lærer, i deres job	82
11.3	VVU har positiv effekt på job og karriere	82

11.4	VVU bruges fleksibelt	83
11.5	VVU motiverer til livslang læring	84
11.6	Begrænset søgning og udbud af profilforløb uden for det merkantile område	84
11.7	VVU har et svagt brand	85
11.8	Lave overgangsfrekvenser mellem niveauerne i VEU-systemet	85
11.9	VVU's profil i forhold til uddannelsesalternativer er måske for uskarp	86
11.10	Merit bruges i mindre grad på VVU	87
11.11	Hver femte deltager har prøvet frafald på VVU	87

Appendiks

Appendiks A:	Projektbeskrivelse	89
Appendiks B:	Dokumentation og metode	93
Appendiks C:	Profilforløb (uddannelser) inden for VVU	103
Appendiks D:	Bemærkninger til lovforslag	105
Appendiks E:	Uddrag af bekendtgørelse af lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne – med særligt henblik på VVU	109
Appendiks F:	Tabeloversigt	111
Appendiks G:	Litteraturliste	113

Forord

I forbindelse med Danmarks Evalueringsinstituts (EVA's) handlingsplan for 2008 blev det besluttet at gennemføre en evaluering af videregående voksenuddannelse (VVU). Da vi imidlertid kunne konstatere at der kun var skrevet relativt lidt om VVU, og at det institutionelle landskab hvor VVU var forankret, var midt i en omfattende forandringsproces, besluttede vi at nytænke projektet: I stedet for at gennemføre en for EVA klassisk evaluering med selvevalueringer, skolebesøg m.m. skulle projektet i stedet undersøge brugen af VVU især i jobsammenhæng og i forhold til videreuddannelse. Det oprindelige fokus på VVU's rolle i voksen- og efteruddannelsessystemet (VEU-systemet) skulle dog fortsat være et centralt pejlemærke.

Projektet skulle bidrage med mere grundlæggende viden om brugen af VVU, som der hidtil kun har været meget lidt publiceret materiale om, og hæve sig over det institutionsnære ikke mindst i lyset af den omfattende forandringsproces der for tiden finder sted, med etablering af erhvervsakademier der er i færd med at skabe en ny identitet i forhold til på den ene side erhvervsskolerne og på den anden side professionshøjskolerne.

VVU omfatter p.t. 16 akademiuddannelser eller profilforløb som de også kaldes. Selvom disse uddannelser på mange måder er meget forskellige, er flere af dem imidlertid så små at EVA har besluttet ikke at sammenligne eller beskrive de enkelte profilforløb ud fra spørgeskemaundersøgelserdata på grund af for stor usikkerhed. Rapporten handler om VVU som helhed med de begrænsninger dette giver i forhold til forskellene profilforløbene imellem.

Det er vores håb at rapporten vil kunne inspirere dem der arbejder med og er optaget af VVU såvel uddannelsespolitisk som på et institutionelt plan. Rapporten bidrager sammen med tidligere rapporter om grunduddannelse for voksne (GVU) og om diplom- og masteruddannelser til at kaste lys over det samlede VEU-system og herunder ikke mindst udmøntningen af lovgivningen om videreuddannelsessystemet for voksne fra årtusindeskiftet.

Agi Csonka
Direktør for EVA

1 Resume

Videregående voksenuddannelse (VVU) er som en del af VEU-systemet et uddannelsesstilbud på kort videregående niveau for voksne på arbejdsmarkedet der har en erhvervsuddannelse (EUD), en anden ungdomsuddannelse (stx, hhx, htx, hf) eller en grunduddannelse for voksne (GVU). Denne rapport præsenterer EVA's undersøgelse af hvordan VVU bruges i jobsammenhæng og i forhold til videre uddannelse set i lyset af de forventninger til VVU som lovgiverne gav udtryk for i forbindelse med vedtagelsen af loven om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse for voksne fra 2000 (VFV-loven).

I undersøgelsen drages der løbende sammenligninger mellem VVU og diplomuddannelserne. Det skyldes dels at uddannelserne som dele af det samme videregående VEU-system skal opfylde efter- og videreuddannelsesbehov på vilkår der har mange fælles træk, dels at EVA tidligere har undersøgt diplomuddannelserne der muliggør meningsfulde sammenligninger (se EVA 2006).

Kønssammensætningen blandt deltagerne på VVU er mere ligelig end på diplomuddannelserne, og deltagerne er noget yngre. Halvdelen af de studerende på VVU er lønmodtagere i job på grundniveau, fx personer der udfører almindeligt kontorarbejde. Dette er en markant forskel i forhold til diplomuddannelserne, hvor 92 % af de studerende er lønmodtagere på mellemste eller højeste niveau, herunder fx lærere, sygeplejersker eller pædagoger. Der er således en tydelig sammenhæng mellem VVU- og diplomniveauerne på den ene side og deltagerens status på arbejdsmarkedet på den anden side. Relativt mange deltagere på VVU har dog en videregående uddannelse inden de begynder på VVU.

Nedenfor sammenfattes undersøgelsens resultater i en række temaer der stammer fra rapportens konklusion i kapitel 11.

VVU lever op til væsentlige forventninger

Samlet set lever VVU på en række centrale punkter op til de politiske forventninger som blev formuleret i bemærkningerne til lovgrundlaget for VVU. Det gælder fx det helt overordnede formål om at VVU – ligesom resten af videreuddannelsessystemet for voksne – skal give voksne mu-

lighed for fortsat at lære og for at udvikle deres kompetencer med udgangspunkt i deres erhvervs- og livserfaringer igennem hele livet. Og deltagerne på VVU er samlet set meget tilfredse med de uddannelsesforløb de har været igennem – et tilfredshedsniveau der ligger meget tæt op ad det der har kunnet konstateres for diplomuddannelserne. Det harmonerer dog ikke med intentionerne i lovgivningen at flertallet af de studerende vurderer at uddannelsesinstitutionen slet ikke eller kun i mindre grad har taget højde for deres familiemæssige eller jobmæssige situation i tilrettelæggelsen af deres uddannelsesforløb.

Deltagerne kan bruge det de lærer, i deres job

Samlet set vurderer respondenterne det mere fagligt orienterede udbytte af VVU meget positivt, mens udbyttet i forhold til udviklingen af deres sociale og personlige kompetencer vurderes lidt mindre positivt. Alt i alt er der en stærk sammenhæng mellem uddannelse og job på VVU – lige så stærk som på diplomuddannelserne. De studerende vurderer at deres erhvervs erfaringer i høj grad inddrages i undervisningen, og at der er en god sammenhæng mellem undervisningen på den ene side og deres erhvervs erfaringer og daglige praksis på den anden side. Det viser at VVU samlet set i høj grad indfrir forventningen – der generelt set er central for de erhvervsrettede uddannelser i VEU-systemet – om at man kan bruge det man lærer, i jobsammenhæng.

VVU har positiv effekt på job og karriere

En relativt stor andel af deltagerne på VVU vurderer at deres forløb på VVU har betydet at de har fået nyt job, er avanceret, har fået nye ansvarsområder osv. Dette indikerer at VVU har en positiv effekt på job og karriere. Disse kvantitative resultater understøttes til en vis grad af interviewundersøgelsen, der indeholder en række eksempler på hvad den enkelte har kunnet bruge VVU til på jobbet og på arbejdsmarkedet.

VVU bruges fleksibelt

Deltagerne bruger VVU fleksibelt, og uddannelsen opfylder forskellige typer uddannelsesbehov. Groft sagt kan deltagerne deles op i tre grupper efter deres måder at bruge VVU på:

- Lidt over en tredjedel af deltagerne har gennemført – eller har planer om at gennemføre – en hel VVU. Denne gruppe bruger VVU som videreuddannelse der giver adgang til fx at fortsætte i VEU-systemet med en diplomuddannelse.
- Knap en tredjedel af deltagerne benytter sig af – eller har planer om at benytte – afstigningsmuligheden hvor man efter at have gennemført fire fagmoduler kan kalde sig merkonom, tekonom eller humanom. Der er her tale om en form for videreuddannelse der kan bruges på arbejdsmarkedet, men som ikke umiddelbart giver adgang til at påbegynde en diplomuddannelse.
- Omkring en tredjedel af deltagerne søger enkeltfag og moduler og har ikke planer om hverken at tage en hel VVU eller at benytte afstigningsmuligheden efter fire fagmoduler. Denne gruppe bruger således VVU som efteruddannelse hvor de vælger moduler der har deres inte-

resse eller modsvarer deres behov for kompetenceudvikling på et mere snævert felt, men hvor det ikke er vigtigt for dem at få en bestemt grad eller et bestemt uddannelsesbevis.

VVU motiverer til livslang læring

Tre ud af fire vurderer at det uddannelsesforløb de har været igennem på VVU, i høj grad eller i nogen grad har givet dem lyst til at lære mere. Dette indikerer at VVU fremmer de studerendes forudsætninger for at deltage i livslang læring. Spørgeskemaundersøgelsen viser desuden at knap halvdelen (altså to ud af de fire ovenfor nævnte) går i gang med anden uddannelse eller undervisning inden for tre til fire år. Selvom lysten til at lære styrkes med et uddannelsesforløb inden for rammerne af VVU, og mange går i gang med anden uddannelse eller undervisning, fortsætter kun 9 % af dem der har gennemført en VVU, på en videregående uddannelse inden for tre til fire år.

Begrænset søgning og udbud af profilforløb uden for det merkantile område

Der er kun et meget begrænset udbud af profilforløb uden for det merkantile område, og disse modsvarer ikke den branchemæssige og faglige bredde på arbejdsmarkedet. De ikke-merkantile forløb har desuden som helhed en meget begrænset søgning. På det tekniske og andre ikke-merkantile områder går den erhvervsrettede efter- og videreuddannelse således i høj grad uden om VVU. Den politiske intention om relevant videreuddannelse inden for alle fagområder synes dermed ikke at være realiseret. Selvom denne undersøgelse ikke giver grundlag for at identificere behov for konkrete uddannelser inden for fx det tekniske område, er der grund til at overveje om der er et udækket behov for at opkvalificere voksne med en ungdomsuddannelse i form af VVU på områder hvor der i dag enten ikke er noget eller kun et meget begrænset udbud. Som strukturen og arbejdsdelingen er i dag, er det i høj grad op til erhvervsakademierne at rekruttere til VVU. Med den meget skæve aktivitetsprofil VVU har, er det værd at overveje om der er behov for uddannelsespolitiske initiativer på et mere centralt niveau der kan supplere erhvervsakademiernes indsats for at fremme et større og bredere udbud af VVU inden for de ikke-merkantile områder.

VVU har et svagt brand

VVU synes at have et svagt brand der hænger sammen med en række forhold: Kendskabet til VVU er begrænset, og betegnelserne videregående voksenuddannelser/VVU og akademiuddannelser er ikke hensigtsmæssige fordi de udsender uklare signaler der kan gøre det vanskeligt at udbrede kendskabet til og øge brugen af denne del af uddannelsessystemet. Et bedre samarbejde mellem erhvervsakademierne og virksomhederne vil sandsynligvis kunne styrke kendskabet til og brugen af VVU.

Lave overgangsfrekvenser mellem niveauerne i VEU-systemet

Undersøgelsen viser med stor tydelighed at GVU ikke er almindelig at bruge som adgang til VVU. Spørgeskemaundersøgelsen viser således at kun 1 % af deltagerne havde en GVU som adgangs-

givende uddannelse. Spørgeskemaundersøgelsen viser også at 9 % af deltagerne der har gennemført en hel VVU inden udgangen af 2007, har påbegyndt en diplomuddannelse i 2009. Det er noget mindre end de 13 % der fortsætter med en masteruddannelse inden for en kort årrække efter at have færdiggjort en diplomuddannelse (EVA, 2006). Samlet set viser tallene altså at det inden for en kort tidshorisont er ganske få der tager uddannelser på mere end et niveau i VEU-systemet.

VVU's profil i forhold til uddannelsesalternativer er måske for uskarp

Det uddannelsesmæssige alternativ til VVU som flest deltagere har overvejet, er en diplomuddannelse selvom de formelle faglige niveauer og adgangskrav er helt forskellige. Dette sammenholdt med at få bruger VVU som adgang til diplomuddannelser, kan tolkes som udtryk for at forskellen mellem VVU og diplomuddannelserne ikke står tilstrækkeligt skarpt i offentligheden og det sætter spørgsmålstegn ved den politiske intention om at videreuddannelsessystemet skulle være gennemskueligt og have klare kompetenceniveauer og -profiler.

Merit bruges i mindre grad på VVU

Samlet set har mindre end 10 % af de studerende fået merit svarende til mere end et modul. Dette skal sammenholdes med at der i bemærkningerne til Vfv-loven var en forventning om at "fleksibel meritgivning" skulle spille en vigtig rolle i videreuddannelsessystemet. Selvom der ikke blev sat tal på disse forventninger, kan det give anledning til at overveje om institutionerne er for tilbageholdne med at give merit, eller om de potentielle deltagere af VVU ikke har tilstrækkeligt kendskab til mulighederne for merit og derfor ikke søger merit. Men interviewundersøgelsen har også vist at det for nogen ikke nødvendigvis er attraktivt at få merit.

Hver femte deltager har prøvet frafald på VVU

18 % af deltagerne på VVU har prøvet ikke at afslutte et eller flere moduler. Denne andel er noget højere end på diplomuddannelserne, hvor det tilsvarende tal er 13 %. 60 % af dem der ikke har fuldført et modul, peger på jobrelaterede årsager, og væsentligt færre, nemlig 29 %, peger på personlige årsager til deres frafald. Sammenlignet med årsagerne til frafald på diplomuddannelserne optræder de jobrelaterede årsager hyppigere og de personlige årsager mindre hyppigt.

Metode og dokumentation

Undersøgelsen er foregået i perioden marts til juni 2009, og rapporten er skrevet i august til oktober og offentliggjort i november 2009. Undersøgelsen omfatter en registerundersøgelse, der dækker alle deltagere på VVU i årene 2001-2007, en spørgeskemaundersøgelse blandt et repræsentativt udsnit af deltagere, og en interviewundersøgelse med deltagere, repræsentanter for faglige organisationer med interesser i VVU, erhvervsakademier der udbyder VVU, og virksomheder der har haft ansatte på VVU.

2 Indledning

2.1 Baggrund

Denne undersøgelse handler om videregående voksenuddannelse (VVU) som uddannelsesstilbud på det korte videregående uddannelsesniveau til den store målgruppe af voksne på arbejdsmarkedet der har en erhvervsuddannelse (EUD), en anden ungdomsuddannelse (stx, hhx, htx eller hf) eller en grunduddannelse for voksne (GVU). VVU er en del af videreuddannelsessystemet for voksne med grundlag i lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne fra 2000 (VfV-loven).

Undersøgelsen fokuserer på brugen af VVU i lyset af de forventninger der lå bag VfV-loven, og som bl.a. kom til udtryk i bemærkningerne til loven (se Appendiks D). VfV-loven sigtede mod at etablere et relevant, gennemskueligt og sammenhængende udbud af erhvervsrettede grund-, efter- og videreuddannelser for voksne, fra GVU over VVU til diplom- og masteruddannelser. Loven skulle samtidig skabe rammer for en fleksibel tilrettelæggelse af voksnes uddannelse så deres behov og muligheder for at kombinere uddannelse og job kunne tilgodeses. Dette skulle bidrage til et uddannelsesmæssigt løft for kortuddannede. Siden er indsatsen på VEU-området blevet styrket yderligere. Som udtryk for dette kan nævnes Trepartsudvalgets rapport fra 2006 om livslang opkvalificering og uddannelse for alle på arbejdsmarkedet såvel som flere trepartsaftaler herefter.

Siden vedtagelsen af VfV-loven har EVA løbende gennemført evalueringer og undersøgelser af videreuddannelsessystemet for voksne. Inden for de seneste år har EVA således evalueret masteruddannelser, diplomuddannelser og GVU. Med denne undersøgelse af VVU fortsætter EVA sit arbejde med at styrke vidensgrundlaget for voksnes uddannelsesmuligheder i VEU-systemet.

2.2 Formål og undersøgelsesspørgsmål

Undersøgelsen afdækker hvordan VVU bruges sammenholdt med de forventninger til VVU som lovgiverne har givet udtryk for. Undersøgelsen fokuserer også på de store forskelle i brugen af VVU inden for forskellige fagområder.

Undersøgelsen har taget afsæt i følgende spørgsmål:

- 1 Hvilke motiver har deltagere og aftagere for at bruge VVU – eller dele af VVU?
- 2 Hvordan ser deltagere og aftagere på VVU i forhold til andre uddannelses tilbud (herunder fx arbejdsmarkedsuddannelser (AMU) og ordinære korte videregående uddannelser (KVU) under lov om åben uddannelse)?
- 3 Hvordan bruges VVU i jobmæssig sammenhæng? Giver gennemførelse af et eller flere moduler såvel som hele VVU'er fx anledning til ændringer i lønforhold, ansættelse og jobfunktioner?
- 4 Hvordan bruges VVU i forhold til videreuddannelse, herunder som mulig adgangsgivende eksamen til diplomuddannelser? Indebærer deltagelse i VVU fx en øget motivation for deltagelse i livslang læring?

Undersøgelsen fokuserer på de uddannelsesforløb som deltagerne gennemfører inden for rammerne af VVU. Brugen af VVU undersøges primært i forhold til deltagernes job, men også i forhold til videreuddannelse. Denne del af undersøgelsen er interessant fordi den vedrører VVU's eksistensberettigelse som videreuddannelsesmulighed for voksne der gennem deltagelse i VVU skal forbedre deres kompetencer på arbejdsmarkedet og muligheder for fortsat at deltage i livslang læring.

Deltagernes motiver for at vælge VVU er interessante fordi de er udtryk for deltagernes forventninger til de pågældende uddannelsesforløb, og fordi deltagernes motiver har betydning for den undervisning der finder sted på VVU og den enkeltes udbytte heraf. Endelig hænger valget af VVU også sammen med deltagernes syn på alternativer til VVU. I sidste ende spiller det en afgørende rolle for om voksne vælger VVU, at de har en rimelig forventning om at deres uddannelsesbehov bedst imødekommes inden for rammerne af VVU i forhold til andre uddannelsesalternativer.

2.3 Undersøgelsens design og metoder

Undersøgelsens dokumentation og anvendte metoder er nærmere beskrevet i Appendiks B. Undersøgelsen baserer sig på følgende kilder:

Desk research

Der er foretaget en desk research af eksisterende data og undersøgelser om søgemønstre mv. (se litteraturoversigten i Appendiks G).

Registerundersøgelse

I det kvantitative datagrundlag for undersøgelsen indgår en række registeroplysninger om deltagerne på VVU i perioden 2001-07, herunder køn, alder, etnicitet, arbejdsmarkedstilknytning, størrelsen på den virksomhed hvor personen evt. var i beskæftigelse på undersøgelsestidspunktet, m.m. EVA har haft adgang til disse oplysninger via Danmarks Statistik.

Spørgeskemaundersøgelse

Der er gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt personer der har været tilmeldt et eller flere profilforløb på VVU. Der er udtrukket en stikprøve der er stratificeret og vægtet i forhold til deltagerne fordeling på profilforløb. Respondenterne har bidraget med deres vurderinger af VVU, herunder deres motiver for at vælge VVU, med oplysninger om hvor de fik kendskab til VVU, og med deres vurdering af om de opfatter VVU som et relevant og fleksibelt videreuddannelses tilbud for voksne og som et godt grundlag for videreuddannelse. Desuden er respondenterne blevet spurgt om hvordan de opfatter VVU i forhold til andre uddannelsesmuligheder, og om de stødte på evt. barrierer for at søge ind på VVU.

Interviewundersøgelse

Der er gennemført en interviewundersøgelse dels som fokusgruppeinterview, dels som telefonbaserede personlige interview med projektgruppens konsulenter som interviewere. Interviewene er gennemført på basis af spørgeguider tilpasset de forskellige grupper af informanter med udgangspunkt i undersøgelsens formål og undersøgelsesspørgsmål. Der er gennemført følgende interview:

- Fokusgruppeinterview i Århus med fire personer der har deltaget i VVU
- Fokusgruppeinterview i København med syv personer der har deltaget i VVU
- Ni individuelle telefoninterview med personer der har deltaget i VVU
- Telefoninterview med en repræsentant for Danske Bank der har ansatte der har deltaget i VVU
- Telefoninterview med en repræsentant for Sauer-Danfoss der har ansatte der har deltaget i VVU
- Telefoninterview med uddannelsesleder på Erhvervsakademi Dania der udbyder VVU
- Telefoninterview med kursusleder på Esbjerg Handelsskole der udbyder VVU
- Fokusgruppeinterview med repræsentanter for faglige organisationer: Konsulent i LO, Anders Vind, faglig sekretær i HK, Mette Christiansen samt uddannelseschef Thomas Christensen fra Ledernes Hovedorganisation
- Telefoninterview med kontorchef Jette Mølholm fra Finansrådet.

Interviewene har bidraget med såvel personlige som overordnede vurderinger af VVU i et arbejdsmarkedsperspektiv (se Appendiks B for yderligere information).

2.4 Høring

Rapporten har været i høring blandt de repræsentanter for de faglige organisationer der har deltaget i interviewundersøgelsen, og blandt enkelte andre der på forskellige måder har relation til VVU og har bidraget til rapportens vidensgrundlag. Det drejer sig om:

- Anders Vind, konsulent, LO
- Arne Steen Sørensen, formand for AU-Netværket – Danske Erhvervsskoler
- Hanne Feld, uddannelseschef på Erhvervsakademiet København Nord (Copenhagen Business)
- Jette Mølholm, kontorchef, Finansrådet.
- Mette Christiansen, faglig sekretær, HK
- Thomas Christensen, uddannelseschef, Ledernes Hovedorganisation

2.5 Organisering og bemanning

Undersøgelsen er gennemført af en projektgruppe bestående af:

- Specialkonsulent Michael Andersen (projektleder)
- Evalueringskonsulent Kirstine Westh Jensen (indtil barsel i juni 2009)
- Metodekonsulent Thomas Hem Pedersen
- Evalueringsmedarbejder Maria Sacha Aagaard (indtil juni 2009)
- Evalueringsmedarbejder Kristin S. Rasmussen.

Dataindsamlingen har fundet sted i perioden februar til juni 2009 hvor projektgruppen har varetaget udarbejdelse og webopsætning af spørgeskemaet og gennemført interview og databehandling, herunder arbejdet med registerdata. Danmarks Statistik har stået for den postale kontakt med respondenterne, pilottest af spørgeskemaet m.m. Michael Andersen har stået for rapportskrivningen der fandt sted i august og september 2009.

2.6 Rapportens opbygning

Rapporten er bygget op om en række temaer der relaterer sig til undersøgelsens formål og undersøgelsesspørgsmål, se tabel 1. Kapitel 1 indeholder et resume af rapporten, og kapitel 2 en indledning der omfatter undersøgelsens formål, mere overordnede metodiske overvejelser m.m.

Kapitel 3 indeholder en generel introduktion til VVU som en del af VEU-systemet og gennemgår aktiviteten med hensyn til deltagelse i VVU. I forlængelse heraf diskuteres den skæve branchemæssige repræsentation i forhold til brugen af VVU og den officielle terminologi.

Kapitel 4 beskriver og analyserer hvem deltagerne på VVU er, mens kapitel 8 beskriver og analyserer måder at bruge VVU på, herunder om deltagerne sigter mod at få en hel VVU som videreuddannelse eller bruger enkeltfag inden for VVU som efteruddannelse. Kapitel 6 handler om deltagernes vurderinger af undervisningen ud fra den antagelse at der er en sammenhæng mellem brugen af VVU og de erfaringer deltagerne gør sig i forbindelse med deres uddannelsesforløb.

Kapitlerne 5, 7, 9 og 10 fokuserer på hver sit undersøgelsesspørgsmål: Kapitel 5 undersøger deltagernes motiver for at vælge VVU, mens kapitel 7 handler om deltagernes syn på VVU i forhold til andre uddannelsestilbud. Kapitel 9 handler om hvordan VVU bruges i jobmæssig sammenhæng, og kapitel 10 handler om hvordan VVU bruges i forhold til videreuddannelse.

Til sidst i rapporten er der en række appendikser: Appendiks A indeholder projektbeskrivelsen, og Appendiks B indeholder en detaljeret gennemgang af dokumentation og metode. Appendiks C består af en oversigt over de profilforløb der udbydes inden for rammerne af VVU. Appendiks D **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.** indeholder et uddrag af bemærkningerne til lovforslaget om videreuddannelsessystemet for voksne, som VVU er en del af, og Appendiks E indeholder uddrag af Bekendtgørelsen af loven om videreuddannelsessystemet (nr.488 af 31. maj 2000) med særligt henblik på det der vedrører VVU. Endelig indeholder Appendiks F en oversigt over rapportens tabeller, og Appendiks G en litteraturliste.

Tabel 1
Rapportens opbygning

Projektets formål og undersøgelsesspørgsmål	Findes i
At analysere virksomheders og deltageres brug af VVU i lyset af politiske forventninger til VVU, herunder hvorfor der er så stor forskel på brugen af VVU inden for forskellige områder (formål).	Kapitel 3, 4, 6 og 8
Hvilke motiver har deltagere og aftagere for at bruge VVU – eller dele af VVU?	Kapitel 5
Hvordan ser deltagere og aftagere på VVU i forhold til andre uddannelsestilbud (fx arbejdsmarkedsuddannelser (AMU) og ordinære korte videregående uddannelser (KVU) under lov om åben uddannelse)?	Kapitel 7
Hvordan bruges VVU i jobmæssig sammenhæng? Giver gennemførelse af et eller flere moduler såvel som hele VVU'er fx anledning til ændringer i lønforhold, ansættelse og jobfunktioner?	Kapitel 9
Hvordan bruges VVU i forhold til videreuddannelse, herunder som mulig adgangsgivende eksamen til diplomuddannelser? Indebærer deltagelse i VVU fx en øget motivation for deltagelse i livslang læring?	Kapitel 10

3 VVU – en del af VEU-systemet

Dette kapitel introducerer VVU som en del af det samlede videreuddannelsessystem for voksne og giver en oversigt over aktiviteten på de forskellige profilforløb. Som oversigten viser, er der branchemæssigt tale om en meget skæv profil som diskuteres efterfølgende. Kapitlets sidste del indeholder nogle refleksioner over den anvendte terminologi der munder ud i en vurdering af at betegnelserne VVU og akademiuddannelser ikke er hensigtsmæssige med hensyn til at brande VVU og skabe klarhed om og fremme brugen af denne del af uddannelsessystemet.

3.1 VVU som en del af VEU-systemet

VVU som betegnelse bruges om videregående voksenuddannelser der niveaumæssigt svarer til KVVU'er i det ordinære uddannelsessystem. Adgang til VVU forudsætter at den voksne har en ungdomsuddannelse eller en GVVU samt to års relevant erhvervs erfaring. Dog kan de institutioner der udbyder VVU, optage ansøgere der har realkompetencer svarende hertil (se også afsnit 4.1).

VVU udbydes under lov om åben uddannelse, hvilket bl.a. betyder at der opkræves brugerbetaling. En VVU der i omfang svarer til et årsværk på fuld tid, består af seks moduler, heraf fire fagmoduler, et specialeforløb og et afgangsprøve. En hel VVU giver deltageren ret til at kalde sig akademiuddannet, mens gennemførelse af de fire fagmoduler giver deltageren ret til at kalde sig merkonom, teknonom eller humanom afhængigt af om fagmodulerne befinder sig inden for det merkantile område, det tekniske område eller sundhed, pædagogik og forvaltning.

Som det fremgår af VfV-loven (se Appendiks D), var VVU fra starten planlagt som en del af et større system af uddannelser der tilsammen skulle sikre at voksne kunne uddanne sig uden om det ordinære videregående uddannelsessystem – på måder der tog særligt hensyn til voksnes "arbejds- og livserfaring" og gav "muligheder for at kombinere uddannelse med tilknytning til arbejdsmarkedet".

Der var høje forventninger til VVU og de øvrige uddannelses tilbud der tilsammen indgik i VEU-reformen fra årtusindeskiftet. Dette fremgår bl.a. af bemærkningerne til lovforslaget (se

Appendiks D). Af lovforslaget fremgår det at der skulle skabes "rammer for fleksibel tilrettelæggelse af den voksnes mulighed for fortsat at lære og for at udvikle kompetencer med udgangspunkt i voksnes erhvervs- og livserfaring". Der var desuden en forventning om at de voksne skulle opnå "en bedre udnyttelse af deres erhvervsmæssige kvalifikationer og tidligere uddannelse". Uddannelserne skulle være både "selvstændige afrundede uddannelser" og uddannelser med "gode videreuddannelsesmuligheder".

I forbindelse med Folketingets førstebehandling af lovforslaget (Folketinget, 2000) satte oppositionen spørgsmålstegn ved om det var realistisk at man i løbet af de tre årsværk som de tre videregående niveauer inden for VEU-systemet (VVU, diplom- og masteruddannelse) svarer til, kan nå et niveau som det tager fem årsværk at nå inden for det ordinære uddannelsessystem (bachelor- og kandidatgrad). Når dette ifølge lovforslagets stillere var realistisk, var det fordi det blev forudsat at de videregående voksenuddannelser skulle være "særligt tilrettelagte deltidsuddannelser for voksne i erhverv" hvor de voksne havde "et vist antal års erhvervs erfaring" for at kunne blive optaget på uddannelserne. Tanken var at "denne praksiserfaring" skulle skabe "det nødvendige afsæt for og samspil med undervisningen" for herigennem at nå de ønskede faglige niveauer.

Med andre ord er uddannelsernes evne til at udnytte de studerendes erhvervs erfaring i undervisningen et helt centralt omdrejningspunkt for videreuddannelsessystemet for voksne. Flexibel tilrettelæggelse og praksisrelateret uddannelse er derfor centrale begreber i forhold til de politiske forventninger som VVU har skullet og fortsat skal leve op til. I kapitel 8 og 9 ser vi nærmere på hvordan samspillet mellem VVU og de voksnes arbejdsliv fungerer, herunder fleksibiliteten i tilrettelæggelsen af VVU. Og i kapitel 10 ser vi nærmere på om VVU bruges af deltagerne til at kvalificere sig til videreuddannelse. Udover at bidrage til relevant efter- og videreuddannelse på de tre niveauer i videreuddannelsessystemet skulle loven også "bidrage til at fremme et relevant udbud af videreuddannelse på de højere uddannelsesinstitutioner inden for alle fagområder".

Ved siden af VVU som en nyskabelse er der også en anden historie der handler om hvordan især den tidligere merkonomuddannelse er blevet transformeret til at være en del af VVU, samtidig med at merkonomuddannelsen har præget udviklingen af VVU frem til i dag, fx med hensyn til de profilforløb, fag og moduler som VVU dækker. Denne rapport handler ikke om disse historiske forandringer eller om uddannelser der ikke længere eksisterer, men tager afsæt i den lovgivning der i dag er gældende for VVU, og de forventninger der ligger bag denne lovgivning.

3.2 Aktiviteten på profilforløbene

VVU omfatter en række såkaldte profilforløb som også kaldes for akademiuddannelser. Det eksisterende udbud af profilforløb skal bl.a. ses i lyset af de forventninger som fremgår af bemærkninger til lovforslag om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse for voksne

(se Appendiks D). Her står der at VVU som del af videreuddannelsessystemet skal bidrage til "et relevant udbud af videreuddannelse" inden for "alle fagområder" og en "gennemskuelig uddannelsesstruktur med klare, anerkendte kompetenceniveauer og -profiler". Tabel 2 giver mulighed for at vurdere om intentionen om et relevant udbud af videreuddannelse på KVVU-niveau inden for "alle fagområder" er blevet realiseret.

Tabel 2
Antal deltagere på de forskellige profilforløb, 2001-07

	Antal	I procent
Akademiuddannelsen i ledelse	9.963	31,5
Akademiuddannelsen i økonomi- og ressourcestyring	5.794	18,3
Akademiuddannelsen i international handel og markedsføring	5.746	18,2
Akademiuddannelsen i finansiel rådgivning	4.988	15,8
Akademiuddannelsen i kommunikation og formidling	2.438	7,7
Akademiuddannelsen i informationsteknologi	779	2,5
Akademiuddannelsen til statonom	594	1,9
Akademiuddannelsen i international transport og logistik	499	1,6
Akademiuddannelsen i ungdomspædagogik	321	1,0
Akademiuddannelsen i innovation, produkt og produktion	244	0,8
Friluftsvejleder	98	0,3
Akademiuddannelsen i laboratorie- og bioteknologi	96	0,3
Akademigastronomuddannelsen	59	0,2
Total	31.619	100,0

Kilde: Registerundersøgelse.

Anmærkning 1: Som det fremgår af Appendiks C, udbydes der desuden akademiuddannelser hhv. i HR og i retail inden for det merkantile område samt en akademiuddannelse i sundhedspraksis. Men da disse ikke har haft nogen aktivitet i perioden 2001-07 der giver grundlag for analyse, indgår de ikke i denne undersøgelse.

Anmærkning 2: Udtrykket "deltagere" er her og i resten af rapporten brugt i betydningen "personer der har været tilmeldt et eller flere moduler inden for VVU".

Profilforløbene er i tabellen listet op i forhold til hvor mange deltagere der har været tilmeldt disse. Og man skal være opmærksom på at rækkefølgen ville have været anderledes hvis enheden fx havde været antal personer der har gennemført en hel akademiuddannelse. Dette hænger sammen med – som vi senere kommer ind på – at VVU bruges meget forskelligt: Nogle profilforløb gennemføres i højere grad som hele uddannelser, mens det i andre profilforløb er mere almindeligt kun at tage enkelte moduler.

Tabellen viser de meget store aktivitetsforskelle profilforløbene imellem med akademiuddannelsen i ledelse i top der alene i perioden 2001-07 stod for 31,5 % af samtlige deltagere. Herefter kommer akademiuddannelserne i hhv. økonomi- og ressourcestyring, international handel og markedsføring samt finansiell rådgivning der hver især i perioden 2001-07 stod for 15-18 % af samtlige deltagere. De to akademiuddannelser i hhv. kommunikation og formidling samt informationsteknologi stod for hhv. 7,7 % og 2,5 % af deltagerne. Hertil kommer det mindste af de syv merkantile profilforløb, akademiuddannelsen i international transport og logistik, der stod for 1,6 % af deltagerne.

Med andre ord tegnede disse syv merkantile profilforløb sig for 95,5 % af samtlige deltagere på VVU i perioden. Bemærk i den forbindelse at EVA har valgt at kategorisere akademiuddannelsen i ledelse som en merkantil uddannelse i overensstemmelse med Undervisningsministeriets kategorisering (se Appendiks C). Ledernes Hovedorganisation har i forbindelse med deres høringssvar gjort opmærksom på at målgruppen for akademiuddannelse i ledelse går på tværs af brancherne.

De tre tekniske profilforløb, akademiuddannelsen i innovation, produkt og produktion, akademiuddannelsen i laboratorie- og bioteknologi samt akademigastronomuddannelsen, stod tilsammen for 1,3 % af deltagerne.

De tre profilforløb der hverken er tekniske eller merkantile, akademiuddannelsen til statonom, akademiuddannelsen i ungdomspædagogik samt friluftvejlederuddannelsen, stod tilsammen for 3,2 %. I realiteten er der altså tale om at VVU primært fungerer som et uddannelses tilbud inden for det merkantile område, mens aktiviteten inden for de øvrige områder er marginalt.

3.3 Årsager til branchemæssige forskelle

I interviewene med repræsentanter for de faglige organisationer blev der diskuteret forskellige mulige forklaringer på den meget uens branchespecifikke brug af VVU. Sammenholdt med undersøgelsens øvrige data og andre kilder giver interviewene flere forklaringsmuligheder.

Forskelle i udbuddet og udviklingen af profilforløb og moduler

Udbuddet af profilforløb inden for det merkantile område er både større og mere differentieret end inden for fx det tekniske område. Det er altså på det merkantile område i højere grad lykkedes løbende at tilpasse sig nye behov og udvikle relevante og differentierede tilbud på dette uddannelsesniveau i samspil med erhvervenes organisationer.

Når dette ikke i samme grad er lykkedes på det tekniske område, kan det hænge sammen med at der er tendens til at videregående uddannelse inden for det tekniske område i høj grad forbindes med ingeniøruddannelser, og at afstanden mellem grunduddannelse og videregående uddannel-

se opleves som større inden for det tekniske område. Dette underbygges af at der også er en relativt lav søgning til KVU inden for det tekniske område.¹

Strukturelle forhold på arbejdsmarkedet

Jobstrukturen og mobiliteten på arbejdsmarkedet sammenholdt med den måde VVU er struktureret på, synes i højere grad at fremme brugen af merkantil end af teknisk VVU: Hvis fx en faglært arbejder inden for det tekniske område avancerer til mellemløber, vil en relevant efter- og videreuddannelse i fx ledelse typisk være placeret inden for det merkantile VVU-område. Tilsvarende vil en relevant efter- og videreuddannelse for en tekniker fx inden for it og kommunikation være placeret inden for det merkantile område. Hertil kommer den strukturelle udvikling på arbejdsmarkedet hvor dansk industriproduktion i vidt omfang flyttes til udlandet eller rationaliseres bort, mens nye job i højere grad skabes inden for områder der inden for VVU's rammer hører til det merkantile område.

Konkurrencen og arven fra AMU

AMU-systemet har traditionelt spillet en særlig stor rolle på det tekniske uddannelsesområde og har samtidig været i stand til at udbyde uddannelser der kan konkurrere med uddannelser på videregående niveauer. Dette kan have haft den konsekvens at man i højere grad orienterer sig imod AMU inden for det tekniske område når man er interesseret i efter- og videreuddannelse.

Denne undersøgelse viser dog at kun 3,6 % af de respondenter der har valgt VVU, har overvejet AMU i stedet for. På den anden side ved vi ikke hvor mange af de 400.000-500.000 personer der årligt vælger AMU, og som har en erhvervsrettet grunduddannelse eller en videregående uddannelse – og for så vidt tilhører målgruppen for VVU – der har overvejet en VVU i stedet for (se også afsnit 7.5).

Afrunding: branchespecifikke udfordringer

Selvom der findes gode forklaringer på den meget uens brug af VVU på forskellige brancherområder, er dette ikke ensbetydende med at der ikke er behov for opkvalificering på det tekniske område på det korte videregående niveau. Tværtimod kan man overveje om der ikke burde være en bredere vifte af tilbud til fx grupper af faglærte der ikke har adgang til og måske heller ikke umiddelbart er interesserede i fx ingeniøruddannelserne. Som strukturen er i dag, er det i høj grad op til erhvervsakademierne at rekruttere uddannelsessøgende til VVU. Med den meget skæ-

¹ Tilgangen til KVU udgjorde i perioden 2003-07 i alt 15.461 elever inden for det økonomisk-merkantile område, mens det tilsvarende tal for det tekniske område var 4.336. Bemærk at it samt bio- og laboranttekniske områder i denne statistik er særskilte områder. Ser man på mellemlange videregående uddannelser (MVU), var tilgangen i samme periode 16.881 personer til de tekniske professionsbacheloruddannelser (ingeniør, bygningskonstruktør og maskinmester) (kilde: <http://statweb.uni-c.dk/uvmdataWeb/Default.aspx?report=EAK-tilgang-vidudd>).

ve profil som VVU har, er det værd at overveje om der ikke i højere grad er behov for uddannelsespolitiske initiativer på et mere centralt niveau i forhold til at sikre et bredere udbud af VVU.

3.4 Terminologiske problemer

En undersøgelse fra 2009 rettet mod et udsnit af den voksne befolkning viste at 23 % af de adspurgte aldrig havde hørt om akademiuddannelser, og at andre 47 % nok havde hørt om dem, men efter egen vurdering næsten intet kendte til dem (YouGov Zapera, 2009B, s. 29). Det er derfor nærliggende at se en sammenhæng mellem det begrænsede kendskab til VVU og de betegnelser der bruges i forhold til VVU.

Repræsentanterne for de faglige organisationer gav hvad dette angår under fokusgruppeinterviewet udtryk for at VVU har et brandingproblem både på grund af de titelændringer der har fundet sted i forbindelse med udviklingen fra de gamle merkonomuddannelser mv. til de nye akademiuddannelser, og fordi der med et udtryk som "akademi" skabes uklarhed om hvilket fagligt niveau VVU er på. I forlængelse heraf gav flere informanter udtryk for at kendskabet til VVU generelt set er begrænset, og at der hersker en del forvirring om hvad VVU er.

Selvom der kan være mange gode forklaringer på forskellige uddannelsers betegnelser, kan det være hensigtsmæssigt at reflektere over hvilke signaler betegnelserne sender fordi disse signaler har betydning for hvordan tilbuddene opfattes, og for hvordan kendskabet til dem udbredes. Det er i dette perspektiv det følgende afsnit skal læses.

VVU og videreuddannelsessystemet for voksne

Vidste man ikke bedre, kunne man tro at "videregående voksenuddannelse" var en fællesbetegnelse for alle tre niveauer i videreuddannelsessystemet for voksne. Det er ikke mærkeligt hvis man bliver forvirret over at denne betegnelse alene dækker det første af de tre niveauer. Mens de to andre niveauer, diplom- og masterniveauerne, har betegnelser der tydeligt signalerer at disse er noget særligt, har betegnelsen VVU ikke den samme entydighed.

VVU som akademiuddannelse

VVU kaldes også for akademiuddannelse hvilket kan signalere at der er tale om noget særligt, ligesom diplom- og masteruddannelserne. Men her kan det igen være svært at forstå hvorfor ordet "akademi" der historisk er blevet brugt om videnskabelige sammenslutninger og højere læreanstalter, herunder universiteter, skal betegne det første og mest basale af de tre videregående uddannelsesniveauer. Ud over den manglende logik er det også et spørgsmål om det er hensigtsmæssigt at bruge ordet "akademi" der signalerer noget akademisk, til en type uddannelser der netop skal adskille sig fra akademiske uddannelser ved praksisnærhed og et lavere teoretisk niveau.

Akademiuddannelser og erhvervsakademiuddannelser

VVU kaldes som nævnt også akademiuddannelse, mens KVVU'er i det ordinære system kaldes erhvervsakademiuddannelser. Hvis man ser på forskellen mellem KVVU og VVU, kan det undre at tilføjelsen "erhverv" er blevet vedhæftet KVVU frem for VVU eftersom VVU netop adskiller sig fra KVVU ved dels at have betydelig erhvervs erfaring som adgangskrav, dels ved indholdsmæssigt at have et særligt fokus på samspillet mellem teori og erhvervspraksis.

Konklusionen på disse refleksioner om betegnelserne VVU og akademiuddannelser er at betegnelserne ikke er fremmede i forhold til at sende klare og tydelige sproglige signaler til potentielle deltagere i denne del af VEU-systemet.

4 Deltagerne på VVU

Dette kapitel handler om hvem der bruger VVU. Deltagerne er især lønmodtagere i arbejde på grundniveau og mellemste niveau² og personer hvis uddannelsesbaggrund favner bredt fra grundskoleuddannelse over ungdomsuddannelser til videregående uddannelser. Der tegner sig et tydeligt billede af at deltagerne på VVU især er personer med en grundlæggende eller videregående erhvervsrettet uddannelse.

4.1 Målgruppen for VVU

Som det fremgår af bekendtgørelsen (Bekendtgørelse af Lov nr. 488 af 31. maj 2000, se Appendiks E), er adgangen til VVU betinget af at ansøgeren har enten en ungdomsuddannelse eller en GUV samt mindst to års relevant erhvervs erfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse. Desuden kan institutionen optage ansøgere som har realkompetencer svarende hertil.

Det betyder at målgruppen for VVU i praksis er ret bred og omfatter:

- 1 Personer med en EUD og flere års relevant erhvervs erfaring der søger efter- og videreuddannelse
- 2 Personer med gymnasial uddannelse (stx, hhx, htx eller hf) og flere års relevant erhvervs erfaring der søger erhvervsrettet uddannelse
- 3 Personer med videregående uddannelse og flere års relevant erhvervs erfaring der søger efter- og videreuddannelse.

Målgruppen for fx akademiuddannelsen i ungdomspædagogik omfatter altså fx personer der har en ungdomsuddannelse og som arbejder i klubber for børn og unge, men som ikke har en pædagogisk uddannelse. Et andet eksempel kan være en person med en kontoruddannelse (EUD) hvor akademiuddannelsen til statonom er en mulighed for videreuddannelse.

² Der er her benyttet de kategoriseringer som Danmarks Statistik anvender, jf. noterne på næste side og <http://www.dst.dk/Vejviser/Portal/Arbejdsmarked/Beskaeftigelse/ras/rasbesk/begreb/socio.aspx>.

Der er dog ifølge bekendtgørelsen også mulighed for at blive optaget på et *fagmodul* hvis man *enten* har en ungdomsuddannelse (eller en GVU) *eller* to års erhvervs erfaring.³ Det vil altså sige at man med denne baggrund kan få lov at gennemføre et eller flere fagmoduler. Erhverver man sig samtidig relevant erhvervs erfaring, er der herefter mulighed for at blive godkendt til et såkaldt påbygningsforløb og på denne måde gennemføre den sidste del af en hel VVU på i alt seks moduler.

Denne bestemmelse er interessant af to grunde: Dels udgør den principielt set et brud på de generelle adgangskrav til VEU-systemet. Og som vi var inde på i afsnit 3.1, var netop erhvervs erfaringen et vigtigt argument for struktureringen af videreuddannelsessystemet for voksne (i tre uddannelsesniveauer a 60 ECTS-point). Dels er muligheden for at blive optaget uden en ungdomsuddannelse eller uden to års erhvervs erfaring med til at gøre gruppen af deltagere i undervisningen endnu bredere.

4.2 Køn, alder og arbejdsmarkedsstatus

Registerundersøgelsen viser at 46 % af deltagerne på VVU er mænd og 54 % er kvinder. Køns sammensætningen er altså mere ligelig end tilfældet er for diplomuddannelserne hvor 64 % er kvinder. Deltagerne på VVU er i gennemsnit lidt yngre end diplomstuderende: Hvor 25 % af de diplomstuderende er 35 år og derunder, gælder dette 42,5 % af deltagerne på VVU (EVA, 2006, s.15).

I forhold til arbejdsmarkedsstatus har studerende på VVU og diplomuddannelser det til fælles at hhv. 92 % og 93 % er lønmodtagere i arbejde, men ser man nærmere på fordelingen på de tre niveauer som Danmarks Statistik deler lønmodtagere op i, ses der en helt anderledes profil: Hvor 14 % af de studerende på VVU (ved starttidspunktet) er lønmodtagere på *højeste* niveau,⁴ er det tilsvarende tal for diplomuddannelserne 45 %. Og hvor 28 % af deltagerne på VVU er lønmod-

³ Der står følgende i bekendtgørelsen for det merkantile område (BEK nr. 1336 af 14.12.2005):

“Stk. 4. Ansøgere, der opfylder stk. 1 eller stk. 3, samt ansøgere med erhvervs erfaring af mindst 2 års varighed kan optages i et fagmodul.

Stk. 5. Ansøgere, der har gennemført 4 fagmoduler efter denne bekendtgørelse eller har afsluttet uddannelsen til merkonom efter tidligere regler herom, kan optages i et påbygningsforløb, jf. § 5, stk. 3, hvis de opfylder adgangskravene til en VVU, jf. stk. 1-3. Relevant erhvervs erfaring, der er opnået før eller sideløbende med uddannelsen til merkonom, medregnes ved optagelse i påbygningsforløbet”.

⁴ Lønmodtager på højeste niveau omfatter fagbetegnelser der forudsætter højeste færdighedsniveau. Hertil klassificeres personer med fagbetegnelser som fx fysiker, aktuar, bygningsingeniør, arkitekt, læge, jordemoder, lærer, advokat, revisor, bibliotekar, journalist, skuespiller, musiker og præst. (Se

<http://www.dst.dk/Vejviser/Portal/Arbejdsmarked/Beskaeftigelse/ras/rasbesk/begreb/socio.aspx>)

tagere på *mellemste* niveau,⁵ er det tilsvarende tal for diplomuddannelserne 47 %. Endelig er 50 % af deltagerne på VVU lønmodtagere på grundniveau,⁶ mens dette gælder 1 % på diplomuddannelserne (Épinion).

Niveauforskellen mellem VVU og diplomuddannelserne afspejles med andre ord tydeligt i deltageres arbejdsmarkedsstatus. Desuden fremgår det meget klart at deltagerne af såvel VVU som diplomuddannelser i meget stor udstrækning er lønmodtagere i arbejde.

⁵ Lønmodtager på mellemste niveau omfatter fagbetegnelser der forudsætter mellemste færdighedsniveau. Det består i teknisk arbejde ved produktion og transport samt assistance ved handel og administration. Desuden indgår undervisnings- og omsorgsarbejde i dag- og døgninstitutioner samt sygepleje og assistentarbejde inden for sundhedssektoren. Som eksempler kan nævnes laborant, programmør, fotograf, skibsfører, sygeplejerske, børnehavelærer, ejendomsmægler, told- og politibetjente. (Se

<http://www.dst.dk/Vejviser/Portal/Arbejdsmarked/Beskaeftigelse/ras/rasbesk/begreb/socio.aspx>)

⁶ Lønmodtagere på grundniveau har det til fælles at deres arbejde forudsætter færdigheder på et grundlæggende niveau, herunder almindeligt kontorarbejde, kundeservice, service i forbindelse med personlige tjenester, overvågnings- og redningsarbejde, arbejde inden for landbrug, gartneri, håndværkspræget arbejde samt arbejde, der består i betjening og/eller overvågning af procesmaskiner og andre stationære maskiner. (Se

<http://www.dst.dk/Vejviser/Portal/Arbejdsmarked/Beskaeftigelse/ras/rasbesk/begreb/socio.aspx>)

4.3 Deltagernes adgangsgivende uddannelse

Tabel 3 viser fordelingen af alle deltagere i VVU i årene 2001 til 2007 på adgangsgivende uddannelse.

Tabel 3

Højeste gennemførte uddannelsesniveau ved start på VVU for alle der har påbegyndt VVU i 2001-07

	Antal	Procent
EUD	11.465	37,1
Hhx	3.901	12,6
KVU	3.209	10,4
LVU	2.981	9,6
MVU	2.887	9,3
Grundskole til og med 10. klasse	2.225	7,2
Stx	1.944	6,3
Hf	617	2,0
Htx	151	0,5
Andet	1.002	3,2
Afbrudt eller uoplyst	537	1,7
I alt	30.919	100,0

Kilde: Registerundersøgelse.

Som det ses af Tabel 3, er EUD o.l. den mest almindelige uddannelsesbaggrund for VVU. Dette er ikke overraskende både i lyset af at de gymnasiale uddannelser giver adgang til flere videregående uddannelser end EUD og som følge af det faglige slægtskab der er mellem bestemte erhvervsuddannelser og profilforløb.

Efter EUD kommer hhx der med sin faglige profil passer godt til det merkantile område inden for VVU, mens htx kun tegner sig for 0,5 % og for så vidt afspejler det begrænsede udbud af tekniske akademiuddannelser. Det ses også at 29,3 % af de deltagere der påbegyndte VVU i perioden, allerede havde en videregående uddannelse da de startede, og det ses at disse deltagere er jævnt fordelt på alle tre videregående uddannelsesniveauer.

For at få et indtryk af uddannelsesprofilen på VVU i forhold til de gymnasiale uddannelser, kan man sammenligne med fordelingen i forhold til gennemførte gymnasieuddannelser (<http://statweb.uni-c.dk>): Ser man på dem der blev færdige som studenter i 2008, var der knapt tre gange så mange fra hhx, otte gange så mange fra stx og 1½ gang så mange fra HF som fra

htx. Mens hvis man ser man på deltagerne på VVU, var der 26 gange så mange fra hhx, 13 gange så mange fra stx og fire gange så mange fra HF som fra htx.

Når 7,2 % kun har en grundskoleuddannelse som højeste gennemførte uddannelsesniveau og for så vidt ikke opfylder adgangskravene til VVU, hænger det sammen med det vi nævnte tidligere (se afsnit 4.1), nemlig at der er mulighed for at blive optaget på et fagmodul selvom man ikke har gennemført en ungdomsuddannelse. Det er i så fald et krav at man har mindst to års erhvervs erfaring.

Samlet kan vi derfor konkludere at deltagerne på VVU som helhed har en meget differentieret uddannelsesbaggrund der strækker sig fra grundskoleuddannelse over ungdomsuddannelse til videregående uddannelse. Interessant nok har kun 6,3 % af deltagerne en stx som højeste uddannelsesniveau når de starter på VVU. Og hhx er overrepræsenteret, mens htx er underrepræsenteret, når man sammenligner med stx. Med til dette billede hører dog at en stor del af dem der har en videregående uddannelse, også har en gymnasial uddannelse. Tilbage står at VVU primært bruges af personer med en grundlæggende eller videregående erhvervsrettet uddannelse.

I spørgeskemaundersøgelsen var GVU en af svarmulighederne på spørgsmålet om hvilken uddannelsesbaggrund der havde givet respondenterne adgang til VVU. Svarmuligheden skulle også ses i lyset af at der i forbindelse med lovgivningen om videreuddannelsessystemet for voksne blev lagt op til at voksne uden en EUD kunne bruge en GVU som adgang til VVU (se fx EVA 2007). Men spørgeskemaundersøgelsen viste imidlertid at kun 1 % af respondenterne havde en GVU som adganggrundlag for VVU.

4.4 Meritgivning og realkompetence

Af bemærkningerne til lovforslaget om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse for voksne fremgår det at VVU som del af videreuddannelsessystemet skal bidrage til "at den enkelte voksne opnår en bedre udnyttelse af sine erhvervs mæssige kvalifikationer og sin tidligere uddannelse", og at et vigtigt element i den forbindelse er "en så fleksibel meritgivning som muligt" (se Appendiks D). Nedenfor ser vi nærmere på i hvilket omfang man gør brug af meritgivning inden for VVU.

Blandt dem der har en oplagt mulighed for at opnå merit, er personer der har gennemført merkonom- eller teknonommoduler fra den gamle ordning. På Uddannelsesguiden kan man læse at hvis ens uddannelse til fx merkonom er fra før 2002, skal der som regel to moduler herfra til at udløse merit af et fagmodul på en VVU.⁷ Det er dog op til det enkelte uddannelsessted at give

⁷ Se http://www.ug.dk/forside/flereomraader/maalgrupper/efteruddannelse/merkonom_og_teknomom.aspx

denne merit. Tabel 4 viser antallet af respondenter der har fået merit. Da der ikke er blevet spurgt om hvor mange der har søgt merit, kan vi ikke sige noget om omfanget af afslag.

Tabel 4

Andel der har opnået merit på en VVU, dvs. er blevet fritaget for bestemte dele af uddannelsen på grundlag af anden gennemført undervisning eller lignende, fordelt på omfang af merit

	Antal	Procent
Merit svarende til under et modul	20	3,4
Merit svarende til et modul	38	6,3
Merit svarende til mere end et, men højst to moduler	30	4,9
Merit svarende til mere end to, men højst tre moduler	13	2,1
Merit svarende til mere end tre moduler	13	2,1
Har ikke fået merit	468	77,2
Ved det ikke	25	4,0
Total	606	100,0

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Det fremgår af tabellen at i alt 18,8 % har fået merit, heraf har 9,7 % fået overført hvad der svarer til højst et modul, og andre 9,1 % har fået merit svarende til mere end et modul. Selvom merit altså gives på VVU, er det samlede omfang af den givne merit dog forholdsvis marginalt. Undersøgelsen giver ikke grundlag for at vurdere baggrunden for disse tal, herunder om den begrænsede meritgivning skyldes en særlig restriktiv praksis på uddannelsesinstitutionerne, manglende faglige forudsætninger hos ansøgerne, manglende kendskab til meritmulighederne eller manglende interesse blandt ansøgerne i at søge om merit. Fx fortalte en informant der havde taget en HD 1. del som kunne give hende merit for tre fag, at hun ikke ønskede at gøre brug af muligheden for at opnå merit fordi hun ikke ville gå glip af den læring som hun forventede at undervisningen ville give hende.

De nye regler for realkompetencevurdering der trådte i kraft i januar 2008, skal anerkende ansøgerens viden, færdigheder og kompetencer i forhold til enten adgangskrav til eller målbeskrivelser for VVU.⁸ Men da dataindsamlingen i forbindelse med denne undersøgelse fandt sted i foråret 2009, vurderede EVA at der var så få personer der indtil dette tidspunkt havde erfaringer med realkompetencevurdering i forhold til VVU at det ikke var aktuelt at spørge om dette nærmere.

⁸ Bekendtgørelse om individuel kompetencevurdering (realkompetencevurdering) i videregående voksenuddannelser (VVU) og diplomuddannelser i videreuddannelsessystemet for voksne (BEK nr. 8 af 10.01.2008).

5 Kendskab, motiver og barrierer

Dette kapitel belyser kendskabet til VVU, hvilke motiver der ligger bag valget af VVU, og hvilke barrierer der kan afholde potentielle deltagere fra at vælge VVU. Til sidst i kapitlet ser vi på frafaldet inden for VVU. Undersøgelsen viser at den vigtigste kilde til kendskab til VVU er internettet, men også at personer på deltagernes arbejdsplads, herunder bl.a. personaleafdelinger, spiller en rolle. Blandt deltagerne på VVU er der generelt en høj grad af tilfredshed med den information og vejledning de har haft adgang til såvel før som under studiet.

Det vigtigste motiv for at starte på VVU er deltagernes egne ambitioner i forhold til deres karriere, og for en meget stor gruppe er det vigtigt at lære noget der kan bruges i jobbet. Undersøgelsen dokumenterer at der for VVU's vedkommende – såvel som for diplomuddannelserne, som en undersøgelse fra EVA tidligere har belyst – er en stærk sammenhæng mellem uddannelse og job. Og sammenhængen virker dobbelt: På den ene side søges disse uddannelser fordi de studerende gerne vil blive bedre til at varetage deres job, og på den anden side oplever de studerende at de lærer noget de kan bruge i deres job.

Til sidst i kapitlet ses der på frafald på VVU som 18 % af alle deltagere på VVU har prøvet på den måde at de ikke har færdiggjort og ikke har planer om at færdiggøre et eller flere moduler. Sammenligner man årsagerne til frafald på hhv. VVU og diplomuddannelserne, ses det at de jobrelaterede årsager til frafald optræder hyppigere og de personlige årsager mindre hyppigt på VVU end på diplomuddannelserne. Hertil kommer andre forhold der har betydning både for søgningen – eller rettere den begrænsede søgning – til VVU og for frafaldet på VVU.

5.1 Kendskabet til VVU

Flere deltagere peger i interviewundersøgelsen på at man generelt hører for lidt om VVU, og at der hersker forvirring om hvad VVU er, og hvad det kan bruges til. Tabel 5 viser hvad respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen svarer på spørgsmålet om hvordan de har fået kendskab til VVU.

Tabel 5
Hvordan fik du kendskab til VVU? (n = 605)

	Antal besvarelser	Andel af respondenter
Gennem søgning på internettet	181	29,9 %
Gennem HR-enhed, personaleafdeling eller lignende på mit job	101	16,6 %
Gennem kolleger på mit job	94	15,6 %
Gennem annoncer o.l. i aviser og blade	93	15,4 %
Andet	92	15,2 %
Gennem en leder på mit job	89	14,7 %
Ved at tale med nogen der havde gået på uddannelsen	83	13,7 %
Gennem studievejledning på uddannelsessted	37	6,1 %
Gennem fagforening	22	3,7 %
Ved at møde repræsentanter fra uddannelsen	8	1,4 %
I alt	800	132,3 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Anmærkning: Der var mulighed for at sætte flere kryds. Derfor summeres der op til mere end 100 %.

Som Tabel 5 viser, har søgning på internettet givet flest deltagere kendskab til VVU. Dette svarer til resultaterne fra andre undersøgelser (fx YouGov Zaperas, 2009B, s. 39). Der er altså omkring dobbelt så mange deltagere der har opnået deres kendskab til VVU gennem virtuelle medier som gennem traditionelle former som annoncer o.l. i aviser og blade.

Herefter kommer personer m.m. på deltagernes arbejdsplads hvor 16,6 % peger på HR-enheder, personaleafdelinger o.l. 15,6 % peger på kolleger, og 14,7 % på ledere. Selvom disse tal viser at der findes virksomheder der anbefaler VVU til deres medarbejdere, kan man godt undre sig over at disse tal ikke er større. Tallene viser samtidig at for fem ud af seks deltagere er kilden til viden om VVU ikke knyttet til deres arbejdsplads.

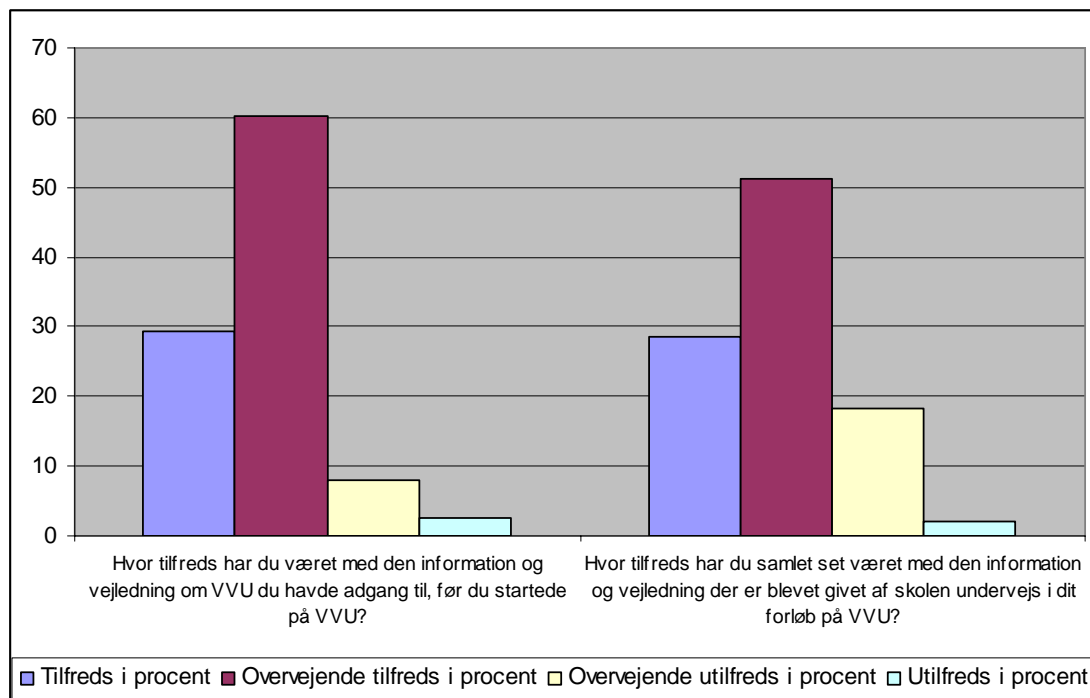
Dette peger på at der er et uudnyttet potentiale for at fremme kendskabet til VVU ved at styrke kontakten til virksomhederne. Dette indtryk underbygges af udsagn fra hhv. en kursusleder og en uddannelsesleder fra hver sin erhvervsskole der uafhængigt af hinanden vurderede at virksomhedernes kendskab til VVU er begrænset.

Men også studievejledere på institutioner der udbyder VVU, kan spille en rolle i forbindelse med samtaler med uddannelsessøgende voksne – selvom de ifølge undersøgelsens resultater i øjeblikket kun gør det i begrænset omfang – i forhold til at øge kendskabet til og brugen af VVU.

5.2 Information og vejledning om VVU

Figur 1 viser hvordan respondenterne vurderer den information og vejledning de havde adgang til inden de startede på uddannelsen, og den der blev givet af skolen efter at de var startet.

Figur 1
Graden af tilfredshed med den information og vejledning om VVU som deltagerne havde adgang til før de startede på VVU, og den der blev givet af skolen undervejs i forløbet (n = 597)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse

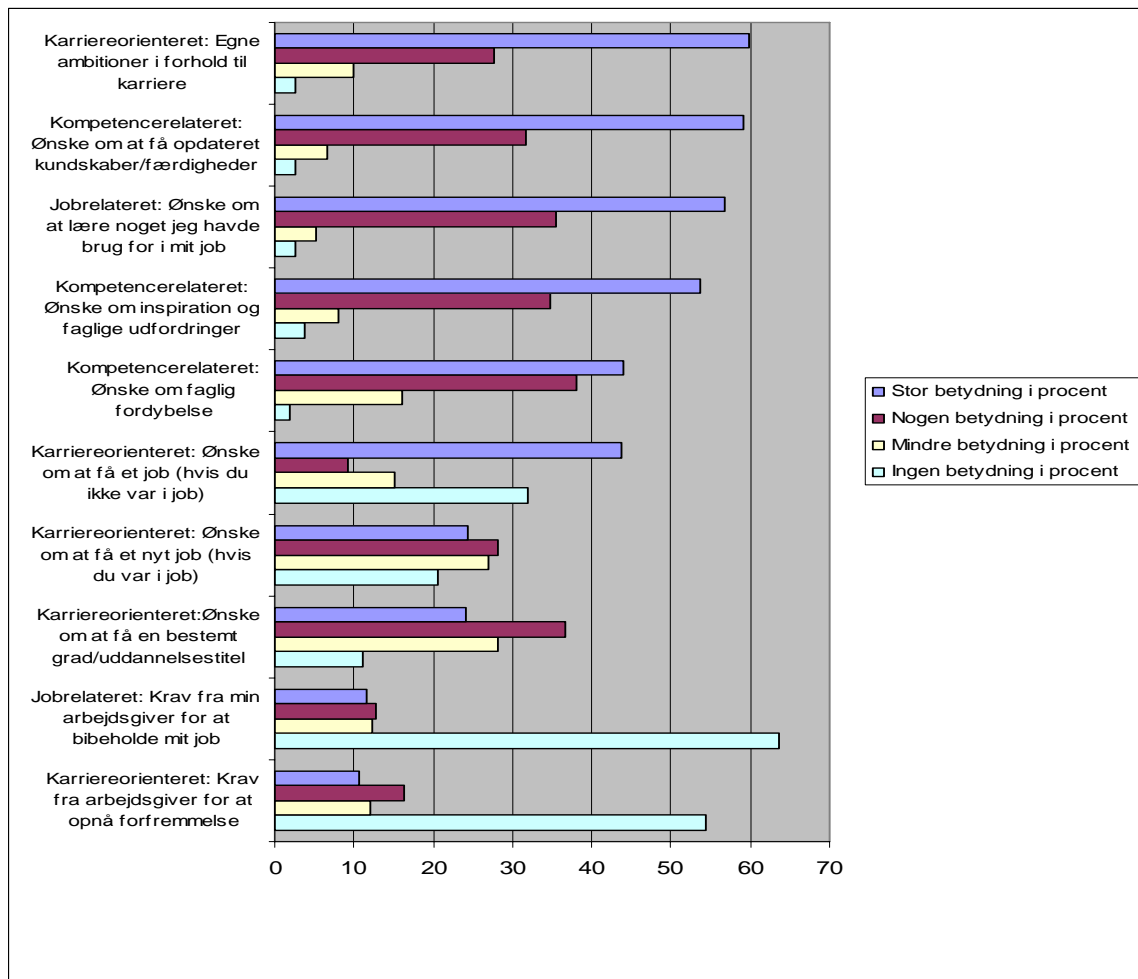
Figuren viser at 90 % af respondenterne er tilfredse eller overvejende tilfredse med den information og vejledning de havde adgang til inden de startede på VVU. Andelen af tilfredse bliver lidt mindre efter at deltagerne er startet på uddannelsen idet 80 % erklærer sig tilfredse eller overvejende tilfredse med den information og vejledning der blev givet af skolen undervejs i deres VVU-forløb. Og selvom der er eksempler på informanter der havde svært ved at få relevant studievejledning, er der samlet set en meget høj grad af tilfredshed med information og vejledning vedrørende VVU.

5.3 Motiver for at vælge VVU

Figur 2 viser hvilken betydning respondenterne tillægger en række forskellige motiver for at starte på VVU. De forskellige motiver er delt op i tre kategorier afhængigt af om de er jobrelaterede, karriereorienterede eller kompetenceorienterede.

Figur 2

Hvilken betydning tillagde du følgende forhold i forhold til din beslutning om at starte på VVU? (n = 606)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser at de motiver som deltagerne tillægger størst betydning i forhold til at starte på VVU, er både karriereorienterede, kompetencerelaterede og jobrelaterede: Omkring 90 % af deltagerne tillægger altså hhv. "egne ambitioner i forhold til karriere", "ønske om at få opdateret kundskaber/færdigheder" og "ønske om at lære noget jeg har brug for i mit job" stor betydning eller nogen betydning. Derudover er de vigtigste motiver for at starte på VVU de kompetencerelaterede i form af "ønske om inspiration og faglige udfordringer" og "ønske om faglig fordybelse". For en meget stor gruppe er der altså tale om et ønske om at lære noget af hensyn til ens egen karriere og kompetenceudvikling, men samtidig skal det være relateret til ens job. Dvs. at der i højere grad er tale om et både-og end et enten-eller.

Omkring 60 % tillægger erhvervelsen af en bestemt titel eller grad stor betydning eller nogen betydning, hvilket passer godt sammen med at en tilsvarende andel af de adspurgte sigter mod at få en hel VVU eller en grad som fx merkonom. For omkring halvdelen har ønsket om et job hvis de var ledige, eller et nyt job hvis de allerede havde et job, også stor betydning eller nogen betydning.

Endelig viser figuren at evt. krav fra arbejdsgivere om at medarbejdere skal starte på VVU for at opnå forfremmelse eller for at kunne bibeholde deres job, kun har betydning for en mindre gruppe. Dette peger på at det i høj grad er den studerende selv der er hoveddrivkraften i forhold til at gå i gang med VVU, mens det kun i mindre grad er noget som den enkelte føler sig presset til af sin arbejdsgiver.

I EVA's undersøgelse af CVU'ernes diplomuddannelserne (EVA 2006, s. 19) fremgik det at 91 % af de beskæftigede der havde søgt en diplomuddannelse på et CVU i årene 2001-04, havde gjort det for at blive bedre til at varetage deres job. Dette tal er meget tæt på de 92 % der har søgt VVU i årene 2001-07 ud fra et ønske om at lære noget de havde brug for i deres job. Den stærke sammenhæng mellem uddannelse og opgavevaretagelse i jobsammenhæng synes altså at være et fællestræk for VVU og diplomuddannelser.

Interviewundersøgelsen giver forskellige eksempler på hvorfor nogle vælger VVU, og disse eksempler understøtter det billede vi med udgangspunkt i spørgeskemaundersøgelsen tegnede ovenfor. Fx fortalte en deltager at hun altid har ønsket mere uddannelse (jf. kompetencerelaterede motiver), men samtidig oplevede hun også at hun manglede viden på sit job (jf. jobrelaterede motiver). En anden deltager havde ligeledes et ønske om at lære mere, men ville samtidig gerne have papir på sine kompetencer af hensyn til karrieremuligheder (jf. karriererelaterede motiver).

Endelig er der eksempler på at VVU vælges som et slags fravalg af andre uddannelser idet deltagerne ikke vælger den uddannelse som de opfatter som optimal, men det næstbedste eller det der i praksis er mest overkommeligt. Et eksempel er en informant der gerne ville være bygnings-

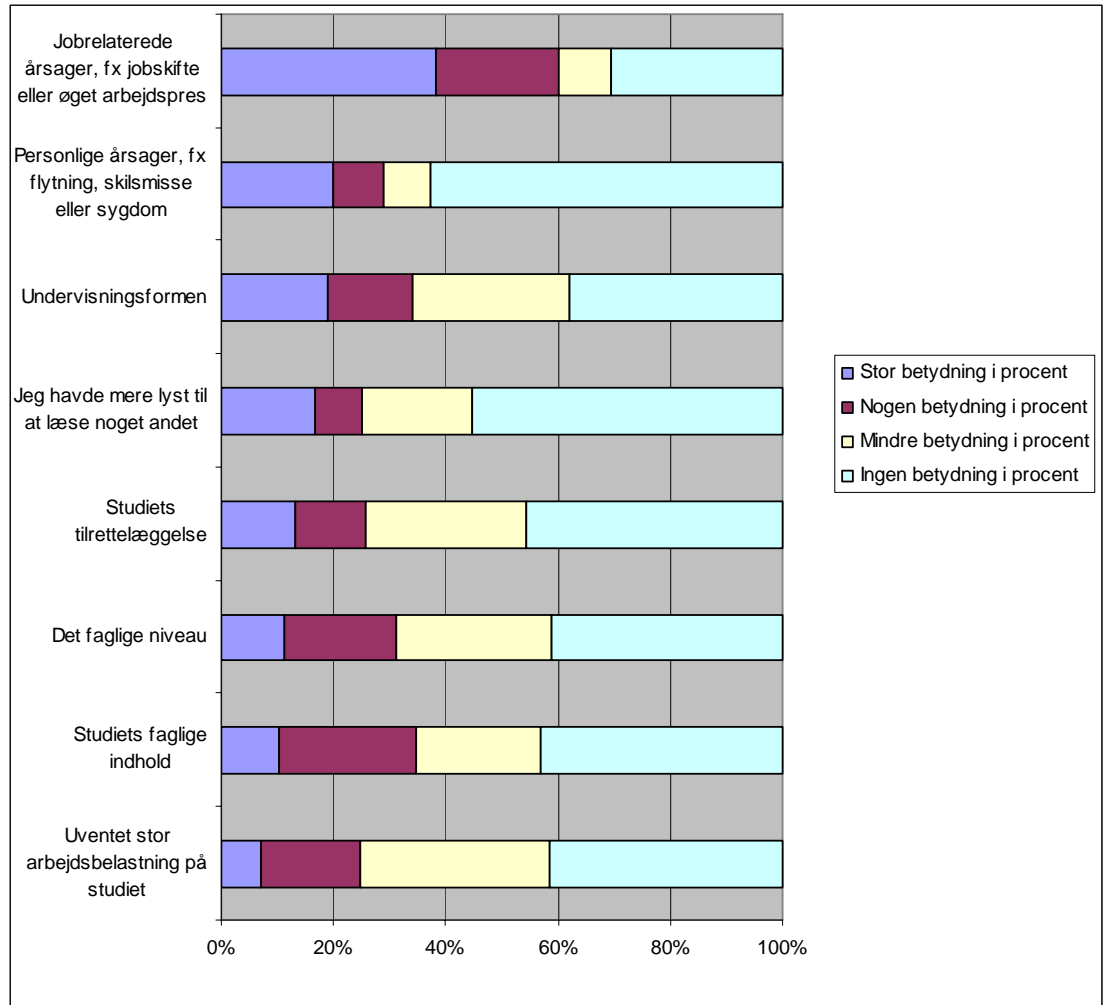
konstruktør, men ikke havde råd til at gå på SU (som en KVU ville indebære). Vedkommende valgte så en VVU som kunne tages samtidig med arbejdet som tømrer. En anden person havde overvejet HD 2. del, men da hun har fire børn og vurderede at HD er mere krævende og ufleksibel end VVU, valgte hun VVU.

5.4 Frafald

I alt har 18,3 % af respondenterne prøvet ikke at afslutte et eller flere moduler på VVU. Dette er en del højere end frafaldet målt på samme måde på diplomuddannelserne.⁹ Som det fremgår af afsnit 0, er der en sammenhæng mellem hvem der betaler uddannelsesgebyret, og frafaldets størrelse: 29,4 % af dem der selv havde betalt deres uddannelsesgebyr helt eller delvist, var blandt de frafaldne, mens dette kun var tilfældet for 14,9 % af dem hvis arbejdsgivere helt eller delvist havde betalt deres uddannelsesgebyr. Figur 3 viser frekvensen af de frafaldsårsager som respondenterne har angivet.

⁹ EVA's undersøgelse af CVU'ernes diplomuddannelser (EVA 2006, s. 29) viste at 13 % af respondenterne havde oplevet ikke at gennemføre et eller flere moduler, dog med meget store variationer fra 2 % på de sundhedsfaglige diplomuddannelser til 49 % på it-diplomuddannelserne.

Figur 3
Årsager til at der er moduler som ikke er blevet afsluttet, og som der ikke er planer om at afslutte (n = 93-103)¹⁰

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

¹⁰ Figuren sammenfatter otte forskellige spørgsmål som respondenterne har taget stilling til hver for sig. Derfor kan n variere.

Figuren viser at den kategori af årsager som flest peger på som grund til at de ikke har afsluttet et modul, er den jobrelaterede: 60 % tillægger altså jobrelaterede årsager stor betydning eller nogen betydning for at de ikke afsluttede og ikke har planer om at afslutte et modul. Væsentligt færre, nemlig 29 %, peger på personlige årsager til deres frafald. Kun 25 % vurderer at en uventet stor arbejdsbelastning på studiet har haft stor betydning eller nogen betydning for at de er faldet fra. Selvom disse procenttal kan synes store, hører det med til billedet at samlet set kun 18,3 % af respondenterne er blandt de frafaldne. Det betyder fx at de 60 % af de frafaldne der er faldet fra af jobrelaterede årsager, udgør 10 % af alle respondenter, og at de 31 % der er faldet fra på grund af det faglige niveau, udgør 5 % af alle respondenter.

En række frafaldsårsager vedrører studierne tilrettelæggelse og indhold og er som sådan noget som udbyderne af uddannelserne har direkte indflydelse på. Her ses det at 34 % har tillagt undervisningsformen som frafaldsårsag stor betydning eller nogen betydning, mens 26 % peger på studiets tilrettelæggelse, 31 % på det faglige niveau, og 35 % på studiets faglige indhold.

Sammenligner man med årsagerne til frafald på diplomuddannelserne, ses det at jobrelaterede årsager til frafald optræder hyppigere og de personlige årsager mindre hyppigt på VVU end på diplomuddannelserne.¹¹ Undersøgelsen giver ikke grundlag for at forklare dette nærmere, men der kan være flere årsager såvel til at frafaldet er større på VVU, som til at der i højere grad her henvises til jobrelaterede årsager.

En mulig forklaring kan være at flere deltagere på VVU end på diplomuddannelserne tager enkelte moduler der ikke er led i en samlet uddannelse, hvilket kan betyde at det for den enkelte opleves som et mindre problem at stoppe uden at fuldføre et modul. Andre årsager kan hænge sammen med forskellige deltagerprofiler med hensyn til køn, alder og jobtype: Den typiske deltager på VVU er således oftere en yngre mand der befinder sig på et lavere socioøkonomisk niveau, sammenlignet med de studerende på diplomuddannelserne. Og det kan ikke udelukkes at dette kan have betydning for fx frafaldshyppighed.

¹¹ Af EVA 2006, s. 30, fremgår det at 45 % af de frafaldne på (moduler på) diplomuddannelserne peger på at studiet ikke kunne indpasses i arbejdslivet, mens 39 % peger på at studiet ikke kunne indpasses i familielivet. Hertil kommer andre personlige årsager som sygdom m.m.

6 Undervisningen på VVU

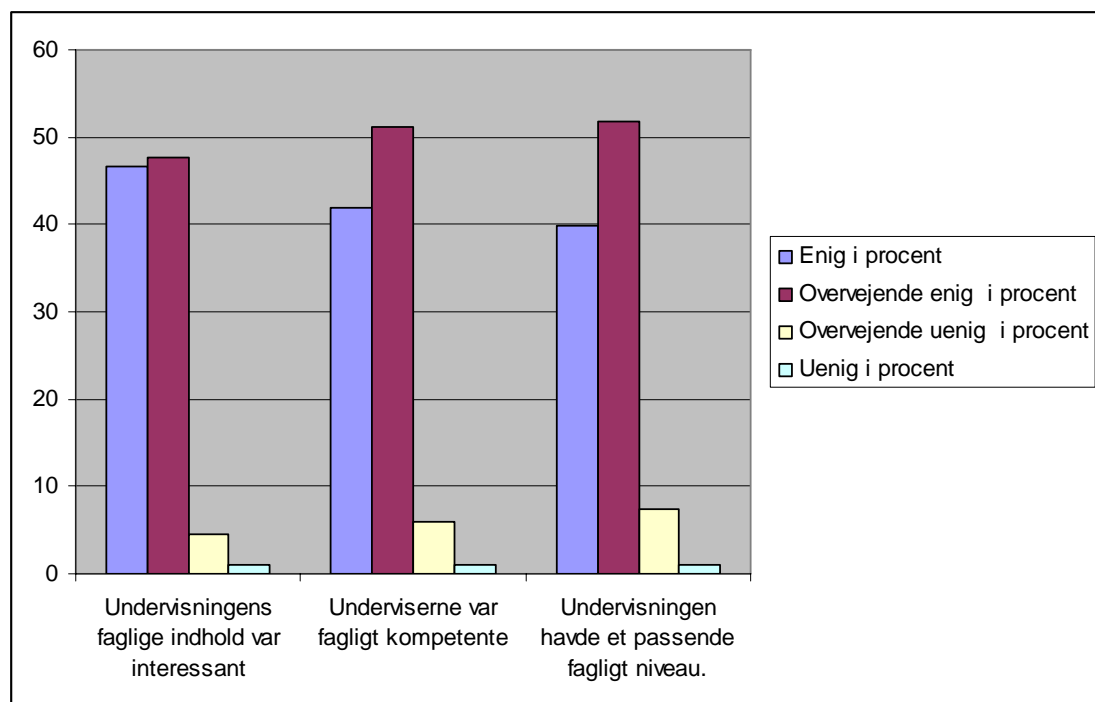
Dette kapitel handler om de studerendes grad af tilfredshed med forskellige aspekter af undervisningen, herunder faglige og pædagogiske aspekter, i hvilket omfang de studerende er blevet inddraget i undervisningen, og den løbende evaluering af denne. Endelig fokuseres der særlig på samspillet mellem undervisningen og de studerendes erhvervs erfaringer. Dette er interessant i forhold til undersøgelsens formål fordi deltagernes tilfredshed med VVU må forventes at spille en rolle såvel for den enkeltes udbytte som for den samlede interesse for og efterspørgsel efter VVU.

Undersøgelsen viser at deltagerne på VVU i almindelighed er meget tilfredse med den undervisning de har modtaget, herunder med omfanget af inddragelse af deres erhvervs erfaringer og vekselvirkningen mellem teori og praksis.

6.1 Gennemgående tilfredshed med undervisningen

Generelt giver deltagerne på VVU i såvel spørgeskemaundersøgelsen som interviewundersøgelsen udtryk for at de er meget tilfredse med undervisningen, men der er dog også informanter der fremfører kritik af medstuderende der er fagligt svage, eller af lærere der ikke formidler det faglige stof på en tilfredsstillende måde eller er for dårlige til at planlægge og strukturere undervisningen. Der er også informanter der har oplevet en utilstrækkelig fleksibilitet i tilrettelæggelsen af undervisningen. Fx hvis man som deltidsstuderende har gået på hold hvor undervisningen var tilrettelagt for fuldtidsstuderende, eller hvis der ikke har været tilstrækkelig mulighed for selvstudium på grund af krav om fremmøde. Men det samlede indtryk er som nævnt en høj grad af tilfredshed blandt de studerende. Figur 4 viser graden af tilfredshed med undervisningens faglige indhold og niveau samt respondenternes vurdering af om underviserne var fagligt kompetente.

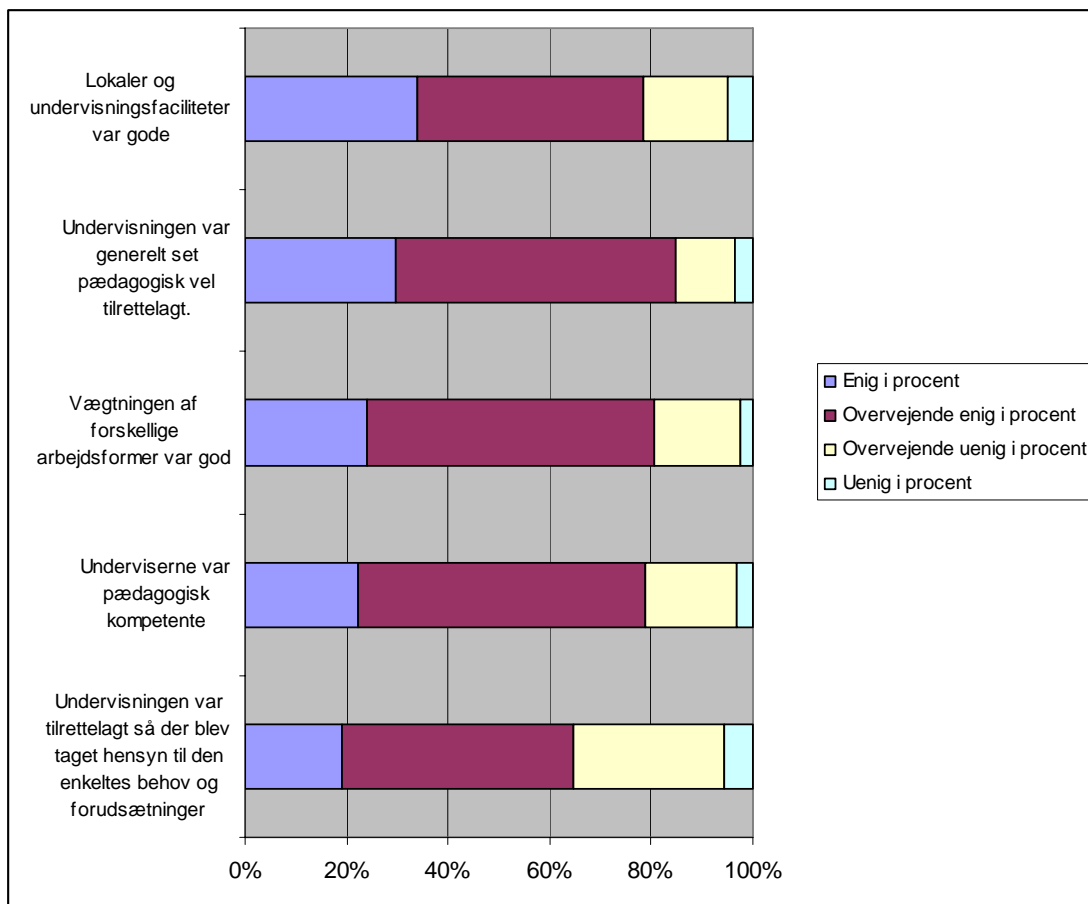
Figur 4
Graden af tilfredshed med faglige aspekter vedrørende undervisningen på VVU (n = 606)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Som figuren illustrerer, vurderer respondenterne generelt undervisningens faglige aspekter meget positivt: 94 % er enige eller overvejende enige i at undervisningens faglige indhold var interessant, og 93 % vurderer at underviserne var fagligt kompetente. 92 % er enige eller overvejende enige i at det faglige niveau var passende. Figur 5 viser graden af tilfredshed med undervisningens pædagogiske og ikke-faglige aspekter samt respondenternes vurdering af om underviserne var pædagogisk kompetente.

Figur 5
Graden af tilfredshed med pædagogiske og andre ikke-faglige aspekter vedrørende undervisningen på VVU (n = 606)

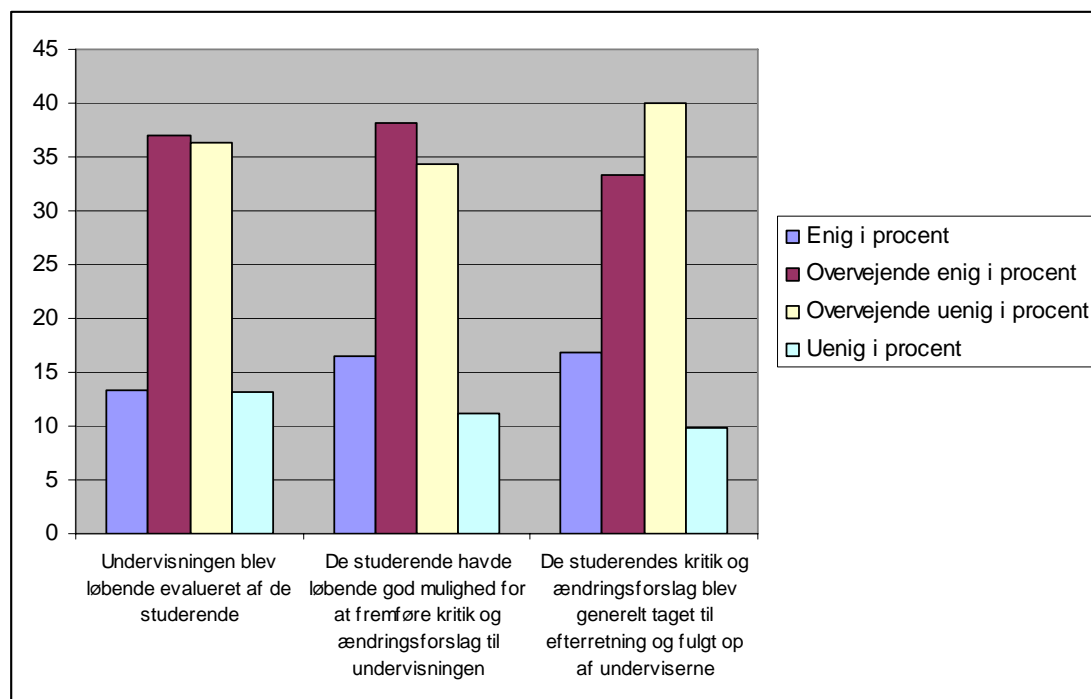
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser også at 79 % er enige eller overvejende enige i at lokaler og undervisningsfaciliteter var gode. Selvom de utilfredse altså er i mindretal, er der dog eksempler på kritik af de fysiske rammer: En informant var fx stærkt utilfreds med de fysiske rammer og indstillede sine studier på VVU efter et modul da de fysiske rammer ikke levede op til hans behov. Informanten kritiserede at der var 25 studerende i et lille rum hvor luften hurtigt blev meget tung, hvilket betød at han ikke følte at han fik det ud af undervisningen som han ellers kunne have fået.

Som figuren også illustrerer, er 85 % enige eller overvejende enige i at undervisningen var pædagogisk veltilrettelagt, og 81 % er enige eller overvejende enige i at vægtningen af arbejdsformer var god. Endelig er 79 % enige eller overvejende enige i at underviserne var pædagogisk kompetente. Lidt færre, nemlig 65 %, er enige eller overvejende enige i at undervisningen var tilrettelagt så der blev taget hensyn til den enkeltes behov og forudsætninger. Selvom også dette samlet set er positivt, er der dog grund til at konstatere at 36 % er uenige eller overvejende uenige i dette udsagn.

Figur 6 viser respondenternes vurderinger af om den undervisning de har modtaget, løbende er blevet evalueret, om der har været gode muligheder for at fremføre kritik og ændringsforslag til undervisningen, og om der er blevet fulgt op på dette af underviserne.

Figur 6
Løbende evaluering af undervisningen på VVU (n=596-603)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

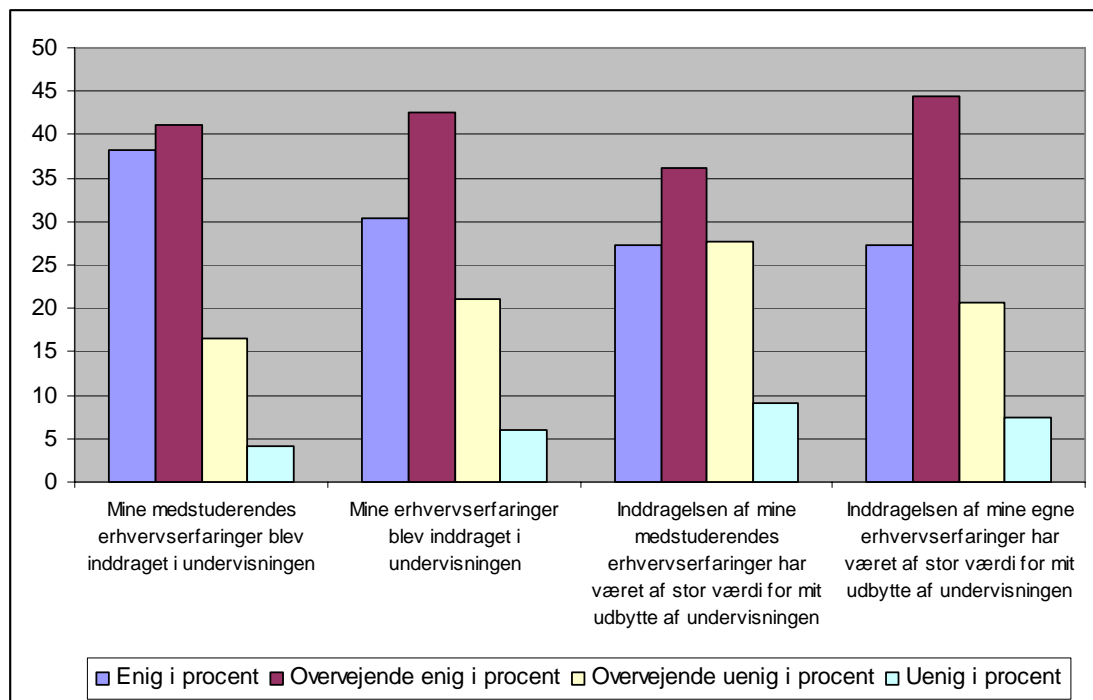
Det fremgår af figuren at 50 % af respondenterne er enige eller overvejende enige i at undervisningen løbende er blevet evalueret af de studerende, og 55 % er enige eller overvejende enige i at de studerende løbende har haft god mulighed for at fremføre kritik og ændringsforslag til undervisningen. Endelig ses det at 50 % er enige eller overvejende enige i at de studerendes kritik og ændringsforslag generelt er blevet taget til efterretning og fulgt op på af underviserne. Med andre ord er respondenterne delt i to nogenlunde lige store grupper med hver deres, indbyrdes forskellige, erfaringer med undervisningsevaluering på VVU. En sandsynlig forklaring på dette er at svarene afspejler en meget forskellig praksis på institutionerne og uddannelserne eller blandt underviserne.

6.2 Inddragelse af erhvervserfaring i undervisningen

Som det tidligere er blevet understreget, er vekselvirkningen mellem den teori der indgår i uddannelsen, og de studerendes erfaringer fra praksis essentiel på uddannelserne i den erhvervsrettede del af VEU-systemet. En kursusleder understreger dette ved at påpege at VVU's eksistensberettigelse hænger sammen med at VVU bygger på den praksis som de studerende kender fra deres hverdag, og at de studerende igennem studierne erhverver sig redskaber de med det samme kan bruge i deres arbejde.

Det fremmer desuden inddragelsen af praksis at de studerende tager uddannelsen sideløbende med at de arbejder. Endelig betyder en stor praksiserfaring at de studerende kan forholde sig mere kritisk til teorier som de ikke mener holder når de konfronteres med praksis. Det er ikke mindst i forbindelse med diskussioner på holdene at der er gode muligheder for at inddrage erhvervserfaringer.

Figur 7 viser respondenternes vurderinger af om deres egne og medstuderendes erfaringer er blevet inddraget i undervisningen, og hvilken værdi dette har haft for deres udbytte.

Figur 7**Respondenternes vurderinger af om erhvervs erfaringer blev inddraget i undervisningen på VVU (n = 598-603)**

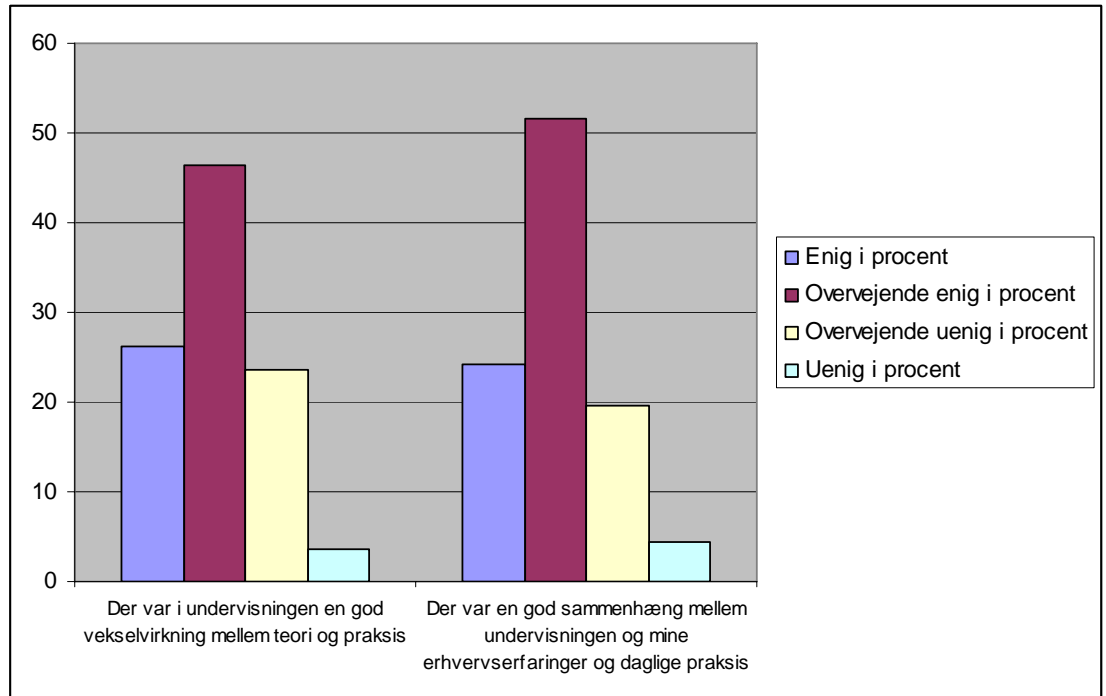
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Som det fremgår af figuren, er 79 % enige eller overvejende enige i at deres medstuderendes erhvervs erfaringer blev inddraget i undervisningen, mens lidt færre, nemlig 73 %, mener at dette også gælder deres egne erhvervs erfaringer. 63 % er enige eller overvejende enige i at inddragelsen af deres medstuderendes erhvervs erfaringer har været af stor værdi for deres udbytte af undervisningen, mens dette gælder for 72 % når spørgsmålet vedrører deres egne erhvervs erfaringer.

At de studerendes erhvervs erfaringer inddrages, hvilket er et væsentligt kendetegn ved såvel VU som erhvervsrettet VEU i almindelighed, anerkendes altså i høj grad af de studerende; dog er der en tendens til at de adspurgte i højere grad mener at det er de andre studerendes erfaringer der inddrages, samtidig med at især inddragelsen af deres egne erfaringer har stor værdi for deres udbytte af undervisningen.

Hvor figur 7 belyste inddragelsen af de studerendes erhvervs erfaringer i undervisningen, fokuserer figur 8 på samspillet mellem disse erhvervs erfaringer og den teori der indgår i undervisningen. Figuren viser hvordan respondenterne vurderer dels samspillet mellem teori og praksis i undervisningen, dels sammenhængen mellem undervisningen på den ene side og de studerendes erhvervs erfaringer og daglige praksis på den anden side.

Figur 8
Samspillet mellem teori og praksis

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Det fremgår af figuren at 73 % af respondenterne er enige eller overvejende enige i at der i undervisningen har været en god vekselvirkning mellem teori og praksis. 76 % er enige eller overvejende enige i at der var en god sammenhæng mellem undervisningen på den ene side og deres erhvervs erfaringer og daglige praksis på den anden side. Det betyder dog at omkring en ud af fire adspurgte har den modsatte opfattelse.

Interviewundersøgelsen understøtter det billede som vi ovenfor har præsenteret på basis af data fra spørgeskemaundersøgelsen, af at der i undervisningen normalt er gode muligheder for at inddrage deltagernes erfaringer fra praksis, og at balancen i forhold til at få de forskellige erfaringer fra praksis i spil i undervisningen er hensigtsmæssig. Informanterne fremhæver fx projekterne og gruppearbejdet som muligheder for at inddrage egne eksempler og erfaringer samt specialmodulet hvor der kan tages udgangspunkt i konkrete problematikker fra ens eget arbejde. Nogle informanter mener dog at der i nogle fag har været for meget teori der ikke er blevet relateret til praksis.

7 VVU og andre uddannelsestilbud

Dette kapitel handler om uddannelse og undervisning som respondenterne har overvejet som alternativer til VVU. For den enkelte bruger vil der typisk være en række forskellige tilbud der mere eller mindre kan dække de samme behov for læring. De enkelte uddannelser der sammenlignes, kan variere i omfang, indhold, vilkår og anvendelsesmuligheder. Det er derfor vigtigt for dem der skal vælge uddannelse, at tilbuddene fremstår med en skarp profil.

Det kan derfor undre at så stor en andel af dem der har overvejet et alternativ til VVU, har overvejet en diplomuddannelse eller endda en masteruddannelse i stedet for. Dette giver anledning til at overveje hvordan progressionen og sammenhængen i VEU-systemet opfattes blandt disse deltagere.

Derimod har langt færre overvejet en KVVU, herunder som enkeltfag, eller AMU som alternativ til VVU, hvilket kan hænge sammen med dels at KVVU'er som udgangspunkt ikke er tilrettelagt som voksenuddannelse og derfor opfattes som mindre attraktive for de voksne – typisk heltidsarbejdende – uddannelsessøgende, dels at AMU niveaumæssigt ikke opfattes som et reelt alternativ til VVU.

7.1 Alternativer til VVU

I spørgeskemaundersøgelsen svarede 28,7 % af respondenterne ja til at de havde overvejet en anden eller andre uddannelser i stedet for VVU, mens 71,3 % svarede nej.

Da respondenternes overvejelser om uddannelsesmæssige alternativer kunne hænge sammen med deres kendskab til VEU-systemet, blev de også spurgt om hvor godt et kendskab de havde til efter- og videreuddannelse inden for det område de orienterede sig imod. 21,1 % svarede at de havde et stort kendskab. Disse respondenter blev så igen bedt om at vurdere i hvor høj grad der efter deres vurdering fandtes andre uddannelser der ville kunne opfylde de samme behov som den VVU de valgte. Af disse svarede 45 % "I høj grad" eller "I nogen grad".

Med andre ord vurderer knap halvdelen af de respondenter der har valgt VVU, og som samtidig mener at de har et godt kendskab til alternativerne til VVU, at der i høj grad eller i nogen grad findes andre uddannelser der kan opfylde de samme behov som det uddannelsesforløb de valgte inden for rammerne af VVU. Dette giver anledning til at overveje om den politiske intention om "en gennemskuelig uddannelsesstruktur med klare, anerkendte kompetenceniveauer og - profiler" (se Appendiks D) i tilstrækkelig grad er blevet udmøntet.

Af Tabel 6 fremgår det hvilke alternative uddannelser respondenterne har overvejet.

Tabel 6
Hvilke uddannelser har respondenterne overvejet som alternativ til VVU (n = 168)

	Antal besvarelser	Andel respondenter i procent
Diplomuddannelse	75	44,6
Kursus i privat regi (eksterne kurser, herunder kurser arrangeret af fag- eller brancheforeninger)	42	25,0
Kompetenceudviklingsforløb eller interne kurser på den virksomhed hvor jeg er ansat	41	24,3
Masteruddannelse	35	20,6
En del af (fx et modul på) en diplomuddannelse	34	20,4
Andet	25	15,1
En del af (fx et modul på) en masteruddannelse	22	13,0
KVU	16	9,4
Et eller flere enkeltfag på en KVU	13	7,9
Voksenlærlingeuddannelser	6	3,6
AMU	6	3,6
GVU	0	0,0
I alt	316	187,8

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Anmærkning: Respondenterne havde mulighed for at sætte flere kryds. Derfor er summen af procenterne større end 100 %. I gennemsnit har hver af de 168 respondenter altså sat knap to (= 1,878) kryds.

I det følgende ses der nærmere på de konkrete alternativer til VVU.

7.2 Diplom- og masteruddannelser

Som det fremgår af tabellen, har 44,6 % af de respondenter der har overvejet et alternativ til VVU, overvejet en diplomuddannelse, og 20,4 % har overvejet en del af en diplomuddannelse (fx et modul). 20,6 % har overvejet en masteruddannelse, og 13 % har overvejet en del af en masteruddannelse, fx et modul (bemærk at tallene ikke kan lægges sammen fordi samme person kan have overvejet flere muligheder).

Det er interessant fordi optagelseskravene er helt forskellige for VVU og hhv. diplomuddannelserne der forudsætter kvalifikationer svarende til en gennemført uddannelse på et KVVU-/VVU-niveau, og masteruddannelserne der forudsætter en gennemført uddannelse svarende til bachelor-/diplomuddannelsesniveau. Fra vores registerundersøgelse (se Tabel 3) ved vi imidlertid at 29,3 % af dem der er startet på VVU, forinden havde gennemført en videregående uddannelse. Med andre ord kan vi konstatere at VVU i et vist omfang befinder sig i en de facto konkurrencesituation med især diplomuddannelserne selvom de befinder sig på forskellige faglige niveauer.

Når så mange i spørgeskemaundersøgelsen har angivet at de har overvejet en diplomuddannelse som alternativ til VVU, dækker dette formentlig i høj grad over HD der fagligt set ligger tæt op ad flere af de merkantile profilforløb. HD, den erhvervsøkonomiske diplomuddannelse, består af en 1. del og en 2. del. De kan begge læses på to år som deltidsuddannelser. Hvor adgangen til HD 2. del normalt er betinget af at ansøgeren har bestået HD 1. del, er adgangen til HD 1. del normalt betinget af at ansøgeren har en gymnasial uddannelse eller tilsvarende forudsætninger.

Interviewundersøgelsen giver flere eksempler på hvordan VVU og HD ses i forhold til hinanden: Nogle ser dem som egentlige alternativer, mens andre gerne vil bruge VVU som en vej til HD. Fx var der en informant der gerne ville have en HD 2. del, men som valgte at starte på VVU i stedet for HD 1. del fordi vedkommende anså VVU for at være mere overkommelig. En anden informant havde prøvet at starte på HD 1. del, men faldt fra da han fik barn, fordi han vurderede at VVU ville være lettere at bestå i hans situation.

7.3 KVVU

Som det fremgår af Tabel 6, har 9,4 % af de respondenter der har overvejet et alternativ til VVU, overvejet en KVVU, og 7,9 % har overvejet et enkeltfag inden for KVVU (bemærk at der kan være sammenfald mellem disse andele). Finansøkonomuddannelsen og markedsøkonomuddannelsen i KVVU-regi er eksempler på alternativer til i dette tilfælde akademiuddannelsen i finansiel rådgivning inden for VVU.

Det er interessant at disse tal ikke er højere i lyset af både at der er tale om samme faglige niveau som VVU, og at viften af uddannelser og fag inden for KVVU er langt større og mere differentieret

end VVU. Det er også bemærkelsesværdigt at langt flere som alternativ til VVU overvejer en videreuddannelse i VEU-systemet på et højere fagligt niveau (diplom- og masteruddannelse) frem for en KVU.

En del af forklaringen kan være at selvom KVU og VVU befinder sig på samme faglige niveau, adskiller de sig grundlæggende fra hinanden ved at KVU normalt er tilrettelagt som ordinære heltidsuddannelser for unge der ikke nødvendigvis har erhvervserfaring, mens VVU er tilrettelagt som deltidsuddannelser for voksne på arbejdsmarkedet. I praksis er der dog ikke tale om vandtætte skotter mellem KVU og VVU, bl.a. fordi loven om åben uddannelse giver mulighed for at tilrettelægge enkeltfag på KVU som voksenuddannelser på deltid. Hertil kommer at der er stor forskel på udbuddet af uddannelser og fag inden for hhv. KVU og VVU hvilket gør at der er uddannelsesbehov der fx kun kan opfyldes inden for KVU.

7.4 Kompetenceudvikling i virksomhederne

Som det også fremgår af Tabel 6, har 24,3 % af de respondenter der har overvejet et alternativ til VVU, overvejet kompetenceudviklingsforløb eller interne kurser på den virksomhed hvor de var ansat. Dette tal er relativt lavt sammenlignet med tal fra andre undersøgelser der belyser omfanget af intern uddannelse m.m. i virksomhederne. Fx viste den undersøgelse som Trepartsudvalget fik udarbejdet i 2006, at 41,9 % af de beskæftigede i 2004 havde deltaget i interne kurser o.l. på den virksomhed hvor de var ansat (Trepartsudvalget, 2006, bd. 2, s. 297). Forklaringen på denne forskel kan være at kurser o.l. i virksomhederne, selvom de er meget brugt ikke mindst i Danmark, ofte ikke er noget reelt alternativ til længerevarende, formelle uddannelser som VVU.

Som illustration af dette kan nævnes en repræsentant for en stor dansk virksomhed der i forbindelse med interviewundersøgelsen vurderede at den pågældende virksomheds interne uddannelsesprogram ikke, selvom det er omfattende, kan dække de uddannelsesbehov som virksomheden får dækket igennem fx VVU i finansiel rådgivning. Hertil kommer at det kan være godt for medarbejderne at deltage i uddannelse uden for virksomheden hvor de møder mennesker med andre erfaringer, og at "få papir" på det uddannelsesforløb de har gennemført.

7.5 AMU

Som det ligeledes fremgår af Tabel 6, har kun 3,6 % af de respondenter der har overvejet et alternativ til VVU, overvejet AMU. At denne andel er så relativt lav, hænger formentlig sammen med at der inden for AMU kun i begrænset omfang udbydes uddannelser som reelt helt eller delvist kan erstatte en VVU.

AMU's brancheprofil er først og fremmest langt bredere end VVU's og dækker områder som enten ikke findes, eller som er meget små inden for VVU. Det største område er handel, administra-

tion, kommunikation og ledelse der i 2008 stod for 40 % af deltagerne og branchemæssigt er det område der ligger tættest på VVU med sin merkantilt prægede profil¹². Men uddannelserne på AMU er som helhed typisk meget korte – ofte under en uges varighed – og meget målrettede i forhold til at kvalificere deltagerne til at håndtere specifikke, ofte manuelt prægede arbejdsfunktioner.

Samtidig er der givetvis grupper der orienterer sig mod AMU, og som ikke opfatter VVU som et reelt alternativ til AMU enten fordi fagområdet slet ikke findes inden for VVU, eller fordi disse grupper ikke ønsker en videregående, og dermed også mere teoretisk, uddannelse eller af andre grunde. De personer der ikke vælger VVU, indgår ikke i denne undersøgelse. Men fra AMU-statistikken ved vi at 72 % – svarende til omkring 400.000-500.000 personer årligt – af deltagerne på AMU har en erhvervsrettet grunduddannelse eller en videregående uddannelse og for så vidt tilhører målgruppen for VVU.¹³

Et vilkår der også kan tænkes at påvirke søgningen til VVU negativt, er at det økonomisk er mere fordelagtigt at vælge AMU frem for VVU: Hvor deltagerne på AMU kan modtage tilskud for tab af arbejdsfortjeneste, er dette ikke muligt inden for videregående VEU, herunder VVU, hvor der derimod opkræves brugerbetaling.¹⁴ Hertil kommer at udbyderne af AMU kan skræddersy kurser til bestemte virksomheder.

Der er dog også eksempler på at VVU vælges frem for AMU: En informant kunne fx fortælle at hendes arbejdsplads havde tilbudt hende og nogle kolleger at søge AMU, men at de pågældende medarbejdere vurderede at de var overkvalificerede til AMU. Dette anerkendte virksomheden efterfølgende, og de otte kolleger fik herefter lov til at starte på VVU i stedet for.

¹² Desuden deltog 17 % (= 126.627) af AMU's kursister i 2008 i uddannelse inden for industriens område (Industriens Fællesudvalg), 6 % (= 43.673) inden for bygge/anlæg og 11 % (= 82.151) inden for transportområdet. Se <http://statweb.uni-c.dk>.

¹³ Andelen af deltagere på AMU med grunduddannelse som højeste uddannelse lå stabilt på 28 % i årene 2004-06. Deltagere med en erhvervsrettet grunduddannelse udgjorde i 2006 49 %, og deltagere med en videregående uddannelse udgjorde 12 % (EVA 2008, s. 95).

¹⁴ Ifølge § 1 i bekendtgørelse af lov om godtgørelse ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse har loven (LBK nr. 772 af 27.06.2007 som ændret ved § 4 i LOV nr. 478 af 12.06.2009 og § 11 i LOV nr. 482 af 12.06.2009) til formål at skabe økonomisk grundlag for at voksne, fortrinsvis kortuddannede, kan deltage i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse til og med erhvervsuddannelsesniveau. Dette formål sikres ved at deltagerne under uddannelsen kan opnå godtgørelse for tab af indtægt eller arbejdsmulighed.

7.6 Andre alternativer

Som det fremgår af Tabel 6, har 25 % af de respondenter der har overvejet et alternativ til VVU, overvejet kurser i privat regi, herunder kurser arrangeret af fag- eller brancheforeninger. Dette er et relativt stort tal der dækker over en meget bred vifte af kurser der kan være mere eller mindre skræddersyet til den enkelte virksomheds uddannelsesbehov. De adskiller sig derfor fra VVU dels ved typisk at være mere specifikt virksomhedsrettede, dels ved ikke at være formelt kompetencegivende.

Som det også fremgår af tabellen, har ganske få, 3,6 %, overvejet en voksenlærlingeuddannelse, mens ingen har overvejet en GUV i stedet for en VVU. Dette er ikke overraskende i lyset af at VVU forudsætter en gennemført ungdomsuddannelse, mens GUV'er og voksenlærlingeuddannelser primært retter sig mod personer uden en ungdomsuddannelse. Og som vi så i Tabel 3, havde kun 7,2 % alene havde en grundskoleuddannelse som højeste gennemførte uddannelse.

15,1 % har svaret "Andet", men ser man på de uddannelser respondenterne har angivet her, viser det sig at mange af disse er videregående uddannelser som burde have været krydset af andetsteds i tabellen. Dog har nogle respondenter overvejet uddannelser i det ordinære system såsom ingeniøruddannelser, læreruddannelser mv.

8 Måder at bruge VVU på

Dette kapitel beskriver hvordan VVU bruges, herunder om de studerende tager enkeltmoduler eller hele uddannelser, hvordan deltagelsen finansieres, og hvordan deltagerne vurderer uddannelsen. Af bemærkninger til lovforslag om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse for voksne fremgår det at VVU som del af videreuddannelsessystemet skal bidrage til "at skabe rammer for fleksibel tilrettelæggelse af den voksnes mulighed for fortsat at lære og for at udvikle kompetencer med udgangspunkt i voksnes erhvervs- og livserfaring (...) så voksnes behov og muligheder for at kombinere uddannelse med tilknytning til arbejdsmarkedet tilgodeses" (se Appendiks D). Nedenfor ser vi nærmere på dette med særligt henblik på fleksibilitet inden for VVU og på om der tages hensyn til de voksnes deltageres arbejde og øvrige livssituation.

Undersøgelsen viser at deltagerne kan deles op i tre grupper i forhold til deres måder at bruge VVU på: For det første er der en gruppe der bruger VVU til at få en hel akademiuddannelse. For det andet er der dem som ønsker at gennemføre fire moduler der giver adgang til at kalde sig hhv. merkonom, teknonom eller humanom. For det tredje er der en gruppe der ikke ønsker nogen af delene, men bruger enkeltmoduler inden for rammerne af VVU som efteruddannelse. Sidstnævnte andel er større end den tilsvarende andel inden for diplomuddannelserne. Undersøgelsen viser i øvrigt også at langt de fleste deltagere får uddannelsesgebyret betalt af deres arbejdsgiver, hvilket også indikerer en tæt sammenhæng mellem uddannelse og job.

Endelig præsenterer dette kapitel et andet interessant resultat, nemlig at et flertal af deltagerne vurderer at uddannelsesinstitutionen slet ikke eller kun i mindre grad har taget højde for deltagerens familiemæssige eller jobmæssige situation i forbindelse med tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbene. Dette kan virke overraskende i lyset af den generelle tilfredshed med uddannelsesforløbene og harmonerer i øvrigt ikke med intentionerne i lovgivningen (se Appendiks D).

8.1 En hel uddannelse eller enkeltmoduler

Der er forskellige måder at bruge VEU-systemet, herunder VVU, på: Hvor nogle meget målrettet går efter at udvikle deres kompetencer inden for et mere snævert felt og derfor fx vælger og kun

er interesseret i et eller flere enkeltfag, går andre efter at videreudanne sig ved fx at tage en hel VVU – evt. som adgangsgivende uddannelse til en diplomuddannelse. Sådanne forskellige interesser og adfærdsmønstre medvirker til at øge heterogeniteten inden for VVU.

Tabel 7 viser hvor stor en andel af respondenterne der enten har gennemført eller har planer om at gennemføre hhv. en hel VVU bestående af seks moduler eller en grad som merkonom, teknonom eller humanom bestående af fire moduler.

Tabel 7

Andel der har gennemført eller har planer om at gennemføre en hel VVU, en grad som merkonom, teknonom eller humanom eller ingen af delene

	Antal	Procent
Har afsluttet med en hel VVU = en akademiuddannelse (seks moduler)	129	21
Har gennemført mindst seks moduler, men ikke en hel VVU	20	3
Har afsluttet uddannelse på VVU med fire moduler der giver adgang til at kalde sig merkonom, teknonom eller humanom	90	15
Har gennemført fire moduler eller fem moduler men har ikke en grad som de ovenfor nævnte	24	4
Har gennemført højst tre moduler	341	56
- med planer om en hel VVU	91	15
- med planer om en merkonom-, teknonom- eller humanom	70	12
- øvrige (uden sådanne planer)	180	30
I alt	606	100,0

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Ud fra Tabel 7 tegner der sig et mønster af tre måder at bruge VVU på:

- For det første er der de deltagere som har gennemført, eller som sigter mod at gennemføre en hel VVU, dvs. en akademiuddannelse. 21 % af respondenterne har allerede afsluttet en hel VVU, og andre 15 % som højst har taget tre moduler, har planer om at gennemføre en hel VVU. Disse to grupper udgør således tilsammen 36 % af respondenterne. Interviewundersøgelsen giver en række eksempler på denne type deltagere: En informant fortæller fx at han fra starten var interesseret i en hel VVU – ikke mindst fordi han så de sidste to moduler som en god mulighed for at arbejde mere selvstændigt og fordybe sig i emner han gerne ville vide mere om. For ham var muligheden for at nøjes med de fire fagmoduler og dermed kalde sig merkonom altså ikke attraktiv. Der er også deltagere der mener at de måske vil være bedre stillet i forbindelse med et evt. jobskift hvis de har et bevis på en afsluttet akademiuddannelse.

- For det andet er der de deltagere som har gennemført, eller som sigter mod at gennemføre en uddannelse som merkonom, teknonom eller humanom og ikke ønsker en hel VVU. 15 % af respondenterne har allerede afsluttet deres uddannelsesforløb på VVU med en sådan grad. Hertil kommer andre 12 % som højst har taget tre moduler, men som har planer om at afslutte med en sådan grad. I alt udgør denne gruppe 27 % af respondenterne. Når en så relativt stor andel afslutter uddannelsen efter fire moduler, skal det formentlig ses i lyset af at merkonomuddannelsens velkendte brand har overlevet de forandringer der er sket med indførelsen af VVU. Interviewundersøgelsen giver en række eksempler på denne type deltagere: En informant fortalte fx at vedkommende ikke var interesseret i de to mere selvstændige moduler der følger efter de fire første fagmoduler, men var fuldt tilfreds med at kunne afslutte forløbet efter fire moduler og med dermed at kunne kalde sig merkonom.
- For det tredje er der de deltagere som kun er interesserede i enkeltfag og moduler inden for rammerne af VVU, men som ikke er interesserede i hverken en hel akademiuddannelse eller en grad som merkonom o.l. Det drejer sig først og fremmest om de 30 % der har taget højst tre moduler, men som ikke har planer om at tage en grad. Hertil kommer dem der har taget flere moduler uden at have taget eller have planer om at tage en grad (max. 7 %). Dette resultat understøttes af figur 2 der viser at omkring 40 % af respondenterne tillægger ønsket om at få en grad eller en uddannelses titel mindre betydning eller ingen betydning.

Sammenligner man disse tal med tilsvarende tal fra EVA's undersøgelse af CVU'ernes diplomuddannelser (EVA 2006, s. 26), ses det at der hvad angår VVU er en større andel der hverken har gennemført en hel uddannelse eller har planer om det. Blandt dem der påbegyndte en diplomuddannelse på et CVU i årene 2001-04, havde 38 % gennemført en diplomuddannelse i 2005, og andre 35 % havde planer om det (2 % svarede ved ikke). Der var således kun 25 % der hverken havde gennemført en diplomuddannelse eller havde planer om det¹⁵.

¹⁵ Forskellen mellem diplomuddannelserne og VVU i forhold til andelen der ikke ønsker at gennemføre en hel uddannelse, er formentlig lidt større end disse tal viser (25 % på diplomuddannelserne overfor 30-37 % på VVU). Fordi der for VVU's vedkommende er tale om en længere periode (fra start i 2001-2007 og til de blev spurgt i 2009) hvor der har været mulighed for at gennemføre en hel uddannelse sammenlignet med diplomuddannelserne (fra start i 2001-2004 og til de blev spurgt i 2005).

8.2 Finansiering af VVU

69 % af respondenterne svarede at deres arbejdsgiver havde betalt hele deres uddannelsesgebyr, mens 18 % selv havde betalt det hele. Resten har enten delt finansieringen med deres arbejdsgiver eller fået gebyret betalt ad andre kanaler. Ved siden af uddannelsesgebyret er der en række andre studieafhængige udgifter som vi ikke tager op her. Respondenterne har også svaret på hvem der har finansieret tiden til uddannelse, og det viser sig at tiden i langt højere grad end uddannelsesgebyret betales af deltagerne selv: 50 % af respondenterne har selv betalt al tiden (dvs. uddannelse i fritiden), mens 28 % svarer at arbejdsgiveren har betalt det hele (dvs. uddannelse i arbejdstiden).

Informanterne i interviewundersøgelsen fik alle gebyret betalt af deres arbejdsgiver, og flere uddannede sig også helt eller delvist i arbejdstiden. Et par af informanterne fortalte at de skulle fremvise deres eksamensbeviser for at få betalt næste modul af arbejdsgiveren. En af dem der studerede i arbejdstiden, fremhævede at dette kræver forståelse og hjælpsomhed fra kolleger og chefer. Flere fik desuden litteratur m.m. betalt af arbejdsgiveren.

Tabel 8 viser at der i et vist omfang er sammenhæng mellem hvordan uddannelsen er blevet finansieret, og hvordan VVU vurderes af deltagerne.

Tabel 8
Procentdel der er enig eller overvejende enig i forskellige vurderinger, afhængigt af hvordan uddannelsesgebyret er blevet betalt

	Arbejdsgiver har betalt hele eller mere end halvdelen af uddannelsesgebyret	Deltageren har selv betalt hele eller mere end halvdelen af uddannelsesgebyret	Andre muligheder	Alle	n =
Lokaler og undervisningsfaciliteter var gode	80,8	69,2	80,0	78,3	481
Der var en god sammenhæng mellem undervisningen og mine erhvervs erfaringer og min daglige praksis	74,8	68,3	75,1	73,4	482
De studerende havde løbende god mulighed for at fremføre kritik af og ændringsforslag til undervisningen	74,9	48,6	50,1	53,3	483
Jeg er blevet bedre til at præsentere og formidle fagligt stof	79,2	63,9	78,1	76,0	471
Jeg er blevet bedre til at klare bestemte faglige udfordringer	85,2	77,0	100,0	84,4	475

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Tabel 8 viser at de respondenter der har fået betalt deres uddannelsesgebyr, vurderer en række forhold, herunder deres udbytte af undervisningen, mere positivt end dem der selv har betalt. Undersøgelsen giver dog ikke grundlag for at vurdere årsagerne til dette. Men det forekommer rimeligt at antage at når en arbejdsplads betaler for en medarbejder, kan det ses som et udtryk for at de pågældende medarbejders ledere har vurderet at uddannelsen vil være udbytterig for disse medarbejdere, og at arbejdspladsens holdning til uddannelsen kan påvirke synet på eller udbyttet af uddannelsen positivt. Tabel 9 illustrerer at der også er sammenhæng mellem finansieringsmåde og frafald.

Tabel 9**Andel der er faldet fra på et eller flere moduler, afhængigt af hvordan uddannelsesgebyret er blevet betalt**

	Arbejdsgiver har betalt hele eller mere end halvdelen af uddannelsesgebyret	Deltageren har selv betalt hele eller mere end halvdelen af uddannelsesgebyret	Andre muligheder	Alle	n =
Jeg har på et eller andet tidspunkt påbegyndt et eller flere moduler som jeg ikke har afsluttet, og som jeg ikke har planer om at afslutte	14,9	29,4	9,4	17,6	484

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Det fremgår af Tabel 9 at der er et langt større frafald blandt dem der selv helt eller delvist har betalt uddannelsesgebyret, end blandt den gruppe hvor arbejdsgiveren helt eller delvist har betalt gebyret. Vi kan ikke ud fra undersøgelsen forklare årsagen til dette, men en antagelse kan være at der i de tilfælde hvor arbejdsgiverne betaler, i højere grad er tale om medarbejdere der nyder opbakning på deres virksomhed i forhold til deres uddannelse. Og at denne opbakning påvirker risikoen for frafald i nedadgående retning.

8.3 Flexibilitet, valgfrihed og sammenhæng

Som det fremgår af loven om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videuddannelsessystemet) for voksne, er fleksibiliteten og muligheden for at vælge til og fra i forhold til den enkeltes behov centrale forventninger til VVU. Interviewundersøgelsen peger dog på at deltagerne kun til en vis grad oplever dette.

Informanterne har i forbindelse med interviewundersøgelsen givet udtryk for generelt positive vurderinger af både valgfrihed og fleksibilitet inden for VVU-området. Eksempler på positive vurderinger er tilfredshed med fx muligheden for at øve indflydelse på hvad man vil lære noget om, muligheden for at strække uddannelsen i op til seks år og muligheden for aftenundervisning som gør det lettere at passe et arbejde samtidig med studierne. I næste afsnit ser vi nærmere på hvordan samspillet mellem uddannelse, arbejdsliv og familieliv vurderes.

Interviewundersøgelsen giver dog også eksempler på begrænsninger i valgfrihed og fleksibilitet. Flere deltagere havde fx oplevet problemer med at få de fag de ville have, på grund af for få tilmeldinger. Og fleksibiliteten og valgmulighederne synes at afhænge af hvilke områder der er tale om. Fx havde informanter der havde læst på friluftsvjeleuddannelsen eller akademiuddannel-

sen i ungdomspædagogik, oplevet at deres profilforløb var fastlagt på forhånd så der reelt ikke var mulighed for at vælge mellem forskellige moduler. For dem havde valgfriheden derfor primært bestået i muligheden for at holde pauser mellem de enkelte moduler. Andre informanter der havde læst inden for det merkantile område, havde derimod oplevet stor valgfrihed. Og en uddannelsesleder fremhævede generelt fleksibiliteten som en styrke ved VVU. Et andet udtryk for fleksibiliteten på VVU er de fleksible forløb der kan sammensættes ud fra individuelle behov.¹⁶

At der er mulighed for at tage fag som fjernundervisning på Netbaseret akademiuddannelse (Netau),¹⁷ er også en del af fleksibiliteten inden for VVU. Dette kan fx være praktisk hvis det man gerne vil læse, ikke udbydes på en bestemt institution i nærheden af ens bopæl eller man på grund af sin arbejdstid ikke har mulighed for at deltage. En informant der selv har læst på Netau, var positiv i forhold til muligheden for selv at kunne vælge hvornår man vil studere. Men det var desuden hendes indtryk at der er et stort frafald på Netau, måske fordi deltagerne i høj grad er overladt til sig selv.

En høj grad af fleksibilitet og valgfrihed kan gå ud over sammenhængen i et uddannelsesforløb, fx fordi deltagerne jævnligt skifter hold og studiekammerater. Tabel 10 viser om respondenterne vurderer at dette er tilfældet.

Tabel 10
Sammenhængen mellem de forskellige dele af uddannelsesforløbet

	Enig	Overvejen- de enig	Overvejen- de uenig	Uenig	I alt	n
Der var en god sammenhæng mellem de forskellige dele af uddannelsesforløbet	27,9 %	60,5 %	10,0 %	1,7 %	100,0 %	596

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Tabel 10 viser at 88,4 % af respondenterne er enige eller overvejende enige i at der er en god sammenhæng mellem de forskellige dele af uddannelsesforløbet. Der er dog også eksempler på en mindre optimal tilrettelæggelse af uddannelsesforløb. Fx fortalte en informant at akademiuddannelsen i ungdomspædagogik var tilrettelagt over to år sådan at man studerede om dagen i syv uger og derefter arbejdede i seks uger, for hendes vedkommende i en ungdomsklub med ef-

¹⁶ Ifølge bekendtgørelse af lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne, § 11, kan et uddannelsesforløb enten tilrettelægges som et reguleret forløb som undervisningsministeren fastsætter nærmere regler for, eller som et fleksibelt forløb med en individuel uddannelsesplan.

¹⁷ Se www.netau.dk

termiddags- og aftenvagter. Denne informant ville have foretrukket at læse en dag om ugen i længere tid da hun syntes at formen med hhv. syv ugers studium og seks ugers arbejde gjorde at hun kom ud af rytmen og ikke havde "fingeren på pulsen" i forhold til sit arbejde.

8.4 Uddannelse, arbejde og familie

Tabel 11 viser hvordan respondenterne vurderer at uddannelsesinstitutionen i tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbet tog højde for hhv. deres jobmæssige belastning og familiemæssige situation.

Tabel 11

I hvilken grad har uddannelsesinstitutionerne taget højde for respondenternes jobmæssige og familiemæssige situation i tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbet

	I høj grad i procent	I nogen grad i procent	I mindre grad i procent	Slet ikke i Procent	I alt i procent	Antal i alt	"Ved ikke" eller "Ikke relevant"	Total
I hvilken grad oplever eller oplevede du at uddannelsesinstitutionen i tilrettelæggelsen af dit uddannelsesforløb tog højde for din jobmæssige belastning?	9,5	29,8	26,9	33,8	100,0	530	76	606
I hvilken grad oplever eller oplevede du at uddannelsesinstitutionen i tilrettelæggelsen af dit uddannelsesforløb tog højde for din familiemæssige situation?	7,3	20,0	24,9	47,8	100,0	406	200	606

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Anmærkning: Respondenten har kunnet angive at spørgsmålet ikke er relevant fordi vedkommende ikke havde noget job hhv. en familiesituation der stiller særlige krav som der bør tages hensyn til. Procenttallene vedrører altså kun de respondenter der har opfattet spørgsmålene som relevante.

Tabel 11 viser at 72,7 % af dem der har fundet spørgsmålet relevant, vurderer at uddannelsesinstitutionen slet ikke eller kun i mindre grad har taget højde for deres familiemæssige situation i forbindelse med tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbet. Og 60,7 % af dem der har fundet spørgsmålet relevant, vurderer at uddannelsesinstitutionen slet ikke eller kun i mindre grad har taget højde for deres jobmæssige situation i forbindelse med tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbet. Dette harmonerer ikke intentionerne i lovgivningen (se Appendiks D). På den anden side kan tallene også ses som et udtryk for at det under alle omstændigheder kan være meget arbejdskrævende og belastende at tage en uddannelse samtidig med at man skal passe sit job, og dette gælder naturligvis især hvis man derudover har børn der kræver pasning og omsorg. Interviewundersøgelsen giver en række eksempler på vanskeligheder ved at få uddannelse og familie-

liv med børn til at passe sammen, herunder fx i forhold til at deltage i gruppearbejde eller have lang transporttid til uddannelsen.

9 Brug af VVU på jobbet og arbejdsmarkedet

Dette kapitel undersøger nærmere hvordan VVU bruges i jobmæssig sammenhæng og på arbejdsmarkedet i øvrigt, herunder i forhold til jobskift m.m. Af bemærkninger til lovforslag om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse for voksne fremgår det at VVU som del af videreuddannelsessystemet skal bidrage til "at understøtte de voksnes bestræbelser på at lære det, de finder relevant og har brug for, og som giver dem mulighed for at udfolde deres potentialer i livet og på arbejdsmarkedet" (se Appendiks D).

Samlet set ser det ud til at disse mål i vidt omfang er blevet realiseret, ligesom resultaterne indikerer at VVU har en effekt i forhold til deltagernes karriere, løn m.m. Deltagerne har især en positiv vurdering af deres udbytte i forhold til egne faglige udfordringer. Selvom deltagerne i almindelighed vurderer at de har meget gavn af VVU i jobsammenhæng og i forhold til deres karriere, er det dog under hver tredje adspurgte der er enig eller overvejende enig i at uddannelsen har givet dem et socialt netværk de kan gøre brug af i arbejdsmæssig sammenhæng.

9.1 Brug af VVU på jobbet

Et gennemgående træk i informanternes vurderinger i interviewundersøgelsen var at det de havde lært på VVU, var relevant i forhold til deres hverdag. I tekstboksen nedenfor er der en række eksempler på hvad enkelte informanter angiver som deres udbytte af uddannelsesforløbet. Udbyttet omfatter såvel konkrete redskaber som nye sociale, personlige og faglige kompetencer der kan bruges i forhold til ens arbejde.

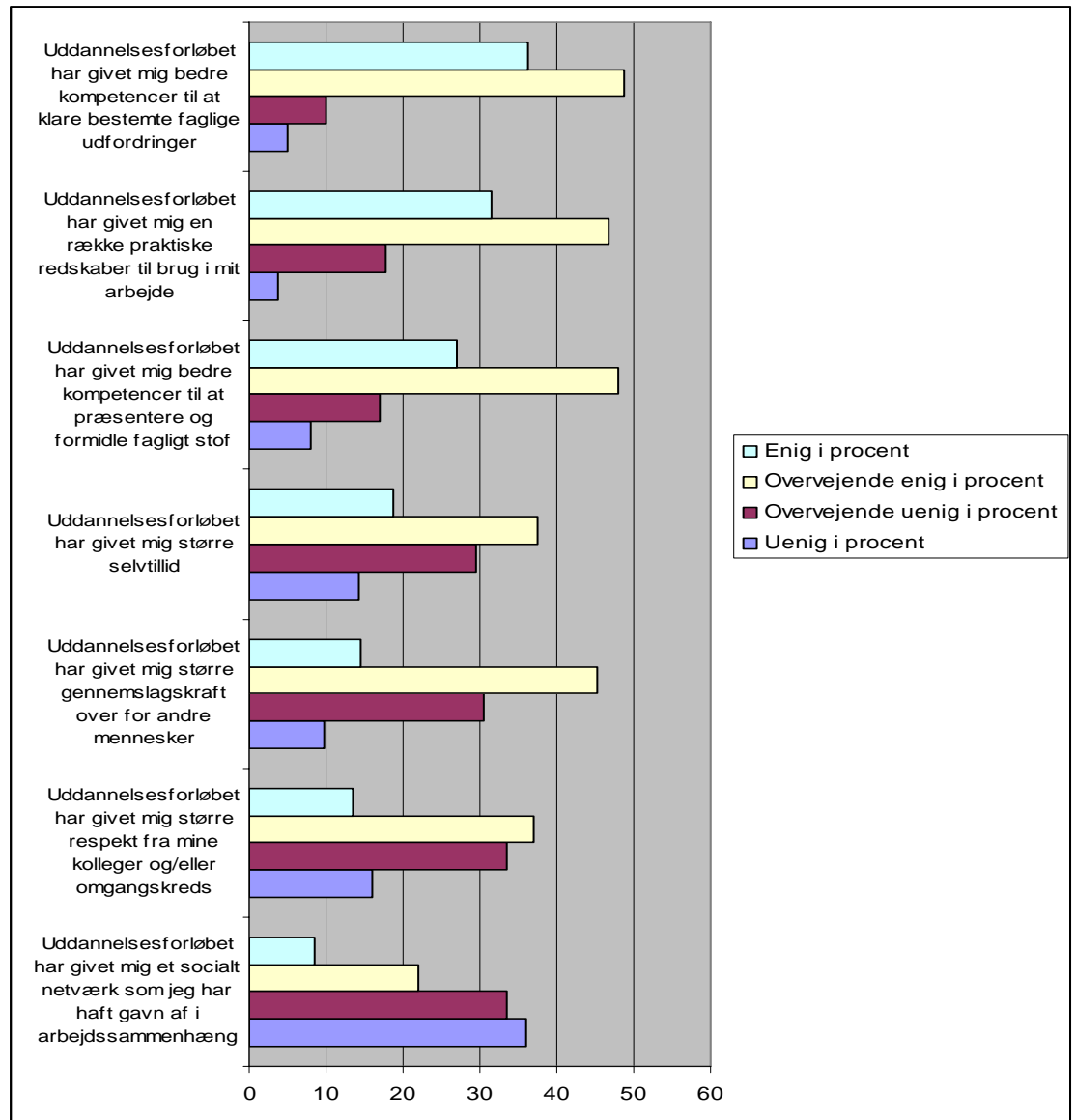
Eksempler på hvilket udbytte informanter nævner at de har haft af VVU på jobbet:

- At være blevet bedre til at bruge redskaber til at forstå forskellige situationer, hvilket var en fordel som sælger både i den daglige kontakt med kunder og i forhold til topledelsen
- At være blevet bedre til at finde specialister når der er brug for det
- At have fået lettere ved at henvise til andre hvis man ikke selv kender svaret på et spørgsmål.
- At kunne forholde sig på en ny måde til sine arbejdsopgaver
- At have fået mulighed for at arbejde med nye opgaver (i dette tilfælde en friluftvejleder i forhold til ture med klatring)
- At være blevet bedre til at klare opgaver i forhold til rådgivning af medlemmer og deltagelse i udvalgsarbejde
- At være blevet bedre til at bidrage til faglige diskussioner i personalegruppen
- At have fået en bedre baggrund for på en god måde at håndtere modstand fra medarbejderne i forhold til et konkret personaleprojekt
- At have fået nemmere ved at løse bestemte opgaver i forbindelse med arbejde med forvaltnings- og offentlighedslovene som følge af redskaber fra modulet statsforvaltning
- At have fået værktøjer der virker i hverdagen, og som vedkommende kan identificere sig med.

Kilde: Interviewundersøgelse.

Figur 9 belyser temaet på en mere systematisk måde ved at vise om respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen er enige eller uenige i en række udsagn vedrørende det udbytte de har haft af uddannelsesforløbet, i forhold til deres job.

Figur 9
Brug af VVU i jobmæssig sammenhæng: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?
 (n = 581-598)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Hvis man ser på det mere *fagligt orienterede udbytte* af VVU, viser figuren at 85 % er enige eller overvejende enige i at uddannelsesforløbet har givet dem bedre kompetencer til at klare bestemte faglige udfordringer. 78 % er enige eller overvejende enige i at uddannelsesforløbet har givet dem en række praktiske redskaber til brug i jobmæssig sammenhæng. Endelig er 75 % enige eller overvejende enige i at uddannelsesforløbet har givet dem bedre kompetencer til at præsentere og formidle fagligt stof – selvom formidling ikke nødvendigvis har været et prioriteret mål for uddannelsen.

I forhold til de *sociale og personlige kompetencer* ligger tallene i figuren lidt lavere end for de mere fagligt orienterede udsagn: Fx er 56 % enige eller overvejende enige i at uddannelsesforløbet har givet dem større selvtillid, 60 % er enige eller overvejende enige i at uddannelsesforløbet har givet dem større gennemslagskraft over for andre mennesker, og 51 % er enige eller overvejende enige i at uddannelsesforløbet har givet dem større respekt fra kolleger og/eller omgangskreds.

Af figurens syv udsagn får det der handler om *sociale netværk* som man kan gøre brug af i arbejdssammenhæng, mindst tilslutning. Her er kun 31 % enige eller overvejende enige, mens 70 % er uenige eller overvejende uenige i at uddannelsesforløbet har givet dem et socialt netværk som de har haft gavn af i arbejdssammenhæng.

Interviewundersøgelsen giver dog også eksempler på at VVU kan være en god mulighed for at skabe netværk, bl.a. med deltagere fra andre erhverv – selvom det altså ikke nødvendigvis udnyttes optimalt. Tilsvarende fremhæves VVU også for muligheden for at dele erfaringer og mødes med mennesker med andre erfaringer og anden baggrund end en selv. En informant siger fx at det ikke er noget problem at de studerendes forudsætninger og erfaringer er forskellige, da der er plads til alles erfaringer i gruppearbejdet.

9.2 Virksomhedernes brug af VVU

Der er eksempler på at chefer har anbefalet en medarbejder at starte på VVU, og i nogle tilfælde har det været drøftet, og der er indgået aftaler i forbindelse med ansættelser eller medarbejderudviklingssamtaler (MUS). Fx startede en deltager på VVU for at supplere sin salgsassistentuddannelse efter at være blevet gjort opmærksom på denne uddannelsesmulighed i forbindelse med en MUS. Chefen godkendte efterfølgende hendes uddannelsesplan, og virksomheden betalte uddannelsesgebyret. Et andet eksempel er en virksomhed som indgår aftaler med de ansatte der indebærer at virksomheden vælger to fag, mens medarbejderne vælger de øvrige.

En informant der har læst procesoptimering, fortalte ligeledes at dette var noget som arbejdsgiveren havde ønsket fordi hun kunne bruge det i sit arbejde. Derudover havde virksomheden stillet en coach til rådighed for at styrke hendes kompetenceudvikling.

En informant fremhæver desuden den særlige gevinst man kan opnå når flere fra samme virksomhed uddanner sig sammen. Dette bekræftes af en virksomhedsrepræsentant der har haft to medarbejdere på VVU, og som mener at medarbejderne har fået en synergieffekt ud af at have gennemført det samme forløb. Virksomhedsrepræsentanten nævner konkret at dette har været gavnligt i forhold til at se tingene i et større perspektiv, fx i arbejdet med lean.

Men der er også eksempler på at informanter oplever at deres virksomhed eller kolleger ikke i tilstrækkelig grad anerkender eller bruger de nye kompetencer. Fx har flere informanter oplevet at de har lært noget der er relevant for deres arbejde og den virksomhed de er ansat i, men at deres arbejdsgivere eller chefer ikke viser den store interesse for dette. En informant udtrykte det sådan at han ikke oplevede at nye kompetencer blev anerkendt i hans job, og at det var som om lederne havde en forhåndsopfattelse af hvad medarbejderne kunne, som ikke blev påvirket af om medarbejderne videreuddannede sig eller ej.

Endelig oplevede en pædagog der havde videreuddannet sig til friluftvejleder, at de nye kompetencer gav anledning til "faglig slåskamp" på den institution vedkommende var ansat på, fordi der var opstået en gråzone mellem vedkommendes og de læreruddannedes kompetencer.

9.3 Effekter af VVU i forhold til den enkeltes karriere

87,6 % af dem der er gået i gang med en VVU, havde fuldtidsarbejde på det tidspunkt de startede. Hertil kommer 5,2 % der havde deltidsarbejde. Der er altså i høj grad tale om at deltagerne på VVU er folk i arbejde. Kun 3,6 % var ledige, og andre 3,6 % uden for arbejdsmarkedet på det tidspunkt hvor de startede på VVU.

Ved udgangen af august 2008 – dvs. i gennemsnit ca. tre år efter at de var startet på VVU¹⁸ – havde 48,1 % af respondenterne den samme stilling i den samme virksomhed som da de begyndte på VVU, mens 33,9 % havde fået nyt job i en anden virksomhed, og 15,9 % havde fået ny stilling i den samme virksomhed.

40,5 % af de personer der har fået *nyt job eller ny stilling*, svarer at dette i høj grad eller i nogen grad relaterer sig til uddannelsesforløbet på VVU. Sagt med andre ord har ca. hver femte person

¹⁸ Man kan ud fra registerdata beregne at der i gennemsnit er gået ca. tre år fra det pågældende år i perioden 2001-07 hvor de 31.619 personer er startet, og frem til 2008 hvor de skulle angive deres beskæftigelsesstatus.

tre år efter starten på VVU fået et nyt job eller en ny stilling som i høj grad eller i nogen grad hænger sammen med uddannelsesforløbet.

Hertil kommer at 55,3 % af alle respondenterne har fået *nye ansvarsområder*, og 56,1 % af disse svarer at dette i høj grad eller i nogen grad relaterer sig til uddannelsesforløbet på VVU. Sagt med andre ord har knap hver tredje af respondenterne tre år efter starten på VVU fået nye ansvarsområder som i høj grad eller i nogen grad hænger sammen med uddannelsesforløbet.

Endelig har 36,2 % af respondenterne fået *nye specialistfunktioner*, og 60,3 % af disse svarer at dette i høj grad eller i nogen grad relaterer sig til uddannelsesforløbet på VVU. Sagt med andre ord har godt hver femte af respondenterne tre år efter starten på VVU fået nye specialistfunktioner som i høj grad eller i nogen grad hænger sammen med uddannelsesforløbet.¹⁹

I forhold til *lønudviklingen* viser tallene at 11,4 % af respondenterne er gået meget op i løn (defineret som mindst 10 %) helt eller delvist som følge af uddannelsesforløbet, mens 18,5 % er gået lidt op i løn (defineret som under 10 %) helt eller delvist som følge af uddannelsesforløbet. Med andre ord har knap hver tredje oplevet lønstigninger som følge af uddannelsesforløbet.

Hvad angår *arbejdstiden* viser tallene at 14,9 % har oplevet en stærk stigning i arbejdstid (defineret som mere end tre timer pr. uge i gennemsnit i perioden efter afslutning af uddannelsen), mens 14 % har oplevet en svag stigning i arbejdstid (defineret som mellem nul og tre timer pr. uge i gennemsnit i perioden efter afslutning af uddannelsen). 67,6 % svarer derimod at de ikke har oplevet ændringer i arbejdstiden som følge af uddannelsesforløbet. Tilbage står at knap hver tredje har oplevet en forøgelse af arbejdstiden som følge af uddannelsesforløbet.

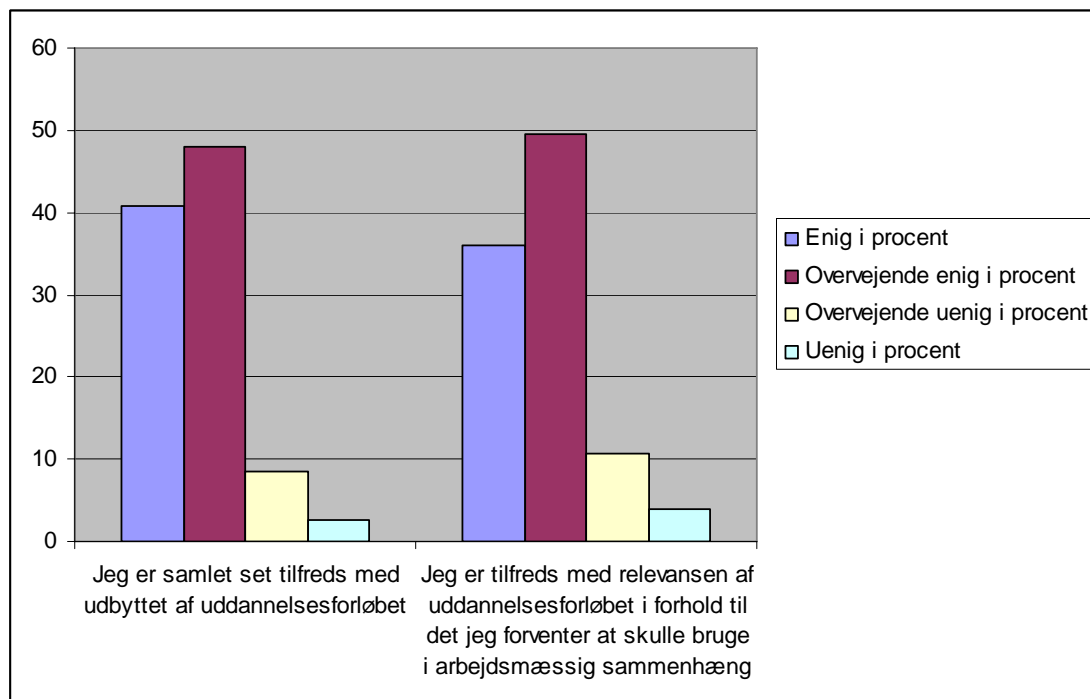
Disse tal indikerer altså en vis effekt af VVU i forhold til deltagernes karriere, ansvar, løn og arbejdstid på basis af respondenterne egne vurderinger af effekten af deres uddannelsesforløb. Tallene må dog læses med det forbehold at der kun er tale om en meget kort periode. Dette taler for at effekterne på længere sigt må forventes at blive større. Hertil kommer at der ikke er gjort forsøg på at vurdere hvor mange der ville have oplevet tilsvarende forandringer uden at have været igennem de pågældende uddannelsesforløb. Med andre ord er der ikke nogen kontrolgruppe at sammenholde tallene med.

¹⁹ Bemærk at man ikke kan lægge disse procenttal sammen: Den samme respondent kan godt både have fået nyt job, fået eller opnået nye ansvarsområder og fået eller opnået nye specialistfunktioner.

9.4 Udbytte og relevans på arbejdsmarkedet

Figur 10 viser respondenternes grad af tilfredshed med deres udbytte af uddannelsesforløbet og relevansen af uddannelsesforløbet i forhold til hvad de forventer at skulle bruge i arbejdsmæssig sammenhæng.

Figur 10
Grad af tilfredshed med udbytte og relevans af uddannelsesforløb (n = 589-592)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser at 89 % af respondenterne er enige eller overvejende enige i udsagnet om at de samlet set er tilfredse med udbyttet af uddannelsesforløbet. 85 % er enige eller overvejende enige i udsagnet om at de er tilfredse med relevansen af uddannelsesforløbet i forhold til det de har forventet at skulle bruge i arbejdsmæssig sammenhæng. Der er altså tale om en meget stor grad af tilfredshed i forhold til både udbytte og relevans. I tekstboksen nedenfor er der givet en række eksempler på hvad informanterne peger på at de har kunnet bruge af det de har lært.

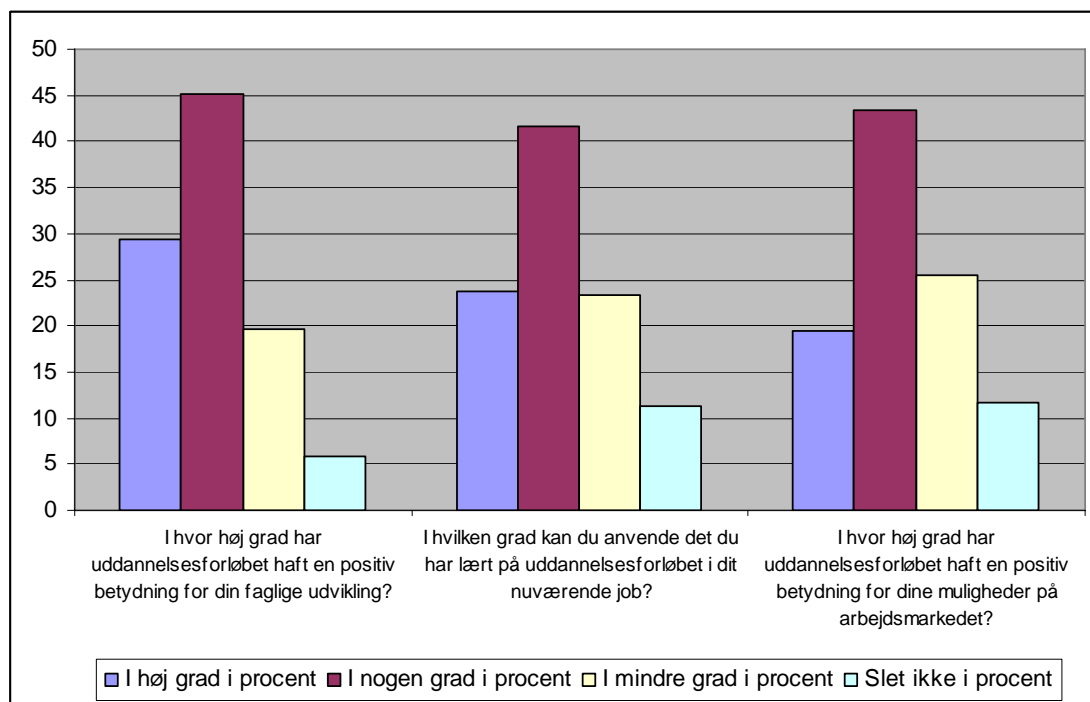
Eksempler på hvilket udbytte informanter nævner at de har haft af VVU på arbejdsmarkedet:

- En havde fået lyst til at blive mellemløber og vurderede at VVU ville have betydning for hans karrieremuligheder på arbejdsmarkedet.
- En vurderede ikke at uddannelsen aktuelt havde haft nogen indflydelse på karrieren, men var sikker på at den ville gøre en forskel når vedkommende skulle skifte job.
- En vurderede at det profilforløb vedkommende havde taget, havde medvirket til at han fik det job han har nu.
- En fortalte at det at få papir på sine kompetencer havde åbnet døre for hende på arbejdsmarkedet.
- En kursusleder fortalte at skolen havde haft et hold tillidsrepræsentanter som tog en hel VVU på tre år hvorefter fire af dem fik en lederstilling.
- En fortalte at vedkommende på grund af nedslidning inden for sundhedssektoren søgte et fysisk mindre krævende job, og at VVU åbnede en mulighed for at skifte karriere.
- En siger at vedkommende har søgt VVU for at øge sin værdi på arbejdsmarkedet.
- En ledig fortæller at vedkommende ser VVU som en måde at komme tilbage i job på.

Kilde: Interviewundersøgelse.

Figur 11 giver en samlet vurdering af VVU med hensyn til om uddannelsesforløbet har haft en positiv indflydelse på den enkeltes faglige udvikling, om den enkelte i sit job – hvis vedkommende har et – kan anvende det vedkommende har lært, samt om uddannelsesforløbet har styrket den enkeltes muligheder på arbejdsmarkedet.

Figur 11
Samlet vurdering af udbytte af VVU (n = 593-600)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser at 75 % af respondenterne vurderer at uddannelsesforløbet i høj grad eller i nogen grad har haft en positiv betydning for deres faglige udvikling. Samtidig kan man konstatere at 25 % slet ikke eller kun i mindre grad mener dette. 65 % af respondenterne vurderer at de i høj grad eller i nogen grad kan anvende det de har lært på uddannelsesforløbet, i deres nuværende job, mens 35 % slet ikke eller kun i mindre grad mener dette. Endelig vurderer 63 % af respondenterne at uddannelsesforløbet i høj grad eller i nogen grad har haft en positiv betydning for deres muligheder på arbejdsmarkedet, mens 37 % slet ikke eller kun i mindre grad vurderer at dette er tilfældet.

Med andre ord vurderer respondenterne udbyttet mest positivt i forhold til deres egen faglige udvikling, mens udbyttet i forhold til deres job og deres muligheder på arbejdsmarkedet vurderes som lidt mindre, men dog alligevel overvejende positivt.

9.5 VVU's relevans set i faglige organisationers optik

Repræsentanterne fra de faglige organisationer der deltog i interviewundersøgelsen, var enige om at VVU har en berettigelse. HK gav et eksempel på hvordan VVU kan bruges sammen med de nye overenskomstmæssige kompetencefonde: HK har udvalgt fem moduler fra det merkantile område som særlig relevante for deres overenskomstområde som medlemmerne kan følge i arbejdstiden så det passer sammen med de udbetalinger man kan få fra kompetencefondene. Her til kommer at der er overenskomster hvoraf det fremgår at medarbejdere med en faglig uddannelse skal tilbydes videreuddannelse inden for tre år.

Et andet eksempel på VVU's – eller rettere et profilforløbs – berettigelse er ifølge en repræsentant fra Ledernes Hovedorganisation VVU i ledelse der i høj grad appellerer til ledere med en faglært baggrund (EUD) dels fordi de med denne baggrund opnår adgang til VVU, dels fordi det er en uddannelse med fokus på "leadership" som er særlig relevant for mange mellemledere eller ledere i mindre virksomheder. Ledernes Hovedorganisation mener dog at VVU i ledelse burde give direkte adgang til HD 2.del som burde være en naturlig videreuddannelsesmulighed ovenpå denne akademiuddannelse.

En repræsentant fra Finansrådet vurderer at VVU i finansiel rådgivning er en attraktiv og indarbejdet måde at kompetenceudvikle og videreudanne branchens medarbejdere på i forlængelse af EUD. Med bestemte fagkombinationer giver akademiuddannelsen i finansiel rådgivning adgang til HD 2. del. Derved udgør VVU en bro mellem EUD og HD 2. del og skaber den fornødne sammenhæng - uden blindgyder - i mulighederne for efter- og videreuddannelse for disse medarbejdere. Repræsentanten fra Finansrådet konstaterer i øvrigt at branchens rekrutteringsbillede i dag er karakteriseret ved at være bredere og mere differentieret end før VVU blev en mulighed.

I Danske Bank har man aftalt at medarbejdere efter endt læreperiode tager akademiuddannelsen i finansiel rådgivning hvor medarbejderne selv vælger de valgfrie moduler alt efter hvad de finder relevant i deres karriereforløb. Medarbejderne får tiden til uddannelsen betalt delvist, forstået sådan at de får fri fra arbejde til undervisning og eksamensforberedelse, mens de selv betaler tiden til at udarbejde opgaver og forberede sig. Medarbejderne får endvidere en lønforhøjelse når de har gennemført akademiuddannelsen. Repræsentanten fra Danske Bank vurderede at uddannelsen påvirker medarbejdernes faglige kompetencer positivt, og man er generelt tilfreds med uddannelsen. Efter akademiuddannelsen kan disse medarbejdere evt. bygge ovenpå med en HD 2. del, men det er op til den enkelte medarbejder.

10 VVU som grundlag for anden VEU

Dette kapitel handler om VVU som grundlag for og adgangsvej til videreuddannelse i forlængelse af VVU. Af bemærkninger til lovforslag om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse for voksne fremgår det at VVU som del af videreuddannelsessystemet skal bidrage til "et sammenhængende grund-, efter- og videreuddannelsessystem uden uddannelsesmæssige blindgyder", og at det er et mål at også voksne med en kort videregående uddannelse (...) skal kunne "forny deres kompetencer og erhverve sig nye relevante uddannelser der tilrettelægges for voksne med fuldtidsarbejde og bygger videre på deres allerede erhvervede kvalifikationer". Endelig skulle der være tale om "selvstændige afrundede uddannelser og uddannelser, der har gode videreuddannelsesmuligheder knyttet til sig".

Undersøgelsen viser at de studerendes lyst til at lære, som har væsentlig betydning i forhold til at fremme livslang læring, er blevet påvirket positivt af deres uddannelsesforløb på VVU. Hertil kommer at 45 % af deltagerne er startet på en anden uddannelse eller i anden undervisning efter at de startede på VVU. Dette relativt høje tal dækker over at mange har deltaget i enten private kurser eller kompetenceudviklingsforløb på den virksomhed de er ansat på, men ikke i formelle uddannelsesforløb.

Ser man derimod på hvor mange der efter at have gennemført en hel VVU er fortsat på en diplomuddannelse, er dette 9,3 %. Denne andel er mindre end de 13 % der – som en tidligere EVA-undersøgelse viste – fortsatte fra diplom- til masteruddannelser. Selvom disse andele formentlig vil stige jo længere tid der går fra man har afsluttet en VVU hhv. en diplomuddannelse til man påbegynder en ny uddannelse på et højere niveau, kan vi konstatere at der i alt fald inden for en kortere tidshorizont er relativt få der benytter en afsluttet VVU som adgang til en diplomuddannelse.

Vi har tidligere set at merit kun gives i begrænset omfang inden for VVU. For mange mennesker er en VVU med seks moduler imidlertid et meget tidskrævende forløb. Og man kunne forestille sig at en mere udbredt brug af såvel merit som afkortning af uddannelsen på grundlag af real-

kompetencevurderinger kunne medvirke til at flere voksne fortsatte på et højere niveau i videreuddannelsessystemet.

10.1 VVU som grundlag for livslang læring

Interviewundersøgelsen giver et blandet indtryk af hvad informanterne har forestillet sig med hensyn til efter- og videreuddannelse. Flere informanter siger fx at de ikke har overvejet videreuddannelse, mens andre enten har overvejet dette eller allerede er gået i gang med at læse videre. Blandt de informanter der er ved eller har planer om at læse videre, vurderer flere at VVU har været et godt grundlag for videre uddannelse.

En informant er fx i gang med en professionsbacheloruddannelse²⁰ og vurderer at hendes ønske om at tage denne uddannelse opstod i forbindelse med at hun tog en VVU der gav hende lyst til at lære mere. En anden informant, der i gang med en diplomuddannelse i projektledelse, mener at det gode forløb hun har haft på VVU, samt opbakningen fra hendes arbejdsplads har gjort det muligt for hende at gå i gang med denne diplomuddannelse som hun læser i arbejdstiden.

Tabel 12 viser i hvilket omfang et uddannelsesforløb på VVU har stimuleret deltageres lyst til at lære mere, og siger dermed noget generelt om VVU's bidrag til livslang læring ud over det læringsudbytte som VVU umiddelbart har givet anledning til.

Tabel 12
Vurdering af om uddannelsesforløbet på VVU har givet mere lyst til læring

	I høj grad i procent	I nogen grad i procent	I mindre grad i procent	Slet ikke i procent	I alt i procent	n
Har din deltagelse på VVU givet dig lyst til at lære mere?	29,3	48,3	15,6	6,8	100,0	598

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Tabel 12 viser at 77,6 % af respondenterne vurderer at uddannelsesforløbet i høj grad eller i nogen grad har givet dem lyst til at lære mere, mens 22,4 % slet ikke eller kun i mindre grad vurderer at dette er tilfældet.

²⁰ En VVU giver ikke umiddelbart adgang til en professionsbacheloruddannelse der som udgangspunkt forudsætter en gymnasial uddannelse eller en række enkeltfag på bestemte niveauer. Der er dog mulighed for at blive optaget på basis af en realkompetencevurdering hvis uddannelsesstedet vurderer at ansøgeren har tilstrækkelige kvalifikationer.

Dette indikerer at VVU har en positiv effekt på lysten til at lære som er en central forudsætning for livslang læring. I næste afsnit skal vi se mere specifikt på hvilke uddannelser mv. denne lyst til at lære indtil videre er blevet kanaliseret ud i.

10.2 VVU som springbræt til anden VEU

Af spørgeskemaundersøgelsen fremgik det at 44,8 % af respondenterne havde deltaget i anden uddannelse eller undervisning efter at de var startet på VVU.²¹ Med andre ord kan man med udgangspunkt i forrige afsnits analyse sige at mens cirka tre ud af fire i høj grad eller i nogen grad får lyst til at lære mere som følge af det uddannelsesforløb de har været igennem på VVU, fortsætter to af de tre inden for en kort årrække i anden uddannelse eller undervisning. Om de der inden for en kort tidshorisont ikke fortsætter med undervisning eller uddannelse, deltager i andre mere uformelle læringsaktiviteter eller evt. på et senere tidspunkt går i gang med anden uddannelse eller undervisning, kan undersøgelsen ikke sige noget om. Tabel 13 viser hvilke uddannelser og/eller undervisningsforløb der har været tale om.

²¹ Dvs. fra starttidspunktet på VVU et bestemt år i perioden 2001-07 og frem til det tidspunkt hvor de besvarede spørgeskemaet i foråret 2009 – i gennemsnit en periode på tre til fire år. 21,3 % af respondenterne har gennemført en hel VVU. Der er derfor i et vist omfang tale om at den anden uddannelse eller undervisning de har deltaget i, er foregået samtidig med at de har gået på VVU.

Tabel 13**Anden uddannelse eller undervisning som respondenterne har deltaget i efter at de er startet på VVU (n = 263)**

	Antal besvarelser	Andel respondenter i procent
Privat kursus (eksternt kursus, herunder kurser arrangeret af fag- eller brancheforeninger)	100	37,9
Kompetenceudviklingsforløb eller internt kursus på den virksomhed hvor man er ansat	100	38,2
Andet end de anførte muligheder*	58	22,3
Diplomuddannelse	29	11,2
AMU	17	6,3
Almen voksenuddannelse (AVU) på VUC	11	4,3
Del af (fx et modul på) en diplomuddannelse	10	3,7
Masteruddannelse	5	2,0
Enkeltfags-hf på VUC	4	1,4
Forberedende voksenundervisning (FVU) på VUC	2	1,0
KVU	2	0,7
Et eller flere enkeltfag på en KVU	2	0,7
GVU	2	0,8
Del af (fx et modul på) en masteruddannelse	2	0,7
Totalt	345	131,3

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

* Kategorien "Andet" dækker over en bred vifte af undervisning og uddannelse, herunder andre fag på VVU og noget der evt. kunne have været krydset af andetsteds på skemaet.

Anmærkning: Respondenterne har kunnet sætte flere kryds. Herved summerer procenterne op til mere end 100 %. De 263 respondenter har altså i gennemsnit sat 1,3 kryds.

Når fx 100 besvarelser kan resultere i forskellige procenttal (37,9 og 38,2), skyldes det at de er vægtet i forhold til stikprøvens sammensætning. Se nærmere i metoderedegørelsen i tabelrapporten.

Som det ses af Tabel 13, har 38,2 % deltaget i hhv. private kurser i eksternt regi og kompetenceudviklingsforløb eller interne kurser på den virksomhed hvor de er ansat. Dette tal ligger meget tæt op ad det andre undersøgelser viser (se fx Trepartsudvalget 2006, bd. 2, s. 297).

I et videreuddannelsesperspektiv er det værd at bemærke at 11,2 % er begyndt på en diplomuddannelse og 3,7 % på en del af en diplomuddannelse, fx et modul. Ser vi alene på de 129 re-

spondenter der har gennemført en hel VVU med seks moduler, er 9,3 % begyndt på en diplomuddannelse.

En spørgeskemaundersøgelse i forbindelse med EVA's undersøgelse af CVU'ernes diplomuddannelser fra 2006 viste at 13 % af de respondenter der havde færdiggjort en diplomuddannelse inden udgangen af 2004, var gået i gang med en masteruddannelse eller en anden lang videregående uddannelse (LVU) et år efter (EVA 2006, s. 44). Med andre ord er der tale om en lidt mindre overgangsfrekvens fra VVU til diplomuddannelser end fra diplom- til masteruddannelser.

Hertil kommer et meget lille antal der fordeler sig på andre uddannelser i videreuddannelsessystemet for voksne, såsom masteruddannelser og enkeltfag på KVVU.

51 % af de respondenter der er startet på en anden uddannelse, svarer at de ikke ville være startet hvis ikke de havde fulgt undervisning på VVU. Men ét er om man efter VVU går i gang med anden uddannelse, noget andet er om man kan bruge det man har lært på VVU, i den efterfølgende uddannelse. Dette belyser Tabel 14.

Tabel 14
Faglig sammenhæng mellem VVU og den efterfølgende uddannelse

	I høj grad i procent	I nogen grad i procent	I mindre grad i procent	Slet ikke i procent	I alt i procent	n	Antal ikke relevant	Totalt antal
Har du kunnet bruge det du lærte på VVU, på den uddannelse du påbegyndte efter VVU?	17,2	38,5	27,2	17,1	100,0	265	341	606
Heraf de respondenter der har gennemført mindst seks moduler	26	51	15	8	100	98	-	-

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Anmærkning: Kolonnen "Antal ikke relevant" er medtaget i denne tabel fordi værdierne i forbindelse med nogle af spørgsmålene er meget store.

Tabel 14 viser at 55,7 % af de respondenter der har påbegyndt en anden uddannelse – eller undervisning som her er sidestillet med uddannelse – i høj grad eller i nogen grad har kunnet bruge det de lærte på VVU, i den nye uddannelse. Samtidig kan man dog se at 44,3 % kun i mindre grad eller slet ikke vurderer at dette er tilfældet. Det er umiddelbart overraskende at så stor en andel svarer at de kun i mindre grad eller slet ikke har kunnet anvende det de har lært – ikke mindst i lyset af den generelt store tilfredshed med VVU. Der er imidlertid en tydelig sammen-

hæng mellem antallet af gennemførte moduler og respondenternes vurdering: Kun 23 % af dem der har gennemført mindst seks moduler, svarer at de slet ikke eller i mindre grad efterfølgende har kunnet bruge det de har lært.

Repræsentanterne for de faglige organisationer gav under fokusgruppeinterviewet generelt udtryk for en kritisk holdning til sammenhængen mellem VVU og diplomuddannelsesniveaue, herunder ikke mindst HD. Også diplomuddannelsen i ledelse blev kritiseret som overbygning på akademiuddannelsen i ledelse for at der er for stort fagligt overlap mellem dem, og fordi progressionen mellem dem er mangelfuld. Tilsvarende giver akademiuddannelsen i ledelse i dag ikke direkte adgang til HD 2. del, organisation og ledelse, selvom det kunne være en relevant videreuddannelsesmulighed.

En uddannelsesleder vurderede desuden at adgangskravene til diplomuddannelserne, herunder HD 2. del, med en VVU som baggrund ikke er tilstrækkeligt tydelige. Vedkommende gav udtryk for at det er svært at vejlede de studerende hvad dette angår.

11 Konklusion: VVU samlet set

Dette kapitel sammenfatter rapportens resultater i form af en række temaer der i varierende grad rummer både stærke og svage sider og peger på udfordringer ved VVU som kan give anledning til overvejelser om ændringer af regler og praksis.

Kønsfordelingen blandt deltagerne på VVU er mere ligelig end på diplomuddannelserne: Hvor 54 % af deltagerne på VVU er kvinder, gælder dette 64 % på diplomuddannelserne. Deltagerne på VVU er gennemsnitligt yngre end de diplomuddannelsesstuderende, mens en mere markant forskel vedrører deltagerens socioøkonomiske status: Hvor 50 % af de studerende på VVU er lønmodtagere i job på grundniveau, det vil fx sige personer der udfører almindeligt kontorarbejde, er 92 % af de studerende på diplomuddannelserne lønmodtagere i job på mellemste eller højeste niveau, herunder fx lærere, sygeplejersker og pædagoger. Der er med andre ord en tydelig sammenhæng mellem VVU- og diplomuddannelsesniveauerne på den ene side og deltagerens status på arbejdsmarkedet på den anden side. Når dette er sagt, skal det dog også nævnes at en relativt stor gruppe blandt deltagerne på VVU allerede har en videregående uddannelse inden de starter på VVU (se nedenfor).

11.1 VVU lever op til væsentlige forventninger

Samlet set lever VVU på en række centrale punkter op til de politiske forventninger som blev formuleret i bemærkningerne til lovgrundlaget for VVU. Det gælder fx det helt overordnede formål om at VVU – ligesom resten af videreuddannelsessystemet for voksne – skal give voksne mulighed for fortsat at lære og for at udvikle deres kompetencer med udgangspunkt i deres erhvervs- og livserfaringer igennem hele livet.

Det harmonerer dog dårligt med intentionerne i lovgivningen at flertallet af studerende vurderer at uddannelsesinstitutionen slet ikke eller kun i mindre grad har taget højde for deres familiemæssige og/eller jobmæssige situation i forbindelse med tilrettelæggelsen af deres uddannelsesforløb. Disse tal kan dog også ses som et udtryk for at det under alle omstændigheder kan være

meget arbejdskrævende og belastende at tage en uddannelse samtidig med at man skal passe sit job, og dette gælder naturligvis især hvis man også har børn der kræver pasning og omsorg.

Hvis de studerende mente at deres vanskeligheder på dette punkt skyldtes institutionernes måder at tilrettelægge undervisningen på, ville der formentlig have været en væsentligt lavere andel af samlede positive vurderinger af VVU. Og deltagerne på VVU er samlet set meget tilfredse med deres uddannelsesforløb: I alt erklærede 88 % af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen sig tilfredse eller overvejende tilfredse med det uddannelsesforløb de havde været igennem på VVU. Dette tilfredshedsniveau ligger meget tæt på det der har kunnet konstateres i forhold til diplomuddannelserne.²²

11.2 Deltagerne kan bruge det de lærer, i deres job

Samlet set er der i forhold til VVU en stærk sammenhæng mellem uddannelse og job – ligesom det er tilfældet for diplomuddannelserne: Mere end 90 % af deltagerne vælger VVU for at lære noget de kan bruge i deres job. Og næsten lige så mange, nemlig 80 %, oplever at uddannelsesforløbet har givet dem bedre kompetencer til at klare bestemte faglige udfordringer og/eller givet dem en række praktiske redskaber som de kan bruge i deres arbejde.

De studerende anerkender i høj grad at deres erhvervs erfaringer inddrages i undervisningen, og vurderer at der er en god sammenhæng mellem undervisningen på den ene side og deres erhvervs erfaringer og daglige praksis på den anden side. Selvom omkring en ud af fire har den modsatte opfattelse, viser det at VVU samlet set i høj grad indfrir forventningen – der generelt set er central for de erhvervsrettede uddannelser i VEU-systemet – om at man kan bruge det man lærer, i jobsammenhæng.

Samlet set vurderer respondenterne det mere fagligt orienterede udbytte af VVU meget positivt, mens udbyttet i forhold til udviklingen af deres sociale og personlige kompetencer vurderes lidt mindre positivt. Og kun 31 % er enige eller overvejende enige i at uddannelsesforløbet har givet dem et socialt netværk som de har haft gavn af i arbejds mæssig sammenhæng.

11.3 VVU har positiv effekt på job og karriere

En relativt stor andel af deltagerne på VVU vurderer at deres uddannelsesforløb har betydet at de har fået nyt job, er avanceret, har fået nye ansvarsområder osv. Dette indikerer en positiv effekt af VVU i forhold til job og karriere. Disse kvantitative resultater understøttes til en vis grad af in-

²² EVA's undersøgelse af diplomuddannelserne viste at 89 % af de respondenter der havde gået på en diplomuddannelse i årene 2001-04, var tilfredse eller meget tilfredse med uddannelsen da de blev spurgt i 2005 (n = 1495) (EVA 2006, s. 45).

terviewundersøgelsen der giver en række eksempler på hvad den enkelte har kunnet bruge VVU til på jobbet eller arbejdsmarkedet.

Spørgeskemaundersøgelsen viser at der i løbet af gennemsnitligt tre år efter starten på VVU kan registreres følgende effekter baseret på respondenternes vurderinger af om de pågældende forandringer i høj grad eller i nogen grad hænger sammen med det uddannelsesforløb de har været igennem på VVU:

- Omkring hver femte har fået nyt job eller ny stilling
- Knap hver tredje har fået nye ansvarsområder
- Lidt over hver femte har fået nye specialistfunktioner
- Knap hver tredje har oplevet lønstigninger
- Knap hver tredje har fået forøget arbejdstiden.

Disse resultater må læses med det forbehold at der kun er tale om en meget kort periode, hvilket taler for at effekterne på længere sigt må forventes at blive større. Hertil kommer at der ikke er gjort forsøg på at vurdere hvor mange der ville have oplevet tilsvarende forandringer uden at have været igennem de pågældende uddannelsesforløb. Endelig skal det bemærkes at der er tale om respondenternes egne vurderinger af effekten af deres uddannelsesforløb.

11.4 VVU bruges fleksibelt

Der tegner sig et tydeligt billede af at deltagerne på VVU – som nævnt ovenfor – især er lønmodtagere på grundniveau. De har typisk en grundlæggende eller en videregående erhvervsrettet uddannelse bag sig, og de bruger VVU som efter- og videreuddannelse på forskellige måder.

Man kan dele deltagerne op i tre grupper af nogenlunde samme størrelse:

- Godt en tredjedel af deltagerne har gennemført – eller har planer om at gennemføre – en hel VVU. Denne gruppe bruger VVU som videreuddannelse der giver adgang til fx at fortsætte i VEU-systemet med en diplomuddannelse.
- Knap en tredjedel af deltagerne benytter sig af – eller har planer om at benytte sig af – afstigningsmuligheden som indebærer at man efter at have gennemført fire fagmoduler kan kalde sig merkonom, teknonom eller humanom. Denne uddannelsesmulighed er også åben for personer der ikke opfylder de almindelige adgangskrav til VVU i form af en ungdomsuddannelse og to års erhvervs erfaring. Der er her tale om en form for videreuddannelse der kan bruges på arbejdsmarkedet uden at den dog giver umiddelbar adgang til fx diplomuddannelsesniveaue.
- Godt en tredjedel af deltagerne tager enkeltfag og moduler og har ikke planer om hverken at tage en hel VVU eller at benytte afstigningsmuligheden efter fire fagmoduler. Denne gruppe bruger altså VVU som efteruddannelse hvor de vælger moduler der har deres interesse eller modsvarer deres behov for kompetenceudvikling på et mere snævert felt, men hvor det ikke

er vigtigt for dem at få en bestemt grad eller et bestemt uddannelsesbevis i den sammenhæng.

11.5 VVU motiverer til livslang læring

Tre ud af fire respondenter vurderer at det uddannelsesforløb de har været igennem på VVU, i høj grad eller i nogen grad har givet dem lyst til at lære mere. Dette indikerer at VVU bidrager positivt til at fremme de studerendes deltagelse i livslang læring. Spørgeskemaundersøgelsen viser desuden at knap halvdelen (altså de to ud af de fire ovenfor nævnte) går i gang med anden uddannelse eller undervisning inden for en kort årrække på omkring tre til fire år. Hertil kommer at man kan forvente at den fjerdedel der har fået styrket lysten til læring, men som ikke er gået i gang med anden uddannelse eller undervisning, vil være tilsvarende mere motiveret for at deltage i uformelle læringsaktiviteter eller anden uddannelse eller undervisning på et senere tidspunkt.

Ser man derimod på andelen af dem der har gennemført en VVU, og som fortsætter med en videregående uddannelse efter VVU, og det vil i praksis først og fremmest sige en diplomuddannelse, er dette inden for en tidshorisont som ovenfor kun omkring 9 %. Dette tegner et billede af at de (formelle) videregående uddannelsesmuligheder i VEU-systemet kun udgør en lille del af de læringsaktiviteter som deltagerne bruger VVU som springbræt til, hvilket vi følger op på i det følgende.

11.6 Begrænset søgning og udbud af profilforløb uden for det merkantile område

Der er kun et meget begrænset udbud af profilforløb uden for det merkantile område, og disse modsvarer ikke den branchemæssige og faglige bredde på arbejdsmarkedet. Hertil kommer at de ikke-merkantile forløb som helhed har en meget begrænset søgning. På det tekniske område og andre ikke-merkantile områder går den erhvervsrettede efter- og videreuddannelse i høj grad uden om VVU. Potentielle deltagere orienterer sig dels mod niveauet under VVU i form af AMU, dels mod niveauet over i form af diplomuddannelser m.m., dels mod formelt ikke-kompetencegivende uddannelse, fx i privat regi eller i form af virksomhedsintern kompetenceudvikling.

Den politiske intention om relevant videreuddannelse inden for alle fagområder synes dermed ikke at være realiseret. Selvom denne undersøgelse ikke giver grundlag for at identificere behov for konkrete uddannelser inden for fx det tekniske område, er der grund til at overveje om der muligvis er et udækket behov for opkvalificering af voksne med en ungdomsuddannelse i form af VVU på områder hvor der i dag enten ikke er noget udbud eller kun er et meget begrænset udbud.

Som strukturen og arbejdsdelingen er i dag, er det i høj grad op til erhvervsakademierne at rekruttere til VVU. Med VVU's meget skæve aktivitetsprofil er det værd at overveje om der er behov for uddannelsespolitiske initiativer på et mere centralt niveau der kan supplere erhvervsakademiernes indsats for at fremme et større og bredere udbud af VVU inden for de ikke-merkantile områder.

11.7 VVU har et svagt brand

Branding er et begreb der beskriver i hvilken grad målgrupper kan genkende et produkt i forhold til andre, konkurrerende produkter. I den henseende synes VVU at have et svagt brand – kendskabet til VVU er nemlig begrænset: 70 % af den voksne befolkning har enten intet hørt om eller kender næsten intet til VVU. I interviewundersøgelsen giver flere deltagere udtryk for at man generelt hører for lidt om VVU, og at der hersker forvirring om hvad VVU er, og hvad det kan bruges til. Det manglende kendskab kan forklares på flere måder:

Betegnelserne videregående voksenuddannelser/VVU og akademiuddannelser forekommer i denne forbindelse ikke hensigtsmæssige fordi de udsender uklare signaler der kan vanskeliggøre arbejdet med at udbrede kendskabet til og brugen af denne del af uddannelsessystemet.

Det manglende kendskab er dog ikke alene et spørgsmål om ord: Når kun 17 % af dem der har uddannet sig i VVU-regi, har fået kendskab til VVU gennem HR-enheden eller personaleafdelingen på deres arbejdsplads, er det sandsynligt at et udvidet samarbejde mellem erhvervsakademierne og virksomhederne vil kunne styrke kendskabet til og brugen af VVU.

At relativt mange respondenter overvejer at tage en diplomuddannelse i stedet for en VVU, og at få bruger VVU som adgang til diplomuddannelser, kan endelig ses som udtryk for at forskellen mellem VVU og diplomuddannelserne ikke står tilstrækkeligt skarpt i offentligheden.

11.8 Lave overgangsfrekvenser mellem niveauerne i VEU-systemet

Undersøgelsen viser med stor tydelighed at der ikke er blevet åbnet en almindelig brugt uddannelsesvej for kortuddannede gennem GUV til VVU. Spørgeskemaundersøgelsen viser at kun 1 % af deltagerne havde en GUV som adgangsgivende uddannelse.

Et andet resultat af spørgeskemaundersøgelsen er at 9 % af de respondenter der har gennemført en hel VVU med seks moduler inden udgangen af 2007, har påbegyndt en diplomuddannelse i 2009. En tidligere EVA-undersøgelse viser tilsvarende at 13 % af dem der havde færdiggjort en diplomuddannelse inden udgangen af 2004, var gået i gang med en masteruddannelse eller en

anden LVU et år efter (EVA 2006, s. 44). Med andre ord er der tale om en endnu mindre overgangsfrekvens fra VVU til diplomuddannelserne end fra diplom- til masteruddannelserne.

Samlet set viser disse tal for overgangsfrekvenser at det i alt fald inden for en kort tidshorisont er ganske få der tager uddannelser på mere end et niveau i VEU-systemet. Selvom det principielt er muligt for en kortuddannet først at tage en GVU, så en VVU for at ende med en diplom- eller masteruddannelse, så synes sådanne tilfælde at være uhyre sjældne i virkeligheden. Hertil skal dog føjes det væsentlige forbehold at brugen af VEU-systemet må ses over en længere tidshorisont: Man kan let forestille sig at personer med en travl hverdag der netop har afsluttet en videregående uddannelse, venter nogle år inden de går i gang med en ny uddannelse. Og i et livs langt perspektiv kan dette billede således komme til at se meget anderledes ud.

11.9 VVU's profil i forhold til uddannelsesalternativer er måske for uskarp

Det uddannelsesmæssige alternativ til VVU som det største antal deltagere har overvejet, er interessant nok en diplomuddannelse selvom de formelle faglige niveauer og adgangskrav er helt forskellige. På den ene side kan dette hænge sammen med at en del af dem der vælger VVU, i forvejen har en videregående uddannelse og altså vælger at udbygge deres viden på et fagligt niveau der ikke er højere end det de har i forvejen. Og dette behøver ikke at være noget problem. Fx kan det være hensigtsmæssigt for en person med en LVU der har behov for at opnå ikke-akademiske kompetencer inden for et andet fagområde, at vælge VVU. På den anden side kan det også hænge sammen med en uklarhed om indhold i og sammenhænge mellem fag, moduler og uddannelser såvel som om progressionen mellem forskellige niveauer i VEU-systemet. I interviewundersøgelsen har der fx været kritik af sammenhængen mellem især VVU og diplomuddannelsen i ledelse samt mellem merkantile profilforløb og HD. Denne kritik understøttes i øvrigt af andre undersøgelser.²³

Det var en tydelig politisk intention med videreuddannelsessystemet at uddannelsesstrukturen skulle være gennemskuelig med klare kompetenceniveauer og profiler. I den forbindelse må det give anledning til eftertanke at 45 % af de respondenter der mener at de har et stort kendskab til VEU-systemet, vurderer at der i høj grad findes andre uddannelser der kan opfylde de samme behov som de uddannelsesforløb de har valgt inden for rammerne af VVU.

²³ L2, 2008, s. 6, skiver således i sin rapport at akademiuddannelsen i ledelse "synes at være placeret relativt isoleret i uddannelsessystemet og uden virkelige muligheder for videreuddannelse. Den naturlige videreuddannelse, diplomuddannelsen i ledelse, omfatter meget store faglige overlap i fagindhold i forhold til akademiuddannelsen, og akademiuddannelsen i ledelse giver ikke adgang til HD".

Et andet resultat som i denne forbindelse må give stof til eftertanke, er at 44 % af de respondenter der er gået i gang med anden uddannelse eller undervisning efter VVU (n = 265), mener at de kun i mindre grad eller slet ikke kan bruge det de lærte på VVU, i denne sammenhæng. Det er dog kun 23 % af dem der har gennemført mindst seks moduler der svarer dette. Ikke desto mindre vurderer en relativt stor gruppe at de ikke har kunnet bruge det de har lært på VVU, i forhold til anden uddannelse eller undervisning.

11.10 Merit bruges i mindre grad på VVU

Som det fremgår af bemærkningerne til VfV-loven, var der forventninger om at "fleksibel meritgivning" skulle spille en vigtig rolle i forhold til videreuddannelsessystemet for voksne. Når vi kan se at det samlet set er mindre end 10 % af de studerende der har fået merit svarende til mere end et modul, kunne det tyde på at institutionerne er for tilbageholdne med at give merit eller at de potentielle deltagere på VVU ikke har tilstrækkeligt kendskab til disse muligheder og derfor ikke søger merit. Interviewundersøgelsen har dog også vist at det for nogle deltagere ikke nødvendigvis forekommer attraktivt at få merit.

Undersøgelsen giver dog ikke mulighed for at vurdere i hvilket omfang personer som har forudsætninger der berettiger til merit, enten ikke søger eller ikke får merit. Der kan dog være grund til at være opmærksom på om muligheden for meritgivning udnyttes optimalt. For mange potentielle deltagere er en VVU med seks moduler et tidskrævende forløb. Man kan derfor forestille sig at en mere udbredt brug af merit kunne medvirke til at flere voksne fortsatte på et højere niveau i videreuddannelsessystemet. Med den nye lovgivning om realkompetencevurderinger åbnes der yderligere op for at flere kan få afkortet de uddannelsesforløb der kan føre til en hel VVU. Komende undersøgelser vil kunne kaste lys over om brugen af merit og realkompetencevurderinger bidrager til at øge brugen af VVU.

11.11 Hver femte deltager har prøvet frafald på VVU

18 % af deltagerne på VVU har prøvet ikke at afslutte et eller flere moduler. Denne andel er noget højere end på diplomuddannelserne hvor det tilsvarende tal er 13 %. 60 % af de deltagere som ikke har fuldført et eller flere moduler, peger på jobrelaterede årsager, og væsentligt færre, nemlig 29 %, peger på personlige årsager til deres frafald.

Sammenligner man dette med årsagerne til frafald på diplomuddannelserne, ses det at de jobrelaterede årsager optræder hyppigere og de personlige årsager mindre hyppigt på VVU. Undersøgelsen giver ikke grundlag for at forklare dette, men man kan forestille sig flere årsager til både at frafaldet er større på VVU, og at der i højere grad henvises til jobrelaterede årsager. Fx tager flere deltagere på VVU enkelte moduler der ikke er led i en samlet uddannelse, hvilket måske in-

debærer at det for den enkelte opleves som et mindre problem at stoppe undervejs, hvilket kan føre til et større frafald.

Andre årsager kunne hænge sammen med deltagerprofilen med hensyn til køn, alder og jobtype. Undersøgelsen viser desuden at der er langt flere deltagere som har oplevet ikke at fuldføre et eller flere moduler blandt dem der selv har betalt uddannelsesgebyret helt eller delvist, end i den gruppe hvor arbejdsgiveren har betalt helt eller delvist. En forklaring kan være at der i arbejdsgiverfinansierede tilfælde måske i højere grad er tale om motiverede medarbejdere og/eller medarbejdere der nyder opbakning på deres virksomhed i forhold til deres uddannelse, hvilket kan påvirke frafaldet positivt.

Appendiks A

Projektbeskrivelse

Baggrund for undersøgelsen

Denne undersøgelse handler om videregående voksenuddannelse (VVU) som uddannelsesstilbud på det korte videregående niveau til den store målgruppe af voksne på arbejdsmarkedet der har en erhvervsuddannelse, en anden ungdomsuddannelse eller en grunduddannelse for voksne (GVU). VVU er en del af videreuddannelsessystemet for voksne med grundlag i lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne (VfV-loven) fra 2000.

Undersøgelsen fokuserer på brugen af VVU fordi der ser ud til at være en manglende overensstemmelse mellem på den ene side forventninger og ønsker bag VfV-loven og efterfølgende politiske initiativer for at fremme livslang læring og på den anden side den faktiske brug af VVU.

VfV-loven sigtede imod at etablere et relevant, gennemskueligt og sammenhængende udbud af erhvervsrettede grund-, efter- og videreuddannelser for voksne, fra GVU over VVU til diplom- og masteruddannelser. Loven skulle samtidig skabe rammer for fleksibel tilrettelæggelse af voksnes uddannelse så deres behov og muligheder for at kombinere uddannelse og job kunne tilgodeses. Og dette skulle bidrage til et uddannelsesmæssigt løft for kortuddannede. Siden er indsatsen på VEU-området blevet yderligere styrket. Som udtryk for dette kan nævnes Trepartsudvalgets rapport om livslang opkvalificering og uddannelse for alle på arbejdsmarkedet fra 2006 såvel som trepartsaftalerne fra 2006 og 2007.

Siden vedtagelsen af VfV-loven har EVA løbende gennemført evalueringer og undersøgelser af videreuddannelsessystemet for voksne. Inden for de seneste år har EVA således evalueret masteruddannelser, diplomuddannelser og GVU'er. Med denne undersøgelse af VVU fortsætter EVA sit arbejde med at styrke vidensgrundlaget for voksnes uddannelsesmuligheder i VEU-systemet.

Der udbydes i alt i dag 15 uddannelser eller profilforløb, som de også kaldes, inden for VVU. Søgningen til 13 af disse var i årene 2004-07 på omkring 15.000 deltagere om året, men de fordeles sig meget ujævnt på de tre områder: Mere end 90 % af aktiviteten foregik således på syv merkantile profilforløb, mens profilforløbene på det tekniske område tegnede sig for under 2 %. Den resterende aktivitet foregik inden for området sundhed, pædagogik og forvaltning. Med til billedet hører også at en del af aktiviteten på de merkantile VVU'er i praksis retter sig mod kun at gennemføre fire ud af seks VVU-moduler svarende til den gamle merkonomuddannelse.

Dette særlige mønster med hensyn til brugen af VVU kan have flere forklaringer: Det kan hænge sammen med manglende kendskab til VVU eller med at udbuddet af uddannelser mangler gennemskuelighed eller relevans. Eller med at der inden for bestemte områder ikke er behov eller tradition for denne type uddannelser. Det kan skyldes at målgruppen oplever andre alternativer for efter- og videreuddannelse som mere attraktive, eller der kan være tale om utilsigtede barrierer i forhold til adgangen til VVU eller om at mulighederne for at bruge VVU er for begrænsede. Sådanne problemstillinger vil undersøgelsen forsøge at kaste lys over.

EVA er bekendt med at der for tiden er undersøgelser i gang der bl.a. søger at belyse søgningen til VVU blandt personer med en erhvervsuddannelse (EUD). Denne undersøgelse fokuserer i stedet for på samspillet mellem virksomheder og ansatte med behov for efter- og videreuddannelse på den ene side og VVU på den anden side.

Formål

Undersøgelsen har til formål at analysere virksomheders og deltageres brug af VVU i lyset af forventninger til VVU fra lovgivere og arbejdsmarkedets parter, herunder hvorfor der er så stor forskel på brugen af VVU inden for forskellige områder.

Undersøgelsen vil søge svar på følgende spørgsmål:

- 1 Hvilke motiver har deltagere og aftagere for at bruge VVU – eller dele af VVU?
- 2 Hvordan ser deltagere og aftagere på VVU i forhold til andre uddannelses tilbud (herunder ordinær KVVU under lov om åben uddannelse, AMU mv.)?
- 3 Hvad bruges VVU til i jobmæssig sammenhæng? Herunder hvorvidt gennemførelse af et eller flere moduler såvel som hele VVU'er giver anledning til ændringer i forhold til lønforhold, ansættelse og jobfunktioner.
- 4 Hvad bruges VVU til i forhold til videreuddannelse, herunder som adgang til diplomuddannelser? Herunder hvorvidt deltagelse i VVU indebærer en øget motivation for deltagelse i livslang læring.

Metodiske overvejelser:

Undersøgelsen vil så vidt muligt bygge videre på eksisterende data og undersøgelser om søgemønster mv. og herudover basere sig på følgende nye kilder:

- Spørgeskemaundersøgelse blandt deltagere der har været tilmeldt et eller flere profilforløb på VVU. Deltagerne skal bidrage med deres vurderinger af VVU, herunder deres motiver for at vælge VVU, hvor de har deres viden om VVU fra, og om de ser VVU som et relevant og fleksibelt videreuddannelsesstilbud for voksne og som grundlag for videreuddannelse. Deltagerne skal så vidt muligt bidrage med information om hvordan de opfatter VVU i forhold til andre uddannelsesmuligheder, og om de ser evt. barrierer for at søge VVU.
- På grundlag af spørgeskemaundersøgelsens resultater udvælges et antal virksomheder med henblik på at gennemføre interview med hhv. deltagere og ledere med uddannelsesansvar på de pågældende virksomheder. Disse interview skal bidrage med informationer om hvordan de har gjort brug af VVU, og hvordan de vurderer VVU i forhold til at dække de ansattes behov for efter- og videreuddannelse.
- Fokusgruppeinterview med:
 - repræsentanter fra virksomheder der ikke er repræsenteret gennem ovenfor nævnte interview
 - faglige udvalg
 - konsulenter o.l. som er ansat på institutioner der udbyder VVU, og som samarbejder med virksomheder og deres ansatte om efter- og videreuddannelse, herunder VVU.

Formidling af evalueringens resultater

Undersøgelsens primære målgruppe er udbydere af VVU. Hertil kommer Undervisningsministeriet, faglige udvalg og andre der interesserer sig for hvordan VVU kan bidrage til at dække samfundets behov for erhvervsrettet videreuddannelse på KVU-niveau. Desuden vil projektet danne grundlag for kommende projekter på VEU-området. Hovedproduktet af undersøgelsen vil være en rapport der fremlægger undersøgelsens resultater.

(...)

Tidsplan

Data-indsamling	1	Desk research	Marts 09
	1	Spørgeskemaundersøgelse blandt deltagere	Marts-maj 09
	2	Opfølgende interview med deltagere (respondenter fra spørgeskemaundersøgelse) og repræsentanter fra virksomheder hvor deltagerne er ansat	Maj-juni 09
	3	Fokusgruppeinterview med virksomhedsrepræsentanter	Maj-juni 09
	4	Fokusgruppeinterview med faglige udvalg	Maj-juni 09
	2	Fokusgruppeinterview med konsulenter o.l. på institutioner der udbyder VVU	Maj-juni 09
Analyse og afrapportering		Rapportskrivning	Aug.-sept. 09
		Produktion	Sept.-okt. 09
		Bestyrelsesbehandling	Okt.-nov. 09
		Offentliggørelse af rapport m.m.	Okt.-nov. 09

Appendiks B

Dokumentation og metode

Evaluerings vurderinger og anbefalinger baserer sig på følgende dokumentation der er indsamlet i perioden fra marts til juni 2009:

- Spørgeskemaundersøgelse blandt personer der har fulgt undervisning på VVU
- Registerdata
- Interviewundersøgelse.

Formålet med brugen af hver af dokumentationskilderne er beskrevet i rapportens indledning. I dette appendiks gør vi nærmere rede for valget af metoder m.m. med særligt henblik på spørgeskemaundersøgelse og spørgeskemaundersøgelse.

Spørgeskemaundersøgelse blandt personer der har påbegyndt en uddannelse på VVU

I foråret 2009 gennemførte EVA i samarbejde med Danmarks Statistik en spørgeskemaundersøgelse blandt et udsnit af deltagere på VVU.

Udarbejdelse og validering af spørgeskemaet

På baggrund af en desk research udarbejdede projektgruppen et spørgeskema. Skemaet blev efterfølgende sendt til Danmarks Statistik som pilottestede skemaet. Der blev gennemført i alt 25 pilotinterview. Testpersonerne blev bedt om at forholde sig til om de spørgsmål, svarkategorier og begreber der blev anvendt i skemaet, var relevante, forståelige og dækkende. Testpersonernes kommentarer blev noteret systematisk, og efter pilottesten blev der afholdt et møde med pilottesterne fra Danmarks Statistik hvor resultaterne af pilottesten blev fremlagt og diskuteret. Ændringer i spørgeskemaet blev som hovedregel kun gennemført hvis flere pilottestere havde ensartede kommentarer eller ændringsforslag til samme spørgsmål.

Stikprøvegrundlag og stikprøveudtræk

Stikprøven blev udtrukket på baggrund af Danmarks Statistiks register over voksenuddannelse. Populationen blev defineret som alle de personer der har påbegyndt mindst et modul på et eller flere profilforløb på VVU i perioden fra januar 2002 til december 2007. Påbegyndt betyder i denne sammenhæng at institutionerne har indberettet til Danmarks Statistik at personen er registreret på kurset. Registeret indeholder ikke oplysninger om deltagerne rent faktisk er mødt op på det enkelte modul, men da der er brugerbetaling på uddannelserne og institutionerne indberetter for deltagere der har betalt, kan man formode at der er en relativt stor overensstemmelse mellem informationerne i voksenuddannelsesregisteret og deltagernes faktiske fremmøde på uddannelserne.

Af Tabel 15 fremgår totalpopulationen for alle de personer der inden for perioden januar 2001 til december 2007 har påbegyndt et eller flere moduler på en eller flere VVU'er. Tabel 15 viser altså den samlede fordeling af personer der er startet på VVU, for hele den periode VVU har eksisteret. Der skal her gøres opmærksom på at der ved stikprøveudtrækket kun er udtrukket fra populationen af personer der er startet på VVU fra januar 2002 til december 2007. 230 personer påbegyndte en VVU i 2001, men disse personer er altså ikke med i udtræksgrundlaget for spørgeskemaundersøgelsen. Det skal desuden tilføjes at EVA i undersøgelsen har valgt at se bort fra to uddannelser, nemlig akademiuddannelsen i human ressource og akademiuddannelsen i retail som hhv. 76 og 8 personer har påbegyndt i perioden.

Tabel 15
Populationen af personer der har påbegyndt moduler på VVU

Område	Uddannelse	Antal	Procent
Det merkantile område	3837 akademiuddannelsen i kommunikation og formidling	2.438	7,7
	3838 akademiuddannelsen i international handel og markedsføring	5.746	18,2
	3839 akademiuddannelsen i økonomi- og ressourcestyring	5.794	18,3
	3840 akademiuddannelsen i ledelse	9.963	31,5
	3843 akademiuddannelsen i finansiel rådgivning	4.988	15,8
	3846 akademiuddannelsen i informationsteknologi	779	2,5
Det tekniske område	3847 akademiuddannelsen i international transport og logistik	499	1,6
	3841 akademiuddannelsen i laboratorie- og bioteknologi	96	0,3
	3842 akademiuddannelsen i innovation, produkt og produktion	244	0,8
Øvrige	3848 Akademi gastronomuddannelsen	59	0,2
	3849 akademiuddannelsen til statonom	594	1,9
	3851 akademiuddannelsen i ungdomspædagogik	321	1,0
	3841 Friluftsvejlederuddannelsen	98	0,3
Total		31.619	100,0

Kilde: Registerundersøgelse

Størstedelen af de personer der er startet på VVU, ca. 87 %, har i perioden kun påbegyndt et profilforløb, mens ca. 13 % har påbegyndt mere end et profilforløb. De personer der har været tilknyttet mere end et profilforløb, er i Tabel 15 registreret ved det første profilforløb hvorpå de har påbegyndt et modul. I spørgeskemaundersøgelsen har EVA bedt deltagere som har påbegyndt moduler på mere end et profilforløb, om at svare på spørgsmålene ud fra det profilforløb de først har været tilmeldt.

I forbindelse med gennemførelsen af spørgeskemaundersøgelsen er EVA blevet gjort opmærksom på at 30 personer fra stikprøven ikke har påbegyndt en VVU i perioden 2002-07 og derfor ikke tilhører populationen. Disse personer indgår ikke i Tabel 15. Vores populationsramme er altså ikke helt præcis. Når 30 ud af 1.471 personer, hvilket svarer til 2 %, er fejlregistreret i stikprøven, er det også sandsynligt at den populationsramme vi har fået oplyst via registrene, er ca. 2 % upræcis. Vi kan dog ikke tage højde for dette i analyserne af data.

Som det fremgår af Tabel 15, er der forskel på hvor mange personer der har deltaget i de forskellige profilforløb. akademiuddannelsen i ledelse er målt i forhold til antallet af deltagere den største uddannelse med 9.963 deltagere, mens akademigastronomuddannelsen er den mindste med 59 deltagere. Hvis man trak en tilfældig stikprøve fra denne populationsramme, ville man få me-

get få respondenter fra de små uddannelser. Derfor har EVA valgt at trække en stratificeret stikprøve for på den måde at sikre et minimum af respondenter i de enkelte undergrupper og dermed have et rimeligt datagrundlag for alle uddannelserne.

Af Tabel 16 fremgår stikprøvens størrelse fordelt på de forskellige undergrupper.

Tabel 16
Stikprøve blandt personer der har påbegyndt moduler på VVU

Område	Profilforløb	Antal	Procent
Det merkantile område	3837 akademiuddannelsen i kommunikation og formidling	109	7,6
	3838 akademiuddannelsen i international handel og markedsføring	133	9,2
	3839 akademiuddannelsen i økonomi- og ressourcestyring	151	10,5
	3840 akademiuddannelsen i ledelse	144	10,0
	3843 akademiuddannelsen i finansiel rådgivning	143	9,9
	3846 akademiuddannelsen i informationsteknologi	118	8,2
Det tekniske område	3847 akademiuddannelsen i international transport og logistik	116	8,0
	3841 akademiuddannelsen i laboratorie- og bioteknologi	49	3,4
	3842 akademiuddannelsen i innovation, produkt og produktion	119	8,3
Øvrige	3848 Akademigastronomuddannelsen	50	3,5
	3849 akademiuddannelsen til statonom	116	8,0
	3851 akademiuddannelsen i ungdomspædagogik	120	8,3
	8441 Friluftsvejlederuddannelsen	73	5,1
Total		1.441	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse

Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført som en webbaseret undersøgelse i marts og april 2009. Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført af Danmarks Statistik i samarbejde med EVA. I slutningen af marts 2009 modtog alle respondenterne et brev indeholdende information om undersøgelsen samt internetadresse og password. Der blev i første omgang gennemført en postal rykkerunde. Herefter blev der gennemført en telefonisk rykkerunde blandt alle de personer der efter 14 dage endnu ikke havde returneret skemaet. For alle respondenter vedkommende blev der foretaget mindst seks telefonopkald. Da der efter den telefoniske rykkerunde stadig var en relativt lav svarprocent, besluttede EVA i samarbejde med Danmarks Statistik at gennemføre endnu en telefonisk rykkerunde hvor respondenterne blev tilbudt at besvare spørgsmålene fra spørgeskemaet i telefonen.

Svarprocenter og bortfald

Tabel 17 viser den samlede svarprocent for undersøgelsen og svarprocenter for de enkelte profilforløb.

Tabel 17
Svarprocenter

Område	Uddannelse	Antal Udsendte	Antal besvarede	Svarprocent
	3837 akademiuddannelsen i kommunikation og formidling	109	37	33,9
	3838 akademiuddannelsen i international handel og markedsføring	133	53	39,8
Det merkantile område	3839 akademiuddannelsen i økonomi- og ressourcestyring	151	62	41,1
	3840 akademiuddannelsen i ledelse	144	52	36,1
	3843 akademiuddannelsen i finansiel rådgivning	143	62	43,4
	3846 akademiuddannelsen i informationsteknologi	118	61	51,7
	3847 akademiuddannelsen i international transport og logistik	116	43	37,1
Det tekniske område	3841 akademiuddannelsen i laboratorie- og bioteknologi	49	23	46,9
	3842 akademiuddannelsen i innovation, produkt og produktion	119	49	41,2
	3848 Akademi gastronomuddannelsen	50	23	46,0
	3849 akademiuddannelsen til statonom	116	69	59,5
Øvrige	3851 akademiuddannelsen i ungdomspædagogik	120	45	37,5
	8441 Friluftsvejlederuddannelsen	73	27	37,0
Total		1.441	606	42,1

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Det fremgår af tabellen at den samlede svarprocent for undersøgelsen er 42,1. Den laveste svarprocent er 36,8 for akademiuddannelsen i ledelse, mens den højeste svarprocent er 58,6 for akademiuddannelsen til statonom.

Da den samlede svarprocent for undersøgelsen er relativt lav, er det særlig vigtigt at undersøge om de respondenter der har besvaret skemaet, adskiller sig fra den samlede population. Nedenfor er der foretaget en analyse med henblik på at vurdere om de respondenter der har besvaret skemaet, adskiller sig fra den samlede population i forhold til følgende variable:

- Køn
- Etnicitet
- Arbejdsmarkedstilknytning i 2006
- Alder
- Højeste fuldførte uddannelsesniveau ved start på VVU.

Tabel 18 viser fordelingen for de besvarede spørgeskemaer og for populationen på variablene køn, etnicitet og alder.

Tabel 18

Populationen sammenlignet med antal besvarelser i forhold til køn, etnicitet og arbejdsmarkedsstatus

	Populationen		Besvarelser	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Køn				
Mænd	14.538	46	273	45
Kvinder	17.073	54	33	55
Total	31.619	100	606	100
Etnicitet				
Dansker	29.509	96,2	579	95,5
Indvandrere	890	2,9	23	3,8
Efterkommer	283	0,9	4	0,7
Total	30.682	100,0	606	100,0
Arbejdsmarkedsstatus				
På arbejdsmarkedet	29.588	95,5	584	96,8
Uden for arbejdsmarkedet	1.403	4,5	19	3,2
Total	30.991	100,0	603	100,0

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse og registerundersøgelse

Det fremgår af tabellen at fordelingen for de besvarede spørgeskemaer og for populationen i forhold til alle tre variable ligger relativt tæt på hinanden. Ved chi i anden test finder vi at der ikke er signifikant forskel på fordelingerne for stikprøven og de besvarede på de tre variable.²⁴ Altså adskiller dem der har besvaret spørgeskemaet, sig ikke fra populationen på de tre variable.

Tabel 19 viser fordelingen på forskellige alderskategorier for de personer der har besvaret spørgeskemaet, og den tilsvarende fordeling for hele populationen.

²⁴ Testen er foretaget ved 0,05 signifikansniveau.

Tabel 19
Populationen sammenlignet med antal besvarelser i forhold til alder

Alder	Populationen		Besvarelser	
	Antal	Procent	Antal	Procent
20-24 år	800	2,5	14	2,3
25-29 år	5.579	17,7	63	10,4
30-34 år	7.058	22,3	107	17,7
35-39 år	5.722	18,1	95	15,7
40-44 år	4.756	15,1	110	18,2
45-49 år	3.594	11,4	111	18,3
50-54 år	2.260	7,2	60	9,9
55-59 år	1.207	3,8	33	5,4
60-64 år	513	1,6	12	2,0
65-69 år	99	0,3	1	0,2
Total	31.588	100,0	606	100,0

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

Af tabellen fremgår det at der blandt de personer der er startet på VVU, og som har besvaret skemaet, er en overvægt af personer i aldersgruppen 25-29-årige og 30-34-årige. Modsat er andelen af besvarelser for 45-49-årige og 50-54-årige en del højere end populationsandelen. Ved chi i anden test finder vi at der er signifikant forskel på fordelingerne for alder for hhv. populationen og dem der har besvaret skemaet.

Denne skævhed i data kan have en betydning for de spørgsmål i skemaet hvor deltagerne på VVU fra de yngre aldersgrupper svarer anderledes end deltagerne fra de ældre aldersgrupper. Den førstnævnte gruppes holdninger eller adfærd vil være underrepræsenteret i forhold til den sidstnævnte gruppes. Man skal derfor være påpasselig når man undersøger sammenhænge mellem alder og andre variable i datamaterialet. EVA har ikke udarbejdet kryds mellem deltagernes alder og andre spørgsmål i datamaterialet.

Tabel 20 viser fordelingen på højeste fuldførte uddannelsesniveau for de personer der har besvaret spørgeskemaet, og den tilsvarende fordeling for hele populationen.

Tabel 20**Populationen sammenlignet med antal besvarelser fordelt på den studerendes højeste fuldførte uddannelsesniveau ved start på VVU**

Højeste fuldførte uddannelsesniveau	Populationen		Besvarelser	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Indvandreres medbragte uddannelser	312	1,0	8	1,3
Grundskole	2.225	7,2	41	6,9
Stx	1.944	6,3	26	4,3
Hf	617	2,0	7	1,2
Hhx	3.901	12,6	57	9,5
Htx	151	0,5	3	0,5
EUD o.l.	11.465	37,1	238	39,8
KVU	3.209	10,4	62	10,4
MVU	2.887	9,3	58	9,7
LVU	2.981	9,6	52	8,7
Andet	690	2,2	19	3,2
Afbrudt eller uoplyst	537	1,7	27	4,5
Total	30.919	100,0	598	100,0

Kilde: Registerundersøgelse og spørgeskemaundersøgelse.

Af tabellen fremgår det at der blandt de deltagere på VVU der har besvaret skemaet, er en mindre overrepræsentation af personer med EUD o.l. som højeste fuldførte uddannelsesniveau, mens der er en mindre underrepræsentation af personer med stx og hhx som højeste fuldførte uddannelsesniveau.

Denne mindre skævhed i data kan, på samme måde som alder, have en betydning for de spørgsmål i skemaet hvor deltagerne på VVU fra stx, hhx og EUD o.l. svarer anderledes end deltagerne på VVU fra de andre uddannelseskategorier. Holdninger fra respondenter med stx og hhx som højeste fuldførte uddannelsesniveau vil være en smule underrepræsenterede, mens det modsatte gælder for respondenterne med EUD o.l. som højeste fuldførte uddannelsesniveau. Man skal derfor være påpasselig når man undersøger sammenhænge mellem højeste fuldførte uddannelsesniveau og andre variable i datamaterialet. EVA har ikke udarbejdet kryds mellem deltagernes højeste fuldførte uddannelsesniveau og andre spørgsmål i datamaterialet.

Registerdata

I det kvantitative datagrundlag for evalueringen indgår ud over spørgeskemadata også en række registeroplysninger for kursister på VVU, bl.a. køn, alder, etnicitet, arbejdsmarkedstilknytning i perioden 2001-07, virksomhedsstørrelse m.m. EVA har haft adgang til disse oplysninger om deltagerne på VVU via Danmarks Statistiks forskeradgang.

Analyse af surveydata og registerdata

Analysen af surveydata og registerdata baserer sig på frekvenstabeller for samtlige spørgsmål og frekvenser på relevante registerdata. Desuden er der foretaget kryds på surveydata og registerdata. Da der ved stikprøveudtrækket er trukket en stratificeret stikprøve i forhold til de 13 profilforløb evalueringen fokuserer på, er det nødvendigt at tage højde for dette når data analyseres samlet. Fx udgør akademiuddannelsen i ledelse 31,5 % af den samlede VVU-population (9.963 ud af 31.619), mens deltagere på denne akademiuddannelse blandt kun udgør 8,6 % af besvarelsene (52 ud af 606). Der er derfor foretaget en vægtning sådan at respondenterne fra de forskellige profilforløb vægtes i forhold til den andel de udgør, af den samlede population af deltagere på VVU.²⁵ Alle frekvenserne for surveydata er altså udarbejdet på baggrund af datasæt der er vægтет ud fra ovennævnte princip. Frekvenserne for registerdataene er populationsdata, hvorfor de naturligvis er uvægtede. Krydstabellerne er udarbejdet på vægtede data og med henblik på at identificere sammenhænge mellem respondenternes svar og baggrundskarakteristika. Der er anvendt signifikanstest for at tage højde for evt. tilfældige målefejl.

Sammenligning på tværs af profilforløbene

Intentionen med at udtrække en stratificeret stikprøve var at få et tilstrækkeligt antal respondenter for de enkelte profilforløb så det var muligt at undersøge om der skulle være forskelle mellem de enkelte profilforløb i forhold til centrale variable vedrørende brugen af VVU. Det har ikke været muligt at finde interessante forskelle mellem profilforløbene i datamaterialet. Det kan til dels forklares ved at antallet af besvarelser på de enkelte profilforløb er relativt lave. Det betyder at usikkerheden på estimerne er relativt stor, og derfor skal der være tale om store forskelle i svarfordelingerne på profilforløbene før svarfordelingerne er signifikant forskellige.

Interviewundersøgelse

Der er gennemført en interviewundersøgelse dels som fokusgruppeinterview, dels som telefonbaserede personlige interview med projektgruppens konsulenter som interviewere. Interviewene er gennemført på basis af spørgeguider tilpasset de forskellige grupper af informanter med udgangspunkt i undersøgelsens formål og undersøgelsesspørgsmål.

²⁵ Eksempelvis er vægten for VVU i ledelse udregnet ved andel af population divideret med andel af de besvarede spørgeskemaer, dvs. $31,5 : 8,6 = 3,66$. Således bliver alle studerende i VVU i ledelse ganget med 3,6 i datasættet.

Der er gennemført følgende interview med personer der har deltaget i et eller flere profilforløb:

- Fokusgruppeinterview med fire deltagere i Århus
- Fokusgruppeinterview med syv deltagere i København
- Ni individuelle telefoninterview med deltagere.

De i alt 20 deltagere der er blevet interviewet, repræsenterer en bred vifte af profilforløb, herunder inden for både det tekniske, det merkantile og det pædagogiske og forvaltningsmæssige områder. Halvdelen har gennemført en hel VVU, mens den anden halvdel har gennemført mellem et og fem moduler inden for et eller flere profilforløb. Disse deltagere er systematisk udvalgt på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen.

Der er gennemført følgende interview med repræsentanter for virksomheder hvis medarbejdere har deltaget i et eller flere profilforløb:

- Telefoninterview med en repræsentant for Danske Bank
- Telefoninterview med en repræsentant for Sauer-Danfoss.

Virksomhedsrepræsentanterne blev udvalgt på grundlag af respondenternes oplysninger i spørgeskemaundersøgelsen om hvilken virksomhed de var ansat på. De udvalgte virksomheder hører altså til blandt dem hvorfra flest medarbejdere har deltaget i VVU. Disse interview har kunnet bidrage med informationer om hvordan virksomhederne vurderer at VVU kan bidrage med at dække de ansattes behov for efter- og videreuddannelse.

Der er gennemført følgende interview med repræsentanter for udbydere af VVU:

- Telefoninterview med uddannelsesleder på Erhvervsakademi Dania der udbyder VVU
- Telefoninterview med kursusleder på Esbjerg Handelsskole der udbyder VVU.

Interviewene med udbyderepræsentanterne har bidraget med vurderinger af VVU set fra udbydernes synspunkt.

Der er gennemført følgende interview med repræsentanter for faglige organisationer:

- Fokusgruppeinterview med følgende repræsentanter for faglige organisationer: konsulent Anders Vind fra LO, faglig sekretær Mette Christiansen fra HK og uddannelseschef Thomas Christensen fra Led6ernes Hovedorganisation
- Telefoninterview med kontorchef Jette Mølholm fra Finansrådet.

Interviewene med de faglige repræsentanter har bidraget med mere overordnede vurderinger af VVU i et arbejdsmarkedsperspektiv. Interviewene er som udgangspunkt anonymiseret i rapporten. Dog vil det i et vist omfang være muligt at genkende udsagn der stammer fra faglige organisationer ol.

Appendiks C

Profilforløb (uddannelser) inden for VVU

(Kilde: Undervisningsministeriets hjemmeside, opdateret 11. august 2009)

Godkendte profilforløb inden for det merkantile område:

- Akademiuddannelsen i finansiell rådgivning
- Akademiuddannelsen i HR
- Akademiuddannelsen i informationsteknologi
- Akademiuddannelsen i international handel og markedsføring
- Akademiuddannelsen i international transport og logistik
- Akademiuddannelsen i kommunikation og formidling
- Akademiuddannelsen i ledelse
- Akademiuddannelsen i retail
- Akademiuddannelsen i økonomi- og ressourcestyring.

Godkendte profilforløb inden for det tekniske område:

- Akademi-gastronomuddannelsen
- Akademiuddannelsen i innovation, produkt og produktion
- Akademiuddannelsen i laboratorie- og bioteknologi.

Godkendte profilforløb inden for sundhed, pædagogik og forvaltning:

- Akademiuddannelsen til statonom
- Akademiuddannelsen i sundhedspraksis
- Akademiuddannelsen i ungdomspædagogik
- Friluftvejlederuddannelsen.

Appendiks D

Bemærkninger til lovforslag

Forslag til lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne. Fremsat den 30. marts 2000 af undervisningsministeren (Margrethe Vestager).

Uddrag af

Almindelige bemærkninger

Bemærk at det der ikke handler om VVU, er udeladt (angivet med (...)).

(...)

Formål og sigte

Forslaget om et videreuddannelsessystem for voksne hænger tæt sammen med regeringens målsætning om, at voksne skal have adgang til at lære og udvikle kompetencer gennem hele livet. Uddannelse og fortsat tilegnelse af nye kompetencer er i dag en vigtig faktor i udviklingen af såvel det enkelte menneske som samfundet og virksomhederne.

Fokuseringen på "at lære" bruges bl.a. for at angive, at der er tale om mere end traditionelle, formelle uddannelsesforløb, der primært finder sted på uddannelsesinstitutionerne, og at der også tages forskellige uformelle former med i betragtning. Ideen forudsætter bl.a. et samarbejde mellem den private og den offentlige sektor om voksnes fortsatte kompetenceudvikling. Formålet er at understøtte de voksnes bestræbelser på at lære det, de finder relevant og har brug for, og som giver dem mulighed for at udfolde deres potentialer i livet og på arbejdsmarkedet.

Formålet med at etablere et videreuddannelsessystem for voksne er at skabe rammer for fleksibel tilrettelæggelse af den voksnes mulighed for fortsat at lære og for at udvikle kompetencer med udgangspunkt i voksnes erhvervs- og livserfaring. Rammerne for fleksibel tilrettelæggelse skal sikre, at den enkelte voksne opnår en bedre udnyttelse af sine erhvervsrelevante kvalifikationer og

sin tidligere uddannelse. Et vigtigt element i realiseringen af et sammenhængende videreuddannelsessystem er, at der kan ske en så fleksibel meritgivning som muligt i uddannelsesinstitutionernes regi.

Midler til at gennemføre den politiske målsætning for videreuddannelsessystemet for voksne er:

- Et relevant udbud af erhvervsrettet grund-, efter- og videreuddannelse med henblik på faglig opkvalificering og erhvervelse af nye kvalifikationer, herunder på et højere kompetenceniveau.
- En gennemskuelig uddannelsesstruktur med klare, anerkendte kompetenceniveauer og - profiler.
- Et sammenhængende grund-, efter- og videreuddannelsessystem uden uddannelsesmæssige blindgyder.
- En ramme for fleksibel tilrettelæggelse af grund-, efter- og videreuddannelsesuddbuddet, så voksnes behov og muligheder for at kombinere uddannelse med tilknytning til arbejdsmarkedet tilgodeses.

Videreuddannelsessystemet for voksne skal tjene både uddannelsespolitiske og arbejdsmarkedspolitiske mål.

Behov og sammenhæng med andre uddannelsesreformer mv.

Overgangen fra industri- og informationssamfundet til videnssamfundet er bl.a. forbundet med en øget internationalisering og et opbrud i værdier. Internationaliseringen og den øgede samhandel indebærer en skærpet konkurrence og stiller krav om, at det enkelte menneske fornyer og udvikler sine kvalifikationer gennem livsforløbet.

Alle voksne vil have behov for tilbagevendende uddannelse som led i en livslang læreproces for at forøge viden, færdigheder og kompetencer, ikke kun i formelle, men også i uformelle miljøer som f.eks. arbejdspladsen.

Udviklingen betyder også, at der må påregnes en ændring i uddannelsesbehovene i retning af både faglige, almene og personlige kvalifikationer.

Desuden tyder udviklingen i efterspørgslen efter voksen- og efteruddannelse på, at det enkelte menneske fremover i højere grad vil have behov for at kunne sammensætte uddannelser, der kan bidrage til individuel udvikling og øget livskvalitet.

Videnssamfundets højere kvalifikationskrav indebærer samtidig en øget risiko for en større samfundsmæssig opdeling mellem de personer, der har fået en formel kompetencegivende uddannelse i ungdomsårene, og dem, der ikke har. Alle bør derfor sikres mulighed for at gennemføre en formel (erhvervs)kompetencegivende uddannelse.

(...)

Forslaget om de videregående uddannelser inden for videreuddannelsessystemet for voksne skal således også ses i sammenhæng med undervisningsministerens redegørelse om merit og fleksibilitet i de videregående uddannelser, der blev fremlagt i Folketinget i februar 1999. I meritredøgørelsen ses videreuddannelsessystemet for voksne som en hovedvej for, at voksne med en kort videregående uddannelse eller en mellemlang videregående uddannelse, som er praksis- og/eller professionsorienterede uddannelser, kan forny deres kompetencer og erhverve sig nye relevante uddannelser, der tilrettelægges for voksne med fuldtidsarbejde og bygger videre på deres allerede erhvervede kvalifikationer.

De korte videregående uddannelser og de mellemlange videregående uddannelser skal være både selvstændige afrundede uddannelser og uddannelser, der har gode videreuddannelsesmuligheder knyttet til sig. Derfor skal der skabes gode meritmuligheder og fastlægges hensigtsmæssige adgangsveje i forhold til relevante videreuddannelser, som kan medvirke til personlig og professionsmæssig udvikling. Gode og tydelige videreuddannelsesmuligheder bidrager til at gøre en uddannelse attraktiv, og tilrettelæggelsen af en "vej igennem" til relevante videreuddannelsesmuligheder vil være med til at øge attraktiviteten. Personer med en kort eller mellemlang videregående uddannelse skal primært videreuddannes inden for deres profession, så tidligere kompetenceopbygning udnyttes, og så videreuddannelsesindsatsen også kommer professionen til gode.

Den almindelige videreuddannelsesvej for personer med en kort eller en mellemlang videregående uddannelse vil derfor være videreuddannelsessystemet for voksne. Videreuddannelsessystemet er netop karakteriseret ved at tilbyde særligt tilrettelagte deltidsuddannelser for voksne i erhverv, og et vist antal års erhvervs erfaring er en forudsætning for at blive optaget på uddannelserne. Denne praksiserfaring skaber det nødvendige afsæt for og samspil med undervisningen. Dette tilgodeses ved at etablere en videreuddannelsesvej via diplom- og masteruddannelser.

(...)

Videreuddannelsessystemet for voksne vil også være et bidrag til at forbedre videreuddannelsesmulighederne for de personer, der vælger at gå direkte ud i erhvervs mæssig beskæftigelse efter en universitetsbacheloruddannelse og efter nogle år vælger at fortsætte i erhverv, samtidig med at de videreuddanner sig.

(...)

Endvidere er det sigtet, at det fremsatte lovforslag skal bidrage til at fremme et relevant udbud af videreuddannelse på de højere uddannelsesinstitutioner inden for alle fagområder (...).

Samlet vil de nævnte reformer bidrage til, at regeringens uddannelsespolitiske målsætning om, at 50 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse, kan opfyldes på en hensigtsmæssig og kvalificeret måde. Målsætningen skal først og fremmest nås ved, at flere gennemfører en kort eller mellemlang videregående uddannelse (...).

Appendiks E

Uddrag af bekendtgørelse af lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne – med særligt henblik på VVU

Bekendtgørelse af lov (LOV nr. 488 af 31.05.2000) om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne med de ændringer der følger af § 45 i LOV nr. 343 af 16.05.2001, § 6 i LOV nr. 297 af 30.04.2003, § 2 i LOV nr. 401 af 28.05.2003, § 3 i LOV nr. 447 af 10.06.2003, § 6 i LOV nr. 593 af 24.06.2005, § 4 i LOV nr. 556 af 06.06.2007 og § 4 i LOV nr. 561 af 06.06.2007.

§ 1. Videreuddannelsessystemet for voksne har til formål at give voksne mulighed for at forbedre såvel erhvervskompetencen som den personlige kompetence ved at gennemføre grunduddannelse og videregående uddannelse.

Stk. 2. I uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse skal der tages hensyn til voksnes arbejds- og livserfaring og deres muligheder for at kombinere uddannelse med tilknytning til arbejdsmarkedet.

§ 2. Videreuddannelsessystemet omfatter grunduddannelse for voksne, jf. kapitel 2, og videregående uddannelse for voksne på tre videregående uddannelsesniveauer, jf. kapitel 3.

(...)

§ 12. Videregående voksenuddannelse skal gennem udvikling af faglige og personlige kompetencer kvalificere voksne til at kunne varetage funktioner på specialist- eller mellemederniveau.

Stk. 2. Videregående voksenuddannelse har et omfang svarende til 1 årsværk omregnet til heltidsuddannelse, hvoraf afgangsprojektet har et omfang svarende til mindst 1/10 årsværk.

Stk. 3. Videregående voksenuddannelse, herunder afgangsprojektet, gennemføres på et niveau, der svarer til en kort videregående uddannelse.

Stk. 4. En videregående voksenuddannelse giver ret til betegnelsen VVU. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om betegnelse knyttet til den konkrete uddannelse.

(...)

§ 15. Adgang til videregående uddannelse i videreuddannelsessystemet er betinget af, at ansøgeren har gennemført en relevant adgangsgivende uddannelse på mindst følgende niveau, jf. dog stk. 6, nr. 2:

1) Til videregående voksenuddannelse: En ungdomsuddannelse eller en grunduddannelse for voksne.

(...)

Stk. 3. Ud over den adgangsgivende uddannelse skal ansøgeren have mindst 2 års relevant erhvervs erfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse for at kunne optages på en videregående uddannelse i videreuddannelsessystemet, jf. dog stk. 6, nr. 3.

Stk. 4. Til de i stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte uddannelser optager institutionen ansøgere, som har realkompetence, der efter en individuel kompetencevurdering anerkendes som svarende til adgangs betingelserne. Institutionen kan i øvrigt optage ansøgere, der ikke opfylder adgangs betingelserne, men som ud fra en konkret vurdering har uddannelsesmæssige forudsætninger, der kan sidestilles hermed.

Appendiks F

Tabeloversigt

Rapportens opbygning.....	17
Antal deltagere på de forskellige profilforløb, 2001-07.....	21
Højeste gennemførte uddannelsesniveau ved start på VVU for alle der har påbegyndt VVU i 2001-07	30
Andel der har opnået merit på en VVU, dvs. er blevet fritaget for bestemte dele af uddannelsen på grundlag af anden gennemført undervisning eller lignende, fordelt på omfang af merit.....	32
Hvordan fik du kendskab til VVU? (n = 605).....	34
Hvilke uddannelser har respondenterne overvejet som alternativ til VVU (n = 168).....	50
Andel der har gennemført eller har planer om at gennemføre en hel VVU, en grad som merkonom, tekonom eller humanom eller ingen af delene.....	56
Procentdel der er enig eller overvejende enig i forskellige vurderinger, afhængigt af hvordan uddannelsesgebyret er blevet betalt	59
Andel der er faldet fra på et eller flere moduler, afhængigt af hvordan uddannelsesgebyret er blevet betalt	60
Sammenhængen mellem de forskellige dele af uddannelsesforløbet.....	61
I hvilken grad har uddannelsesinstitutionerne taget højde for respondenternes jobmæssige og familiemæssige situation i tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbet.....	62
Vurdering af om uddannelsesforløbet på VVU har givet mere lyst til læring	76
Anden uddannelse eller undervisning som respondenterne har deltaget i efter at de er startet på VVU (n = 263)	78
Faglig sammenhæng mellem VVU og den efterfølgende uddannelse.....	79
Populationen af personer der har påbegyndt moduler på VVU.....	95
Stikprøve blandt personer der har påbegyndt moduler på VVU.....	96
Svarprocenter	97
Populationen sammenlignet med antal besvarelser i forhold til køn, etnicitet og arbejdsmarkedsstatus	98
Populationen sammenlignet med antal besvarelser i forhold til alder.....	99
Populationen sammenlignet med antal besvarelser fordelt på den studerendes højeste fuldførte uddannelsesniveau ved start på VVU.....	100

Appendiks G

Litteraturliste

- AU-Netværket for Danske Erhvervsakademier v. Arne Steen Sørensen, (avis): "Hvor klog vil du være?" 2008, – WWW.MERKONOM-AU.DK
- Bekendtgørelse af lov (LOV nr. 488 af 31.5.2000) om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne med de ændringer der følger af § 45 i lov nr. 343 af 16. maj 2001, § 6 i lov nr. 297 af 30. april 2003, § 2 i lov nr. 401 af 28. maj 2003, § 3 i lov nr. 447 af 10. juni 2003, § 6 i lov nr. 593 af 24. juni 2005, § 4 i lov nr. 556 af 6. juni 2007 og § 4 i lov nr. 561 af 6. juni 2007
- Bekendtgørelse om videregående voksenuddannelser inden for det merkantile område (BEK nr. 1336 af 14.12.2005)
- Bekendtgørelse om individuel kompetencevurdering (realkompetencevurdering) i videregående voksenuddannelser (VVU) og diplomuddannelser i videreuddannelsessystemet for voksne (BEK nr. 8 af 10.01.2008)
- Bemærkninger til lovforslag om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne. Fremsat den 30. marts 2000 af undervisningsministeren (Margrethe Vestager)
- EVA, 2006: "CVU'ernes diplomuddannelser"
- EVA, 2007: "Grunduddannelse for voksne (GVU)"
- EVA, 2008: "Nyt AMU – med fokus på kompetencer og fleksibilitet"
- Danmarks Statistik, Statistikbanken: <http://www.dst.dk>
- Epinion, 2005: "Registertabelrapport afrapportering af undersøgelse af diplomuddannelserne". Rapport bestilt af EVA i forbindelse med undersøgelse af CVU'ernes diplomuddannelser
- Folketinget, 2000: "Første behandling af lovforslag nr. L 250: Forslag til lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne. Af undervisningsministeren (Margrethe Vestager). (Fremsat 30/3 2000)." Fremsat sammen med behandling af en række andre uddannelseslove
- L2, Videncenter for Læring og Ledelse: "Evaluering af akademiuddannelse i ledelse", 2008

- L2, Videncenter for Læring og Ledelse: "Overgang fra erhvervsuddannelse til videregående voksenuddannelse", 2009
- Industriens Uddannelser i samarbejde med RUC: "Faglighed i fremtidens tekniske erhvervsuddannelser – analyse af faglighedens rolle i unges karriereveje", rapport med bilag, 2009
- Jørgensen, Christian Helms og Smistrup, Morten, 2007: "Erhvervsfagenes rolle i overgangen fra uddannelse til arbejde", forskningsrapport, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, RUC 2007
- NIRAS, Skoleudvalget for VVU: "Applikation af den nationale kvalifikationsnøgle på VVU i ledelse. Bologna-processen. Status på implementering og fremadrettede anbefalinger", 2006
- Trepartsudvalget, 2006: "Livslang opkvalificering og uddannelse til alle på arbejdsmarkedet"
- Uddannelsesguiden, www.uq.dk
- Undervisningsministeriets hjemmeside, www.uvm.dk
- Undervisningsministeriet 2008: "Tal der taler 2007. Uddannelsesnøgletal 2007"
- Undervisningsministeriets databank, <http://www.uvm.dk/service/Statistik/Databank.aspx>, 2009
- UNI-C, Statistik & Analyse: "Befolkning, uddannelse og arbejdsmarked 1998-2005", ved Susanne Irvang Nielsen, 2007
- YouGov Zaperas, 2009A: En brand- og kendskabsundersøgelse med fokus på efteruddannelse generelt samt merkonom-, tekonom- og akademiuddannelserne. Ledere i danske virksomheder og organisationer med beslutningsansvar for efteruddannelse af medarbejdere på deres arbejdsplads
- YouGov Zaperas, 2009B: En brand- og kendskabsundersøgelse med fokus på efteruddannelse generelt samt merkonom-, tekonom- og akademiuddannelserne. Danskere i alderen 17-65 år som har været på arbejdsmarkedet i mindst to år og/eller har gennemført en uddannelse der giver adgang til merkonom- eller tekonomuddannelsen